ידען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT
פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 154 | Łódź, Piątek, 29 czerwca 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ט"ז תמוז תרצ"ד | № 151

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

בית הכנסת „אהל יעקב"
18 גדאנסקא 18
מחר, בשבת פ' בלק (30/6) תערך תפלה והזכרה לנשמת נשיאנו ומנהיגנו
ר' בנימין זאב ב"ר יעקב
ד"ר הרצל ז"ל
לרגלי יום-הזכרון השלשים שחל ביום ג' שבוע הבא. נאום-הזכרה ישא מטיף ביהכנ"ס העורך מר א. לובושיצקי. הקהל מתבקש לבוא. התחלת התפלה בחצי העשירית בבוקר.
הועד.

Chłodnia - Dancing
„ALHAMBRA"
אין ווישניאווע-גורע
ביי ראפאפארטס פענסיאנאט
„ZDROWIA"
אינהאבער פרידוואלד
צו קאנסומירען
לאדעס, טעע, קאווע א. ז. וו.

פאראנקעס,
פפליק'ן
און דאנסינג

ס'ווערט בעקאנט געמאכט, אז נאך ווישניאווא-גורא איז די וואך געקומען אויף זומער-וואוינונג דער
טאמאשאווער רבי שליט"א
און ער וואוינט אין דער ווילא גאלדא

פאר גאלד,
בריליאנטען
ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
אליזאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Dr
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און טקלעראז-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 9—8 אוו.

Dr. med.
K. Fiszman
ארדינירט פון 21/6 ד. י.
אין קאלומנע
לודזקא 1 (רוג פאלאצאווע)
און נעמט אן פון 10—12 און פון 4—6 נאכמ.

בריליאנטען, גאלד,
זילבער, פערשיד. ביזשוטעריע, לאמבארד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען
Magazyn jubilerski M. H. Lissak, Piotrkoska 5

מזל-טוב!
א הארציגען מז"ט ווינשען מיר אונזער ליבען שוואגער
משה אמזעל און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער פרל.
מאניא אמזעל מיט ה' בערל ברויטמאן
און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען.
וואלף פלאמיאק און פרוי.

הארציקן פאר-געזונד
און א גליקליכע רייזע ווינשען מיר אונזער ליבע קוזינקע פר"ל
פאלא קראקויער
צו איהר אפפאהרען קיין פאלעסטינע.
פאמיליע רייך

דעם יונגען פאר
געניא קאהאן
מיט ה' בעניא פארזשוצקי
צו זייער חתונה גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק
A. Ogórek z Rodziną.

לאדז! — ווארשא! — לאדז!
האלא, לאדזער ידען!
ווען איהר פאהרט קיין ווארשא און איהר ווילט פארברענגען עטליכע אנגענעהמע שעה'ן אין דער געזעלשאפט פון ליטעראטען, זשורנאליסטען, ארטיסטען קינסטלער, — דאן געדענקט: געהט אין
באר „צענטראל" לעשנא 2
(אינה. איזאק גערטנער).
טרעטמער און אייגענער יודישער באר-רעסטאראן אין ווארשא פון דער ידישער אינטעליגענץ און סוחרים-וועלט; געשמאקהאפטע שפייזען צו די ביליגסטע פרייזען.
געשמאקע מיטאגען צו 1.50 זל.
און אווענט-ברויט יעדן אוונט קאנצערט און דאנסינג מיט א ערשטקלאסיגען דזשאז-ארקעסטער קאבארעט-פראגראם מיט אנטייל פון די בעסטע פוילישע און ידישע ארטיסטען. איר פאהרט קיין ווארשא? BAR „CENTRAL". LESZNA 2 געדענקט: נערטנער בעסטע טראמוויי-פארבינדונג. לעשנא 2 איז נעבען די גאסען: דזשמערסקא, פשעיאזד, טלאמאצקע, נאלעווקא.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע אונזערע מיטגלידער אז דער קליינהענדלער-פאראיין אויף דער שטאט לאדז, פיעטריקאווער 6 האט זיך
איבערגעטראגען אויף
פלאץ וואלנאשטשי 3
(פרייהייטס-פלאץ) אין הויף 2-טען שטאק רעכטער איינגאנג. דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 6—10 אווענד. פון זונטאג, דעם 1/VII אין נייעם לאקאל. די פערוואלטונג.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען, מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אומפערגעסליכער פאטער, שוויגערפאטער, גראספאטער שוואגער און אנקעל
נ"ע פנחס וועלניארזש
בן ר' זאב ז"ל
אין עלטער פון 72 יאהר
די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, ד. 29 יוני ד. י. 12 בייטאג פון טרויער-הויז נאוואמיעסקא 29 וועגן וואס עס טיילן מיט אין גרויס צער די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

יובל-נומער
— פון —
„נייעם פאלקסבלאט"
ערשיינט דעם 6-טען יולי ה. י.
אין א ספעציעל-פערגרעסערטער אויפלאגע און וועט ענטהאלטען עטליכע צעהנדליג זייטען מיט א פילזייטיגען, אינהאלטסרייכען און אינטערעסאנטען מאטעריאל.
דער אנאנסען-טייל
וועט רעפרעזענטירען די גרעסטע לאדזער האנדעלס- און אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען.
אנאנסען צו דעם דאזיגען גרויסען יובל-נומער ווערען נאך אנגענומען.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז || פילהארמאניע-זאל נארוטאוויטשא 20
דינסטאג, כ' תמוז, דעם 3-טען יולי, 8.30 אווענד, קומט פאר א גרויסע
הערצל-אקאדעמיע
צום 30-טען יאהרצייט פון פערשטארבענעם פיהרער
מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:
ד"ר י. שיפער (הא-שא), דעפ. ד"ר ראזענבלאט, רעד. אוגער, משה לימאן
איינגאנגס-בילעטען פון 30 גר. ביז 1.50 זל. שוין צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29 און אין טאג פון דער אקאדעמיע ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

אנו מביעים בזה את תודתנו החמה לכל אלה, שהשתתפו בהלויה למנוחם עלמים של אבינו, חותנו, זקננו
נ"ע הלל אלטרמן
תודה מאהדה למר ד"ר מ. ברודא, לש"ע בוניובסקי, לועד של ביהכ"נ (ברחוב אל. קושטשושקי) לחברת „חסד של אמת" וכו גם למקהלת בית-הכנסת עם המנצח ה' דרגושיינסקי בראש
המשפחה.

„Polski Lloyd" Sp. Akc.
Łódź, ul. Kilińskiego 45.
Telefony: 106·45, 213·20, 209·72.
ODDZIAŁ W ŁODZI
Przedstawicielstwo f. Józ. J. LEINKAUF

זאמעל-לאדונגען
נאך: לעמבערג, סטאניסלאַ-וואָוו, טשאָרטקאָוו, קאָלאָ-מעאַ, בוטשאַטש, טאַרנאָ-פאָל, סטרי, דראָהאָביטש, פּשעמישל, וואַרשאַ, קראָקא

מיר שיקן אַרויס אויף פאדאלער יאהרמערק ספּעציעלע זאַמעלוואַגאָנען נאך
טארנאפאל און טשארטקאוו
ווי מיר בעניצן גרויסע סחורה-לאגערן.

מזל טוב
א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען גבאי פון שוהל אנשי חברנו גלובנע 60
ה' יעקב טשאשניאק עם זו"ג
היקרה צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע טאָכטער רעגינא מיט ה' יהודה ניסענבוים נ"י גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פּאָר א גליקליכע צוקונפט.
די גבאים און פערוואלטונג פון שוהל אנשי חברנו גלובנע 60.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין
פרל. פאלא קאלינסקא
מיט ה' מאניעק שווארצבערג
גראטולירען און ווינשען א הערציגען מזל טוב
בראָניא יאבלאָנעק,
חיים ליבמאן,
רעגינא גארפינקעל,
מאָניעק וואָלף,
אייזיק יאבלאָנעק.

מזל טוב!
א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער גבאי פון דער שוהל אנשי חברנו גלובנא 60
ה' יעקב טשאשניאק עם זו"ג
היקרה צו דער פערלאבונג פון אייער ליבע טאָכטער פר' דארא
מיט ה' חיים פינקוס נ"י
גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פּאָר א גליקליכע צוקונפט.
די גבאים און פערוואלטונג פון שוהל אנשי חברנו גלובנע 60.

צו די תנאים פון אונזער ליבן חבר
אהרן טשארני
מיט פרל. דבורה אדיסמאן
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
משה זאלצבערג
מרדכי וויינבערג

צו דער פערלאבונג פון מיין פריינד
אהרן טשארני
צו זיינע תנאים מיט פרל.
דבורה אדיסמאן
מיינע הארציגסטע יואונשען.
הערמאן לאזשיטשאַק

אונזער הארציגען פריינד
ה' ב. יאפפע
צו זיין זילבערנע חתונה און 60-יעריגען געבורטסטאג
גראטולירען מיר און ווינשען איהם נאך א סך גליקליכע און צופרידענע יאָהרען.
יהושע חעבט
און פרוי

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא-טאָרישע פון 11—2 און פון 5—8 אָוונט.

Dr. med.
Haltrecht
צוריקגעקעהרט
ספּעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס קראַנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אָן פון 8—11 מיטאָג און פון 5—9 אָוונט זונטאָג פון 10—1 בײטאָג.
אלע ארט אנאליזען,
פאר אונבעמיטעלטע לעמשניצע-פרייזן

עלעקטרישע מאטארען נייע און געניצטע
פערקויף און אויסטויש. איבערוויקלונג פון מאָטאָרען
רעפעראציאנס-ווערקשטעל
רעפעראטור און איבערוויקלונג פון זעמטל. עלעקטרישע מאָטאָרען
אינסטאלאציעס פון קראפט און ליכט
שנעלע און סאָלידע אויספיהרונג.
Inż. S. LEBENHAFT, Łódź
Wólczańska 35, tel. 205-59.

סענסאציע אויפ'ן ביכער-מארק!
די טעג איז ערשינען דאָס בוך
„פאלשע חרפה"
ד"ר מעד. ה. רוזשאנער.
וואס יעדער דערוואקסענער דארף וויסען וועגען ווענערישע קראנקהייטען
צו בעקומען ביי אַלע צייטונגס-פערקויפער.
פרייז 2 זלאטים.

היגיעניש — איבעראשענדע נייעס! — כשר
דער גוט בעקאנטער
„RAJ" פענסיאנאט
פון הולאנקי (אינה. יורקעוויטש) איז שוין טעטיג און געפינט זיך איצט אין ווישניאווא גורא אין שענסטען פונקט,
אין זייבערטס שענסטען פאלאץ נעבען וואלד
מיר עמפפעהלען די ג. געסט טרוקענע, זוניגע, גרויסע צימערן מיט זעמטליכע בעקוועמליכקייטען, ווי: טראם-פלאזשע, באדע-צימערן, ראדיא, טעלעפאן ווי אויך פערשידענע ספּארט-און געזעלשאפטס-שפּילען.
די קיך געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון רוטיניירטע מאכמענער
קאנקורענץ פרייזען! —:— סאלידע בעדינונג!
אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אויפ'ן אָרט אָדער טעלעפאניש
Wiśniowa Góra Pensjonat „RAJ"
Jurkiewicza, telefon № 5.
כשר — היגיעניש

מודעה. ברוך-קראנקע' קריפּעל!

ליידענדע אויף פערשידענע ביין-פערקריי-מונגען פון גוף (הויקערס)!
נאך לאדז איז געקומען צום ערשטען מאל
דער אמת'ער וועלט-בעריהמטער ספעציאליסט
Ortoped Natan Rapaport
פון וויען מיט לאַנגיאהריגער פראקטיק און נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 ביטאָג און פון 3 ביז 7 אָוונד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
(פריהער וסכאדניאַ 23)
ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אָהן בלוטיגע אָפּעראַציעס ראַפּעוועט אייער געזונט כל-זמן ס'איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאָפּ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בראנדיג ווערען.
א הילף און א רפואה! דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספעציעלע הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע ביי אנפאנגס-ברוכען. מיין ספעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען נאך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר ד"ר האפפא, ד"ר העססינג און קאללאט. געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פיס ווי אויך שמערצענדע פּלאַט-פיס,
פאַר אמפּוטירטע אינוואַלידען אמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאַלאָן-ארבייט).
פאר דאמען נאך אפעראציעס קינסטליכע ברוסטען.
ביים אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פראָפ. ד"ר גלענארד.
געדענקט די אדרעס:
ארטאפעדישע אנשטאלט 23 פילסודסקיעגא 23.

ארטאפעדישע אנשטאלט
ר. קאוואלסקי,
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59
ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פּעטריקאווער 62 טעל. 243-93 — עלטסטער אָרטאָפּעדישער אנשטאַלט געגרינדעט אין יאָהר 1895 עמפּפעהלט פאר קראַנקע אויף ברוכען, גאָרסעטען אויף זעמטליכע פערקרימונגען פון רוקען-ביין, אַלערליי אָרט פראָטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פערקריפּלונגען, נאָך-אָפּעראַציאָנס-בויך-פּאַסען אויף נערקעס, אויף אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען ווי אויך אנלאַגען אויף פּלאַטפוס א. ז. וו.
דער אנשטאַלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פּערזענליכער פאַכמענישער לייטונג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פאר גענצליכע אויסקורירונג פון פערעלטערטע פערקריפּלונגען.

געלעגענהייטליכער קויף
פון וועש
הענדשקעס
שטרימף
אויך פון באד-קאסטיומען
צו בעדייטענד פערקלענערטע פרייזען
פון דעם 30-טען יוני ד. י. ביז'ן 15-טען יולי ד. י.
FABRYKA BIELIZNY I RĘKAWICZEK
„PAW"
SALONY SPRZEDAŻY DETALICZNEJ
Piotrkowska 55, tel. 118-95
„ 154, „ 141-96.

שטרויענע אלמנ'ס!
די געשמאַקפולסטע, ביליגסטע און געזונדסטע
מילכיגע מיטאגען
ווי אויך פריהשטיקען און אווענדברויטען 80 גר.
עמפּפעהלט
Cafe „Cristal" Zawadzka 7
כשר! קאמפארט! היגיעניש!

ווארנונג
אזוי ווי א געוויסער בארנשטיין, קילינסקיעגא 23 האָט זיך געעפענט א וואורסט-געוועלב און אונטער מיין פירמע פער-קויפט ער וואורשט-אויסאַרבייטונגען, ערקלער איך, אז פאר דער סחורה בין איך נישט פעראַנטוואָרטליך און געפין מיך אויך נישט מיט דעם דער-מאָנטען אין קיין שום האַנדעלס-בעציהונגען.
גלייכצייטיג וואָרן איך דעם דערמאָנטען בארנשטיין, אז אויב ער וועט אין משך פון 3 טעג נישט בעזייטיגען די שילד מיט מיין פירמע, וועל איך געצוואונגען זיין אַרויסצוטרעטען געגען דעם אויף א געריכט-ליכען וועג.
מיט אכטונג
ד. דיאמענט
מעכאנישע וואורשט-פאבריק, גדאנסקא 14

דעם עכטען גוטען כשר'ן ביליגען
יין-קידוש
ווי אויך אריגינעלע רויטווייבעץ אין בעסטער קוואליטעט
צו זעהר צוגענגליכע פרייזען
ספּעציעל פיר מאגען און צוקער-ליידענדע בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווייז-געשעפט פון
ע. שיקיער
— איינהאבער: —
ישראל שיקיער
לאדז, 1 פולנאצנא 1, טעלעפאן 84-107.

שיך
עלעגאנט,
שעהן,
קינסטלעריש
אזוי זענען די
פון דער פירמע
A. Ogórek
11 ZAWADZKA 11
א ספּעציעלע אפּטיילונג פון מענער-שיך

ענדערונגען אין דער רעגירונג

קאשטשאלקאווסקי נייער אינערן־מיניסטער. — פאניאטאווסקי נייער אגראר־מיניסטער. — דימיסיע פון אונטערשטאטס־סעקרעטארען

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט).

דער פרעמיער קאזלאווסקי איז היינט געווען ביים מלוכה־פרעזידענט און געבעטען צו בעפרייען פון דיין אמט אלס אינערן־מיניסטער, דער מלוכה־פרעזידענט האט די דעמיסיע אנגענומען.

גלייכצייטיג האט דער מלוכה־פרעזידענט נאמינירט אלס אינערן־מיניסטער דעם געוועזענעם ביאליסטאקער וואיעוואדע און דעם איצטיגען ווארשעווער רעגירונגס־קאמיסאר מאריאן זינדראם קאשטשאלקאווסקי, ס'איז אויך אנגענומען געווארען די דעמיסיע פון אגראר־מיניסטער נאקאניעטשני־קאווקלוקאווסקי און אויף דיין ארט איז נאמינירט געווארען דער קוראטאר פון אגראר־ליצעאום אין קזשעמיעניעץ יוליוש פאניאטאווסקי.

ס'האבען ווייטער בעקומען דימיסיע דער אונטער שטאטס־סעקרעטאר אין אינערן־מיניסטעריום דעלאזאווסקי און דער אונטערשטאטס־סעקרעטאר אין אגראר־מיניסטעריום ד"ר דוך.

אויף א גישט בעשטימטען אורלויב זענען אויך געגאנגען די אונטערשטאטס־סעקרעטארען פון אגראר־מיניסטעריום קאשינסקי און קארוואצקי.

ד"ר נאקאניעטשני־קאווקלוקאווסקי וועט בעשטימט ווערען אלס וואיעוואדע אין אייבער פון די פרייע וואיעוואדטוועס.

וואס שייך דעם נייעם איבערן־מיניסטער געהערט ער צו דער ליבעראלער ריכטונג אין דער סאנאציע און איז בעקאנט אלס יודען־פריינד.

רעגירונג דראהט הרב קוק'ן מיט קאנסעקווענצען

פאר זיין אפעל געגען געריכטס־אורטייל אויף סטאווסקי

ירושלים, 28. (יט"א טעלעגראפיש).

די רעגירונג האט זיך געווענדעט צום הרב קוק אז זיין אפעל צו בעפרייען סטאווסקין בעליידיגט דאס געריכט. פארוואס הרב קוק וועט ציהען די קאנסעקווענצען.

הרב קוק האט געענטפערט, אז לויטן יודישען דין, אויב ס'האנדעלט זיך ווענגען ראטעווען אן אונשולדיגען מענש פון טויט, פערבויגט מען, נישט נאר א פסק דין נאר א דין פון דער תורה אויך.

ווענען דער לאגע פון די יודען אין פוילען

רעזאלוציע פון די פראפ. פעראיינען אין אמעריקא איבערגעשיקט צום פוילישען אמבאסאדאר

ניו־יארק, 28. (יט"א טעלעגראפיש).

אויף א קאנפערענץ פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע וועגען דער לאגע פון די יודען אין פוילען. די רעזאלוציע איז איבערגעשיקט געווארען דעם פוילישען אמבאסאדאר אין אמעריקע.

א צווייטע רעזאלוציע איז אנגענומען געווארען וועגען באיקאט אויף דייטשע סחורות. ס'איז בעשלאסען געווארען צו בעשטימען 150 טויזענד דאלאר צום קאמף מיטן היטלעריזם.

ווענדזשוואוד נעמט איבער די פערטיידיגונג

אין סטאווסקי פראצעס

לאנדאן, 28. (יט"א טעלעגראפיש)

דעפ. ווענדזשוואוד האט בעקומען פון סטאווסקי קאמיטעט א דעפעשע איז וועלכער ער ווערט געבעטען איבערצונעהמען די פערטיידיגונג

סטאווסקיס אפעלאציע־געריכט קומט פאר דעם 16־טען יולי

ירושלים, 28. (יט"א טעלעגראפיש)

דאס אפעלאציע־געריכט פון סטאווסקין איז בעשטימט געווארען אויפן 16־טען יולי ד. י.

האנדווערקער־שולען פאר יודען און אראבער

רעגירונג בעשטימט 40 טויזענד פונט פאר אראבישער שול און 20 טויזענד פונט פאר א יודישע שול

ירושלים, 28. (יט"א טעלעגראפיש).

די רעגירונג האט בעשטימט דעם 2 מיליאן הלוואה־פלאן.

ס'איז בעשטימט געווארען א סומע פון פערציג טויזענד פונט אויף צו בויען א האנדווערקער־שול פאר אראבער און 20 טויזענד פונט פאר א האנדווערקער שול פאר יודען.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	85.00
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע		—	44.10
4 "	דאלארובקא		—	53.40
7 "	כמאנילינאציע (אמ.)			57.50
5 "	ווארשאווער ס.־ב. 1934			56.13
5 "	לאדזער	"	"	49.00
ענגלישער פונט	—	—	—	26.73
דאלאר — אפיצ.	5.29	נישט אפיצ.	—	5.26
גאלד־דאלאר —	—	—	—	8.92
גאלד־רובל —	—	—	—	4.60
דייטשער מארק —	—	—	—	20.00

CHCESZ BYC PIĘKNĄ —

używaj wyroby Mag. W, Paździerskiego. Krem i mydło „HALINA Nr. 1." odmładza cerę — ponieważ zawiera kamforę — usuwa piegi, wągry, pryszcze, żółte i czerwone plamy, zaś krem „HALINA Nr. 2, udelikatnia cerę nazawsze zapobiega i usuwa zmarszczki.

Sprzedaż w aptekach, drogierjach i perfumerjach. Fabryczny Skład „Pharmachemia", Bydgoszcz. W razie braku zwrócić się do hurtowni perfumeryjnej „Kosmos", Piotrkowska 60.

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראנק.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס־שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאג און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע־זאל.

ראטעוועט אייער געזונד!

קראנקע אויף רופטורעז (ברוך־קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל־גומי־באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך־קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלענען ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע בויך־באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען־ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל־גארסעטן אויף ביינער־שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל־אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס־מאדעלען, אויף זשילאסעם. — גומי־זאקן לויט מאס. קיגססליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל־ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 09־177 נאהנט פון לאדזער פאבריקס־באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק־בריף.

(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

Dr. med. Ign. MARGOLIS

OKULISTA

פעררייזט. פון 1־טען אויגוסט ווערט דער קאבינעט איבערגעטראגען אויף פיעטריקאווער 113, טעל. 165-17 עמפפאנגס־שעהן פון 1—2 און פון 5—7 אוו.

Dr. med. Eychner Jakób

ספעציאל. פון אינערליכע און קינדער־קר. נעמט אן פון 1 יולי ד. י. אין קאלומנא, קאטשעלנא 6, (Willa Rajtmam) טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד. און אין לאדז שרודמיעסקא 12 טעלעפאן 111-24. טעגליך פון 3-4 מיטאג.

Piegi żółte plamy, opaleniznę pryszcze, liszaje, wągry i wszelkie inne nieczystości cery usuwa w ciągu kilku dni pod gwarancją za skuteczność **Krem „ADA”**

Cena słoika Zł. 2—

do nabycia w aptekach, składach aptecznych i perfumerjach.

פאראפינערס, צו שפול־מאשינען

בעקומט מען ביליג אין דער מעכאנישע שלאסעריי

J. REDER

11. ליסטאפאד 11/13 (רוג זאכאדניא)

דאס בעסטע **אינזעקטען־פולווער** טויטעט גאנץ זיכער אלע ווערים

צו בעקומען ביי

KOSEL i S-ka

פשעיאזד 8, פודיע פיעטרקאווער 98

DR. MED. M. RUNDSZTAJN

ספעציאל־ארצט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען

POMORSKA 7, tel. 127-84

נעמט אן פון 4 ביז אווענד.

„העולם" לקוראיו באמת!

התקבלת התחימה על „העולם" מיום 1/7 ואילך. הגליון הראשון מח' יגלי יהיה מוקדש לזכרון נשיאנו ומנהיגינו ד"ר הרצל ז"ל, מוגדל בכמות ובאיכות: מאמרים, זכרונות, הערכות וציורף אמרות הרצל על שאלות היהודים והציונות וגם ציורים הדבה.

בכל עניני „העולם" מבקשים לפנות אל סוכננו, שלא עמליים מר שמואל לעוו, לודז, צעגלנ. 4. הנהלת „העולם"

ציעכאצינעק

זדראיאוואגאס

ווילא „טענטאנא" (צוקיער)

דר. מעד.

ו. לאסקי

אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען.

נעמט אן פון 1־טען יוני 1934.

אויפקלערונג

אזוי ווי עס ארומגעגאנגען קלאנגען דאס דער קאוואל־מייסטער ה. פארטעלעווסקי, גראשאנקא 4 זאל האבען בעת די עקסצעסען געגען יודען אנטייל גענומען, איז נאך א גענויע און גרונדליכע אויספארשונג פון דער פערוואלטונג אנערקענט געווארען פאר נישט ריכטיג

מיט אכטונג

די פערוואלטונג פון צענטראלען ראד־פארסער פעראיין פילסודסקיעגא 43.

Dr. J. NEUMAN

כירורג און גינעקאלאג

(פריוואט־ארצט)

נעהמט אן פון 3 ביז 4.30 נאכמיטאג און פון 7.30 ביז 8.30 אוונט.

זאכאדניא 57, טעל. 128-95

לעהרערס

מיט רעגירונגס־רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12 רעכטע אפיצינע, 1־טער שטאק, וואוינונג 30, שיף.

STARSZY FELCZFR

B. JOSKOWICZ

Północna 4, tel. 141-86.

שטעלט טעגליך פאהען מיט פרישע קראוויאנקעס און גיט אויך ארויס בעשייניגונגען.

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—7 נאכט

Dr. med. J. Bette

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען

Piotrkowska 6, tel. 144-95 טעל.

נעמט אן פון 8—11 פרי און פון 4—6 אוו.

שפארט געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„באראוויץ"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 58־210

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעיעלע קוועלע פון גוטען קידוש־וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהר.

Dr. med. Niewiażski

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע

אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40

נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום־טוב פון 9 - 1 פארמיטאג. בעזונדערער ווארטע - זאל פאר פרויען.

Dr. med. OŁ. ZADZIEWICZ

ספעציאל־ארצט פאר האלז, נאז, אויערען און קעהל־האפף־קראנקה.

Piotrkowska 164

tel. 125-26.

נעהמט אן פון 4 ביז 8 אוונט.

גרויסע קאָנפערענץ וועגן בירא-בידזשאַן

600 דעלעגאַטען. — א״י בעגריסט די קאָנפערענץ

מאָסקווע, 28. (יט״א טעלעגראַפיש).

אין זאַל פון „יודישען מלוכה-טעאַטער" איז פאָרגעקומען א גרויסע קאָנפערענץ וועגן בירא-בידזשאַן. ס'זענען אָנוועזענד געווען 600 דעלעגאַטען פון: אַמעריקע, אַפריקע, לעטלאַנד, פוילען, אויסטראַליען און אַנדערע לענדער. ס'זענען אָנגעקומען פיל בעגריסונגס-דעפעשען, א בעגריסונג איז אויך אָנגעקומען פון ארץ-ישראל.

ווי זענען ביז-איצט פערטיילט געוואָרן די עליה-סערטיפיקאַטען פון נייעם שעדיול

ירושלים, (יט״א), פון דעם לעצטען סערטיפיקאַטען-שעדיול האָט די עקזעקוטיווע פון דער יודישער אַגענטור ביז-איצט אַרויסגעשיקט אין די פערשידענע פאַלעסטינא-אַמטען 1596 עליה-ערלויבענישען (חוץ די 1230 סערטיפיקאַטען וואָס זענען געשיקט געוואָרן פריהער פון דעם שעדיול-פאָרשוס אויף דאָס לויפענדע האַלב-יאָהר), די פערטיילונג פון די סערטיפיקאַטען איז פאָרגעקומען אויף פאָלגענדען אופן:

דייטשלאַנד (איינגערעכענט סערטיפיקאַטען פאַר דייטשע פליטים אין פאַריז, וואַרשע, באַזעל, אַנטווערפען. לוקסענבורג, לאָנדאָן, פראָג און ליסאַבאָן) 538, וואַרשע 530 בוקאַרעשט 100, אַחוץ 80 קאָוונע, ריגע און פראָג צו 40, מאָסקווע 35, ווין 25, ניו-יאָרק 20, באַגדאַד און קאָנסטאַנטינאָפאָל צו 15, פאַריז, ראָטערדאַם, זאַגרעב. טעהעראַן און קאַבול צו 10. בוענאָס איירעס 6, בודאַפעשט, אַנטווערפען, דאַנציג, באַזעל, טריעסט, ביירוט, אַלעקסאַנדריען און קאַירא, צו 5, העלסינגפאָרס, שטאָקהאָלם, אָטאַווא, ריאָ-דע-זשאַנעירא, האַוואַנאַ און מעקסיקאָ צו 3, מאָנטעווידעאָ, סאַנטיאַגאָ און מעלבורן צו 2.

פאַר דער בעריכטס-צייט האָט די יודישע אַגענץ בעקומען אַן ערך 250 איינפאָהר-ערלויבענישען פאַר יודישע קינדער פון דייטשלאַנד, וואָס מיט זייער איינאָרדנונג אין לאַנד פערנעהמט זיך דער דעפּאַרטאַמענט פאַר דער בעזעצונג פון דייטשע יודען ביי דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אַגענץ.

MAOK
TĘPI ROBACTWO

בעריהמטער דייטש-יודישער גינעקאָלאָג נעמט איבער די לייטונג פון גינעקאָלאָגישן קליניק אין „הדסה"-שפּיטאָל אין ארץ-ישראל

ירושלים, 28. (יט״א טעלעגראַפיש).

דער בעריהמטער דייטש-יודישער גינעקאָלאָג בערנהאַרד צאָנדעק האָט איבערגענומען די לייטונג פון דער פרויען-קליניק אין „הדסה"-שפּיטאָל.

ס'זענען אויך אַרויסגעשיקט געוואָרן ווי-זעס קיין דייטשלאַנד פאַר זיינע צוויי ברידער — אויך בעריהמטע דאָקטוירים. זיי האָבען שוין פערלאָזען דייטשלאַנד.

די דייטשען ווילען האַנדלען מיט אויסלאַנד

בערלין, 28. (ספּ. טעל.)

אין בערלין האָט זיך אָנגעהויבען א קאָנפערענץ פון די דייטשע האַנדעלס-קאַמערן און פון די אויסלענדישע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס. דער אויסערן-מיניסטער פאָן נויראַט האָט געהאַלטען א רעדע אין וועלכער ער האָט זיך בעקלאָגט אַז אין אויסלאַנד האָט מען אַרויסגעוויזען צו די דייטשען א קאַמפּף פערשטענדעניס, און דאָס האָט געפיהרט דערצו, אַז אין דייטשלאַנד מוז מען איצט פיהרען אַן ענער-גישע אַקציע צו מאַכען אומאָפּהענגיג דאָס דייטשע פאָלק און די דייטשע ווירטשאַפט פון אויסלענדישען אימפּאָרט.

דער ווירטשאַפטס-מיניסטער ד״ר שמידט און דער אַרבייטס-מיניסטער זעלדטע האָבען אין זייערע רעדעס פונדעסטוועגען זיך בעמיהט צו בעאיינפלוסען די אָנוועזענדע צו מאַכען פערלייכטערונגען און צו געבען מעגליכקייטען אַז דייטשלאַנד זאָל זיך קענען בענוצען מיטן אויסלענדישען אימפּאָרט.

רעדע פון פּולקאָווניק סלאַוועק וועגען דער קאָנסטיטוציע

וואַרשאַ, 28. (טעלעפאָניש).

געכטען איז פאָרגעקומען א פלענאַר-זיצונג פון די קאָנסטיטוציע-גרופּען ביים ב.ב.קלוב פון סיים און סענאַט. עס איז בעטראַכט געוואָרן דער קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט וואָס איז אָנגענומען געוואָרן דורכ'ן סיים אין יאַנואַר ה.י.

פּולקאָווניק דעפּ. סלאַוועק האָט אויף דער זיצונג געהאַלטען א רעדע וועגען דער נייער קאָנסטיטוציע און האָט דאַבּיי געגעבען א גענויען איבערבליק איבער דער אַרבייט צו ענדערען די קאָנסטיטוציע. פון דאָזיגען בעריכט האָט מען זיך דערוויסט וועגען דער איבטעגסיווער מיטאַרבייט פון מאַרש. יוזעף פּילסודסקי אַרום פּראָיעקט צו ענדערען די קאָנסטיטוציע.

ווייטער האָט פּולק. סלאַוועק גערעדט וועגען דער שאַפונג פון „לעגיאָן פון פערדינסטפולע בירגער" און האָט אויסגעפיהרט אַז עס איז אין א גרויסער מאָס אויסגעפיהרט געוואָרן דער פערלאַנג פון דער רעגירונג צו שאַפען מעטאָדען פון פּאַרלאַמענטאַרישער אַרבייט, וואָס זאָל אָוועקשטעלען די געזעל-שאַפט אויף דער ליניע פון צוזאַמענאַרבייט מיט דער רעגירונג.

נאָך דער רעדע האָט זיך אַנטוויקעלט א ברייטע דיסקוסיע.

אפּקלאַנגען פון בריונים-פּראָצעס
אראבישער מעמאריאל צו דער מאנדאט-קאמיסיע

ירושלים. (יט״אַ). עס ווערט מיטגעטיילט אַז דער ראַט-פון דער אראבישער יוגענד גרייט צו, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערהאַרטיילונג פון אחי-מאיר און זיינע חברים, א מעמאָריאַל וואָס זאָל דורך דער פערמיטלונג פון דער א״י-רעגירונג איבערגעגעבען ווערען דער מאַנדאַט-קאָמיסיע פון פעלקער-בונד, אין דעם מעמאָריאַל זאָל זיך רעדען וועגען דער „עקזיסטענץ" פון אַן אַנאַרכיסטישער יודישער בעווע-גונג אין א״י און וועגען איהר געפעהרליכער ווירקונג אויף די קרייזען פון דער אראבישער יוגענד". אין מעמאָריאַל ווערט די מאַנדאַט-קאָמיסיע בעשולדיגט אַז „מיט איהר גלייכגילטיגער בעציהונג צו די אַנווע-לעגענהייטען פון די „א״י-אראבער פלעגט זי די ענטוויקלונג פון דער דאָזיגער בעוועגונג".

ערב וויכטיגע ענדערונגען אין היטלער'ס פּאָליטיק
היטלער ווערט נאכגיביג צו די דייטשע קאנסערוואטיסטען

פּאַריז, 28. (ספּ. טעל.)

וועגען די איבערליכע ענדערונגען אינ'ם היט-לעריסטישען דייטשלאַנד, גיט דער קאָרעספּאָנדענט פון „האַוואַס" א ברייטען איבערבליק איבער דער איצ-טיגער סיטואַציע אין דייטשלאַנד.

עס שטעלט זיך אַרויס, אַז די קאָנסערוואַטיסטען נאַציאָנאַליסטען געוועזענע עקס-צענטראַווצעס מיט די גרויס-אינדוסטריעלער בראש גיבען זיך אַ א חשבון פון דער געפאַהר, וואָס עס דראָהט זיי מצד דעם נאַציאָנאַל-סאָציאַליזם.

פון דער צווייטער זייט שטעהט אַ גרויסער טייל פון פּראָלעטאַריאַט וועלכער האָט געהאָלפען אין דער רעוואָלוציע פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען אַ'אַנ הויב פון פערווירקליכען דעם סאָציאַליזם און איצט שטעהען זיי ווי ענטוישטע.

אַלס אַ בעזונדערע גרופּע שטעהט די רייכס-וועהר וועלכע בעציהען זיך בישט גינסטיג צו די לאָזונגען פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען.

הינדענבורג וועלכער האָט מיט 17 חדשים צו-ריק מסכים געווען אויף פאָפּענס פאָרשלאָג צו מאַ-כען דעם עקספּערימענט מיט די נאַציאָנאַל-סאָציאַליס-טען, ווייזט נאָך דערווייל נישט אַרויס קיין שום טענ-דענץ פון וועלכער מען זאָל זעהן צי ער איז צו-פריעדען מיט דעם עקספּערימענט צי נישט. דאַגעגען איז אָבער זיכער אַז הינדענבורג האָט נישט געענ-דערט זיינע סימפּאַטיעס צו די קאָנסערוואַטיסטען.

וואָס שייך היטלערן, איז שוין זיכער, הגם ער ווייזט עס נישט אַרויס, אַז אויב ער וועט וועלען ווייטער זיך האַלטען ביי דער מאַכט וועט ער מוזען געהען אויף ווייטגעהענדסטע הנחות, אויף דער ליניע פון אַ גאַנצע ריי ענדערונגען פון זיין פּאָ-ליטיק.

עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרן אַז בעת די קאָנפערענצען צווישען היטלערן, הינדענבורג און מיטן וויצע-קאַנצלער פאָפּען האָט היטלער אַרויסגעוויזען די ביירונג צו שאַפען אַזאַ סיטואַציע צו געבען אַ סאַטיספאַקציע דעם קאָנסערוואַטיווען לאַגער.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט קורסירען קלאַנגען וועגען ענדערונגען אין בערלינער קאַבינעט.

היטלער וועט אין אַזאַ פאַל זייך געצוואונגען איבערצורייסען מיט זיינע אַלטע חברים און אַנ-דערע.

ראַדיאָ-פּראָגראַם
פרייטאַג, דעם 29-טען יוני 1934

8.35 גראַמאָפאָן. 8.40 גימנאַסטיק. 8.55 גראַמאָפאָן. 9.05 ידיעות. 9.10 גראַמאָפאָן. 9.20 הויז-ווירטשאַפט. 9.25 גראַמאָפאָן. 10.30 גאָטעס-דינסט 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות. 12.10 קאָנצערט. 1.05 מוזיק, פעליעטאָן, 1.15 מוזיק. 1.45 רעפּאָר-טאַזש, 2. מוזיק, 3. רעפּעראַט, 3.15 גראַמאָפאָן, 3.45 גראַמאָפאָן. 4, אודיציע. 5. רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, קאָמוניקאַטען פון לאָדז, 5.10 פּוי-לישע פאָלקס-מוזיק, 6.15 פּוילישע לידער. 6.54 7. פערשידענעס, 7.10 ספּאָרט, 7.15 רעווי-לידער. פעליעטאָן. 8.12 סימפ. קאָנצערט. 8.55 ידיעות, 9. סימפ. קאָנצערט. 10 פּאָסט-קעסטעל 10.15, ספּאָרט ידיעות פון די פּוילישע ראַדיאָ-סטאַנציעס, 10.30 מוזיק. 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11.05 טאַנץ-מוזיק.

פון אויסלאַנד

11 — וויען, סימפ. קאָנצערט. 7.30 — ריגאַ, סימפ. קאָנצערט, 8.10 — הילווערסום, קאָנצערט, 8.30 — שטראַסבורג, מוזיק. פעסטיוואַל. 8.45 — פּאַריז, אָפּערעטקע „באָקאַטשאָ", 8.45 — רוים, מוזיק. קאָמעדיע, 9 — האַמבורג, אָפּערע „מאַדאַם בוטערפלײ", 9 — לאָנדאָן קאָנצערט. 9 — מינכען דאָס מענשעל ד, 9.45 — לוקסעמבורג, אָפּערע.

שבת, ד. 30-טען יוני

6,35 גראַמאָפאָן, 6,40 גימנאַסטיק, 6,55 גראַמאָפאָן, 7,05 ידיעות, 7,10 גראַמאָפאָן, 7,20 הויזווירטשאַפט, 7,25 פערשידענעס, 1157 צייט-סיגנאַל, 12,03 ידיעות, 12,05 פּרעסע, 12,10 גראַמאָפאָן, 1 ידיעות, 1,05 קאָנצערט, 2 עקס-פּאָרט, קאָמוניקאַט, 4 מוזיק, 5 אודיציע פאַר קינדער, 5.25 קאָנצערט, 6 פעליעטאָן, 6,45 רעפּעראַט, 6,55 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, קאָמוניקאַט פון לאָדז 7 פערשידענעס. 7,15 מוזיק 7,50 ספּאָרט. 8 שאָפּין קאָנצערט. 8,30 גראַמאָפאָן, 8,45 אָפּערע. ידיעות, שמועסען. קאָמוניקאַטען.

פון אויסלאַנד

6,30 מאָסקווא, סימפ. קאָנצערט. 8 ברעסלאַוו, אָפּערעטקע. 8,10 בערלין, אָפּערעטקע. 8,45 מיילאַנד, אָפּערע.

יודען געדענקט!

היטלערישע באַנדעס פּייניגען אייערע ברידער אין דייטשלאַנד

אייער געוועהר געגען זיי איז באָיקאָט אויף סחורות פון דייטשלאַנד!

DR. MED.

H. Różaner

הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע

NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.

עמפּפאַנגט פון 8–10 און פון 5–8 אוו.

דאָס יודישע ראַדיאָ גרייט זיך צו פייערן. דאָס דערשיינען פון צווייטען באַנד

„לעקסיקאָן פון יודישען טעאַטער"

און זאָגען א זיי-געזונט דעם רעדאַקטאָר, אונזער בן-עיר

זלמן זילבערצווייג

ווען? וואו? וואָס?

אין די קומענדע אַנאָנסען.

pot i niemiłą jego woń

USUWA

SUDORYN

AP. KOWALSKI WARSZAWA

PROSZEK Z SITKIEM

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשא 20 טעל. 213-84

דאָס איינציגע אָפּערעטען-טעאַטער אין לאָדז!

3-טע רעקאָרד-וואָך!

גרויסער דערפאָלג! — רוישענדע אַפּלאָדיסמענטען! — אַלע זענען בעגייסטערט!

גאַסטאויפטריטען פון בעליבטען אַרטיסט, זינגער און טענצער

בן-ציון ווייטער

מיט'ן אָנטייל פון דער בעוו. פּרימאַדאָנע יוכבד זילבערג און פולהאַרם.-אַנסאַמבל

היינט, פרייטאַג, 9.45 אוונט, מאָרגען, שבת, 12 פריה

גרויסער פריהמאָרגען (פּרייזען פון 30 גר. ביז 1 זל.)

מאָרגען, שבת, 9.45 אוונט די שטאַרק אויסגענומענע אָפּערעטע

דער פריילעכער אַפּיציר

מאָרגען, שבת. 4.45 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען פון 50 גר. ביז 1.50

די גאַליציאַנער חתונה

אכטונג! זונטאַג, 12 פריה גרויסער פריהמאָרגען פון 30 גר. ביז 1 זל.

„באַנדיט-דזשענטעלמען"

בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

65 יעהריגער יודישער שוויגער
האט מאנס געוועז א 13 יעהריג יודיש מיידעל
א שרעקליכע געשיכטע מיט וואס עס קאכט איצט אין דער אלטשטאט

די אלטשטאט קאכט איצט מיט א מעשה, וואס געהט פון מויל צו מויל און איז איצט די סענסאציע פון דער אלטשטאט. ס'האנדעלט זיך וועגען א 65 יעהריגען יודישען זקן, וואס האט מאנס געווען א 13 יעהריג מיידעל.

די מעשה איז אזוי געווען:

אויף לימאנאווסקיעגא גאס וואוינט אן אלטער יודישער שוויגער פון א יאהר 65. איז דער שוויגער, ר' משה, נאך גאר א „קרעפקע" יודעל. א סימן, אז ער האט ערשט נישט לאנג חתונה געהאט מיט א יונג ווייבעל, און האט די אלע היינטיגע יונגעלייטלעך אויף צופיקעניש — גע-מאכט א ברית...

מיט עטליכע וואכען צוריק, איז ר' משה'ס יונג ווייבעל ארויסגעפאהרען אויף א דאטשע זיך ערהאלען, נו, איז ר' משה געבליבען א „סלאמיא-נע וודאוויעץ", איז איהם געווארען א ביסעל דא-סיג אויף דער נשמה, ס'האט זיך איהם שטארק „געפשיקשעט", האט דער אלטער ר' משה געווארפען אנ'אויג אויפ'ן שכנס 13 יעהריגע טאכטער לאה, א שעהן געזונד-ענטוויקעלטע מעדעל. האט איהם ס'הארץ געפישטשעט... ער האט געפיהלט ווי ער ווערט יונגער, די יאהרען זענען איהם בעניים געווארען.

טא וואס טוט ר' משה? „זאפראשעט" ער די 13 יעהריגע לאה צו זיך אין שטוב אריין, דער-צעהלט איהר שעהנע מעשהלעך פון דער שלאפענ-דיגער פרינצעסין... און „טשערוואני קאפטורעק" און אנדערע שעהנע מעשהלעך, אזוי לאנג און אזוי ברייט, ביז... ביז... ער האט אפגעטון א מעשה רע.

האט זיך דאס מעדעל בישט וויסען געמאכט. איז ארומגעגאנגען א צוטראגענע. האט נישט גע-וואלט עסען, נישט טרינקען און כסדר געוויינט. ערשט די היינטיגע וואך, אז דער פאטער האט זי גענומען קורץ, האט זי דערצעהלט די דאזיגע שוידערליכע מעשה.

איז דאך געווארען א ויצעקו, דער פאטער האט דעם אלטען נואף געוואלט דורס זיין, ס'טייטש? ווי טוט מען עס אפ אזא פערברעכען? בפרט א יוד א זקן און דערצו א קינד? ווי מאכט מען אומגליקליך א יונג קינד? האט דער אלטער נישט געלייקענט: — יא, ס'איז טאקע געשעהען, אבער... אבער... איך בין נישט געווען דער ער-שטער... ס'איז געווען מיט איהר הסכמה — אזוי האט דער אלטער בעל עברה'ניק געטענה'ט.

האט זיך געמאכט לעבעדיג און לוסטיג. די מעשה האט זיך שנעל פערשפרייט אין דער אלט-שטאט. פארן טויער אויף לימאנאווסקיעגא, וואו ס'וואוינט דער „חתן=בחור" ר' משה, די „כלה" לאה און דער „מחותן" זענען נעכטען געווען פער-זאמעלט מאסען מענשען און מ'האט גערעדט וועגען דער מעשה נבלה.

וואס איז דער סוף פון דער מעשה? דער סוף איז געווען, אז ר' משה'ן האט מען נעכטען „פערבעטען" אין דער פאליציי, און מסתמא וועט דער אלטער דארט אביסעל אפקיהלען זיין יונגען טעמפעראמענט...

זיך ארייגעווארפען אין פילטער...
אויסטערלישער זעלבסטמארד פון א יודישער פרוי

(2) א געוויסע חיה קירשבוים (פון ראקיטשי-נער 18) האט זיך נעכטען, נאך א מחלוקה מיט איהרע קרובים ארייגעווארפען אין הויף-פילטער...

מען האט זי א פער'חלשטע, א כמעט דער-שטיק-טע כמעט די גאנצע ארויסגעשלעפט פונ'ם פילטער, און דורכן אדורכפיהרען א קינסטליכען אטעמען, קאום אפגעמינטערט.

(2) אויף אנדזשעיא 82 האט זיך געסמט מיט קארבאל די 24-יעהריגע מאריאננא אדאמטשיק, און א זעהר שווערען צושטאנד האט מען זי אפגע-פיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

געשלאסען געווארען דער צו-זאמענפאר פון די גאזאווניקעס

(2) נעכטען 11 א דיגער איבערפריה איז דער צוזאמענפאהר פון די גאזאווניקע." און וואסערלייטונג-טוער ארויסגעפאהרען קיין טאמאשאוו און ספאלא, וואו עס איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון פער-איינען-פערבאנד פון די פוילישע, טשעכאסלאוואקי-שע און יוגאסלאווישע גאזאווניקעס און וואסער-לייטונגס-טוער.

7 אין אוונד האבען זיי זיך צוריקגעקעהרט אין לאדז, און דער צוזאמענפאהר איז פייערליך גע-שלאסען געווארען.

פארק העלענאוו
סענסאציע אויף סענסאציע!
פון 5 נאכמיטאג ביז 12 ביינאכט
דער גרעסטער פענאמענאלער העלדען-טענאר
דימיטרי סמירנאוו
איז א אויסערגעוועהנליכען
טריומף-קאנצערט
צוזאמען מיט דעם פערגרעסערטען סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. סעווערין פעטרושקא.
3 פארשטעלונגען 3 פאר 1 זלאטי
פראגראם:
1) 5 נאכמיטאג גרויסער סימפאני-שער קאנצערט פון גאנצען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. ס. פעטרושקא.
2) פון 7 אוונט „פייף א'קלאק" דאנסינג אויף דער לופט.
3) פון 9 אוונד — I טייל אחרון אחרון חביב
Czajkowski, R. Korsakow, Rachmaninow, Greczaninow, Bogrinowski z op. „Poławiacze Perel", Dama Pikowa, E. Oniegin Rigoletto z orkiestrą symfoniczną.
— II —
ציגיינער-ראמאנסען.
אכטונג! לעזט אויפמערקזאם און בעוואונדערט דעם אימפאזאנטען און אויסערגעוועהנליכען גראנדיעזען דאפעלטען רייכען פראגראם.

DR.
L. Czarnożył
האט זיך איבערגעצויגען אויף
62 פיעטריקאווער 62
און ארדינירט איצט אין משעכאטשינעס
ווילא קאשטשושקא.

ביי דיקלייביגקייט
רעגולירט דער קורעסיגער געברויך פון נאטירליכען ביטער-וואסער
Franciszka Józefa
די דארם-טעטיגקייט. פרעגט דאקטוירים, צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ק. לייבוויט-בער (פרייהייטס-פלאץ 2), י. הארטמאן (מלינאר-סקא 1), וו. דאנילעצקי (פיעטריקאווער 127), א פערעלמאן (ציגעל-גאס 32), י. צימער וואולטשאנ-סקא 37), ב. וואיטשיצקי (נאפיורקאווסקיעגא 27).

אמטליכעס

(א) דער פארזיצער פון דער האנדעלס-אפטיילונג ביים לאדזער קרייז-געריכט, וויצע-פרעזעס יאן מאר-סקווא, האט אנגעהויבען דעם אפרוה-אורלויב. עס פערטרעטען איהם דער ריכטער ספערסאן.

וועגען אנערקענען יודאיס-טישע מאטורע-צייגנישען
דורך דער העברעאישער אוניווער-זיטעט אין ירושלים

ווי ס'איז בעקאנט פיהרען אדורך די גימ-נאזיעס וואס זענען אנגעשלאסען צום „פערבאנד פון יודישע מיטעל-שולען אין פוילען" זינט א רייה פון יאהרען ספעציעלע מאטורע-עקזאמינעס פון די יודישע למודים, פון וועמענס רעזולטאט ס'העגנט אב דאס צולאזען די שילער צו דער מאטורע-פריפונג פון די אלגעמיינע למודים. אויפן סמך פון די דאזיגע עקזאמינעס בעקומען די שילער ספע-ציעלע צייגנישען, וואס זענען אונטערגעשריבען דורך דעם פארשטעהער פון פערבאנד אלס פאר-זיצער פון דער פריפונגס-קאמיסיע.

צוליב די קלאנגען, וואס האבען זיך לעצ-טענס פערשפרייט, אז די העברעאישע אוניווער-זיטעט אין ירושלים אנערקענט נישט די דאזיגע צייגנישען און מאכט נישט קיין אונטערשיד וואס שייך די יודישע פארבילדונג צווישען די בעזי-צערס פון די דאזיגע צייגנישען און צווישען אנ-דערע הערער האט זיך די עקזעקוטיוו פון פער-באנד געווענדעט צום סעקרעטאריאט פון דער אוניווערזיטעט מיט דער בקשה אויפצוקלערען דעם זאך-פערהאלט. אלס ענטפער אויף דעם, האט די עקזעקוטיווע בעקומען פון סעקרעטאריאט אנ'אפי-ציעלען בריף, אין וועלכען עס ווערען אפגעלייקענט די אויבען-דערמאנטע קלאנגען און עס ווערט פעסטגעשטעלט, אז די בעזיצער פון מאטורע-צייגנישען פון יודישע למודים אין די שולען פון פער-באנד, זענען בעפרייט פון אלע פריפונגען פון העברעאישער שפראך אויף דער אוניווערזיטעט.

Dr. med. Trepman
צעגעלניאנא 4, טעל. 90-216
ספעצ. פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענערשוועכע אויך אלע ארט אנאליזען נעהמט אן פון 8—12 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 8—1. בעזונדער'ע ווארטע-זאל פאר פרויען

דער אריער-פאראנראה
ר. איזראעל
שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט
147

דער דאזיגער פלאן איז איהם געפעלען געווא-רען, ער וועט אליין געהען אין א נאכט-לאקאל און דארט פערברענגען א גאנצע נאכט, ער וועט זיין צווישען מענשען, ער וועט טרינקען זיך בערוישען אז ער זאל בישט דארפען טראכטען וועגען דעם וואס איז ערשט וואס פארגעקומען, ער וועט אזוי שיכורען ביז ער וועט בעקומען פון העלען אנ'ענטפער און ער וועט קענען צוזאמען מיט איהר פון דאנען אוועק-פאהרען, אז דער ענטפער פון העלען וועט זיין א פאר-דיטיווער אין דעם האט ער גארנישט געצווייפעלט.

— אבער אויך דאס איז נישט אין ארדנונג, איך קען נישט אוועקגעהן פון שטוב אויף א גאנצע נאכט. און פלוצלונג קלינגט העלען און גיט מיר אנ'ענטפער און איך וועל נישט זיין אין שטוב. איצט טאר איך דאך נישט וויזען אז איך שלעפ זיך ארום גאנצע נעכט אין א פרעמדער שטאט, און באלד האט זיך אין איהם דערוועקט דאס אויסגעלאסענע בלוט פון דאן-זשואן, דער אויסגעלאסענער יונג און ער האט זיך געטראכט.

— איך קען דאך מיר די עלבע פריילעכקייט מא-כען ביי מיר אין שטוב, ווער וועט מיר דערין שטע-רען? איך וועל זיך פערגעסען און וועל בישט זיין אליין.

ווי אזוי אזעלכע זאכען איבערצוארדנען דאס האט „דער אלטער פוקס" גוט געוואוסט און האט זיך באלד גענומען דעם זעכן צו ערלעדיגען. פריינדליכע מיידלעך צו בעקומען איז נישט געווען קיין שווערע זאך. דאס איז געווען אויף דער הויפט-גאס אויף טריט און שריט, ער איז געווען אנ'איבערקלייבער און ער איז נישט צוגעפאלען צו דער ערשטער בעסטער. ער האט אויך גוט געקענט די פראקטיק אין די גרעסערע האָ-טעלען און געוואוסט ווי אזוי מ'דארף זיך פיהרען אויב מ'וויל נישט בלייבען אליין איבער נאכט. ער איז צוגעגאנגען צום פארטיער און איהם גע-ער בען אנצוהערען אז ער וואלט זיך געווינשען נישט צו בלייבען אליין אין צימער אויף ביינאכט. דער געניטער פארטיער האט נישט איבעריג רעגט קיין ווארט. ער האט גוט געקענט די געסט און געוואוסט ווי אזוי מ'דארף אזעלכע געסט דיסקרעט ערלעדיגען.

— גוט, גנעדיגער הער, איך וועל דאס אלץ ער-לעדיגען אויפן בעסטען אופן.

— אבער אזוי אז איך זאל זיין צופרידען, האט בעהמע מיט א גנבישען שמייכעל צוגעגעבען, קיין געלד שפילט דא נישט די הויפט-ראָל.

— צום בעפעהל, גנעדיגער הער, אלץ וועט זיין אויף דעם בעסטען אופן ערלעדיגט.

בעהמע איז אלץ נישט ארויסגעגאנגען אין צי-מער. ער האט מורא געהאט צו זיין אליין, איהם האבען זיך געמישט אין קאפ פריצי, העלען, הער גע-היימנישפולער פערשוין, א זייגער גראס ווייזט די עלפטע שעה, זיין שטעטעל אולם, דער פלאץ-קאמענ-דאנט האנס האמערשטיין, פערשידענע בילדער פון דייטע לעצטע איבערלעבענישען אזוי ווייטער, און און ווייטער. ער איז ארויף אין קאידרא", זיך גע-דרעהט אהין און צוריק און געווארט ביז ער וועט זיך קענען פערגעסען, אנשיכורן נישט געדענקען ווער ער איז, וואו ער איז און וואס מיט איהם האט פאסירט. ס'האט בישט לאנג געדויערט אין קארידאר האט זיך בעוויזען א יונג מיידעל, פון דעם מין מייד-לעך וועלכע זענען נאך יונג אין די יאהרען, אבער אלט אין די איבערלעבענישען, זי איז נאך געווען גע-נוג שעהן אז זי זאל קענען געפעלען ווערען אפילו א פיינשמעקער, שעהן און מיט געשמאק אנגעטון, מיט א חן-גריבעל אין די ליבקער באק, זי האט אויף די טירען געזוכט דעם נומער פון צימער, וועל-כער איז איהר אנגעוויזען געווארען דורך דעם פאר-טיער, אזוי ווי דאס איז פארגעקומען געוועהנליך און כמו יעדען וויזיט אנגעצאהלט פראצענטער דעם פארטיער. ווען דאס מיידעל איז צוגעגאנגען צו בעה-מעס טיר און אנגעקלאפט איז דערזאלט ערשט דער-לייטענאנט בעהמע צוגעגאנגען צום מיידעל זי בער-קוקט פון אלע זייטען און ערשט דאן איז ער מיט איהר אריין אין צימער.

— קענסטו דייטש רעדען, ליבכען? האט בעה-מע געפרעגט.

— נאר אביסעל. איך בין א פוילישע און דאז האט זי צוגעגעבען אויף פויליש, דוכט זיך מיר, אז איהר דארפט מיך נישט צו קאנווערזאציע,

בעהמע האט זיך שטארק צולאכט.

— געווס נישט, האט ער געענטפערט אויף דייטש.

פויליש האט ער נאך פערשטאנען פון זייט דעמאלט ווען ער איז בעהן קריג 2 יאהר געווען אין פוילען.

— געוויס דארף איך דיך נישט צו קאנווערזא-ציע. אבער דאך קענען מיר דאך ביידע נישט זיין שטום. איך וועל דיך נישט אוועקשיקען פון מיר, ווייל דו געפעלסט מיר, אבער איך וואלט דיר פאר-געלעגט אז דו זאלסט נאך אהערברענגען דיינס א חברטע, א שעהנע אזוי ווי דו, אבער וועלכע קען רעדען דייטש. איך רעכען, אז דאס וועט נישט זיין שווער פאר דיר און דו ווייסט דאס קענען שנעל ער-לעדיגען, וועגען געלד האנדעלט זיך עס נישט. מיר וועלען זיין אין דרייען און האפענטליך זיך גוט אמו-זירען.

— קענסט איהר זיך נישט בעגנוגענען בלויז מיט מיר?...

— איך ווייס אז דו ווילסט מיך, מיין קליינע, צופרידען שטעלען, אבער איך וויל אז היינט זאל זיין פריילעך, מיר וועלען טרינקען און זיך ווילען, אז דו וועסט עס האבען לאנג צו געדענקען.

— מיין הער, האט דאס מיידעל געשטאמעלט, צי ווילט איהר נישט אמאל בעגעהן זעלבסטמארד?

— וואס פאלט דיר איין, דערפאר וויל איך וויל שיכור ווערען, וויל זיך ווילען און שטארק פרעה-ליך זיין האלטסטו אז איך וויל בעגעהן זעלבסט-מארד?

— כ'האב שוין געהאט אזעלכע געסט און האב שפעטער געהאט צוליב דעם פיל אונאנגענעהמליכ-קייטען.

— אבער דו סענטימענטאל קעלבעל, דא איז נישט דער פאל, האסט נישט וואס מורא צו האבען, געה און ברענג אהער דיין חברטע. סאיז א שאד א מינוט.

דאס מיידעל איז אוועק און דערביי געזאגט:

— אידל וועל איך ברענגען די מאדיסטקע פריי-דא, אבער איך וועל מוזען זיין איפערזיכטיג, ווייל פרידע איז שעהנער פון מיר און עלעגאנטער.

— געלד וועט איהר בעקומען גלייך, האב נישט קיין מורא איך וועל זי נישט בעסער בעהאנדלען פאר דיר, פאר דער היינטיגער קאנקורענץ האסטו נישט וואס זיך צו שרעקען, היינט וועט דיר דיין מאדיסט-קע פרידא מיט גארנישט קאליע מאכען.

(פארטזעצונג קומט.)

אינטערוויו פון הרב שמחה טרייסטמאן

וועגן ארבייטסלאזע אינטערשטיצונג, וואס קומט אויס אויס-צוצאהלען פאר יודישע ארבייטסלאזע אין די שבת-טעג

הרב שמחה טרייסטמאַן האָט געבעטן אינטערוועניִרט ביים אָנפיהרער פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד אויף מאַטעיקאָ גאַס וועגען דאָס אויסצאָהלען פאַר יודען די שטיצע פאַר אַרבייטסלאָזע וואָס פאַלט אויס אין שבת־טעג. דער אָנפיהרער האָט מסכים געווען הערויף, אַז די רעליגיעזע יודישע אַרבייטסלאָזע, וועלכע קאָנען נישט אין די שבת־טעג אָפּנעהמען די ערע שטיצע־געלדער, וועלען קאָנען ביי דער באַהענדלער צווייטער אויסצאָהלונג אָפּנעהמען אַ טאָג־פעלטע שטיצע ד. ה. אויך די אונטערשטיצונגס־סומע, וואָס זיי האָבען נישט אָפּגענומען אין די שבת־טעג.

צום 30-טען יאהרצייט פון ד"ר טעאדאר הערצל

גרויסע אקאדעמיע אין פילהארמאניע-זאל

דינסטאַג, כ׳ תמוז, דעם 3 יולי פאַלט אויס דער 30־טער געדענקטאָג נאָכן טויט פונ׳ם גרויסען ציוניסטישען פיהרער, ד"ר טעאָדאָר הערצל, ז"ל. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אָרדענט איין די היגע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע דינסטאַג אָוונד אין פילהאַרמאָניע־זאַל אַ הערצל־פייערונג געווידמעט דעם היסטאָרישען דאַטום. צו דער אַקאַדעמיע קומט פון וואַרשאַ דער בעקאַנטער היסטאָריקער און שריפטשטעלער, מיטגליד פון צ.ק. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פוילען ד"ר יצחק שיפּער, אויסער איהם וועלען אויך אַרויסטרעטען מיט רעדעס: דעפּ. ד"ר ראָזענבלאַט, רעד. י. אונגער און ה׳ משה לימאַן. די חשובע רעדנער וועלען רעפערירען וועגען דער היסטאָרישער מיסיע פון ד"ר הערצל און דער איצטיגער לאַגע אין ציוניזם און אין ארץ־ישראל.

פייערליכע הזכרה אין "אהל יעקב"

מאָרגען שבת פריה וועט אין דער שוהל „אהל יעקב" (גדאַנסקאַ 18) פאָרקומען אַ פייערליכע הזכרה צוליבן יאָהרצייט פון ד"ר הערצל. די תפילה וועט אָפּריכטען דער חזן ה׳ טאַפּעל מיטן כאָר, די טרויער־רעדע וועט האַלטען דער שטענדיגער מטיף פון דער שוהל, דער שריפטשטעלער און דיכטער ה׳ אהרן לוּבאַשיצקי.

הזכרות אין דער סינאגאגע און אנדערע שוהלען

דינסטאַג, כ׳ תמוז, וועט פאָרקומען אַ פייערליכע הזכרה אין דער סינאַגאָגע אויף אַליִא קאָשטשושקי. גלייכצייטיג וועלען פאָרקומען הזכרות אויך

זאמלונגען לטובת די הערצל-וועלדער אין ארץ-ישראל

צוליב כ׳ תמוז אָרדענט איין דער קרן קימת די טראַדיציאָנעלע זאַמלונג לטובת דעם פאָנד וואָס איז בעשטימט אויף צו פלאַנצען וועלדער אין ארץ־ישראל אויפן נאָמען פון אומשטערבליכען פיהרער ד"ר הערצל. די דאָזיגע וועלדער וועלכע האָבען אַ בעזונדערע בעדייטונג פאַרן קלימאַט פון לאַנד, בילדען גלייכצייטיג אַן אייביגען און לעבעדיגען מאָנומענט פאַרן פערשטאָרבענעם מנהיג.

די זאַמלונגען וועלען אַדורכגעפיהרט דורך די ציוניסטישע עסקנים אין דער שטאָט און גלייכצייטיג אויך אויף די אַרומיגע זומער־וואוינונגען.

WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p. lecz zanieś je do SAFE'u

פון 2 ביז׳ן 10 יולי וועט די באנק פאלסקי ארויסגעבען אבליגאציעס

פון דער נאציאנאלער הלואה

(אג) די לאָדזשער אָפּטיילונג פון דער באַנק פּאָלסקי וועט אין דער צייט פון 2 ביז 10 יולי אַרויסגעבען די אָבליגאַציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלוואה די סובסקריבענטען וואָס האָבען אונטערגעשריבען און איינגעצאָהלט אַלע ראַטעס פון דער הלוואה אין באַנק פּאָלסקי, לויט פאָלגענדען סדר: די סובסקריבענטען וואָס זייערע פאַמיליע־נעמען הויבען זיך אָן אויף A B, דעם 2 יולי C E, דעם 3 יולי G ,I דעם 4 יולי H K, דעם 5 יולי L O דעם 6 יולי, P דעם 7 יולי, R S דעם 9 יולי, T Z דעם

פון „אוזדראוויסקא"

איינשרייבונגען פון קאנדידאטקעס צום 5-טען סעזאן

די איינשרייבונגען פון פרויען אויפן 5־טען סעזאָן קומט פאַר דעם 4־טען יולי ד.י. פון 3 נאָכמ.

די קאַנדידאַטקעס דאַרפען זיך מעלדען אין דער קאַנצעלאַריע (ציגעל־גאַס 21) מיט דאָקומענטען און בעזונדערע פאָטאָגראַפיעס.

עמיגראציע-געזעלשאפט „יעאס"

עס ווערען געזוכט פאָלגענדע פערזאָנען: יוֹנה לערנער מיט זיין טאָכטער און אברהם פּרוסטענבערג.

די דערמאָנטע דאַרפען זיך מעלדען אין זייערע עמיגראַציע־אָנגעלעגענהייטען נאָך קאָלומביע און דיבה אַלטשילער עמיגראַנטען נאָך אורוגוויי.

וועגען אָפּנעהמען בריף פון קרובים אין סאָוויעט רוסלאַנד דאַרף זיך מעלדען הלל כאַווקין.

דאָס ביוראָ פון דער יד. צענטראַלער עמיגראַציע־געזעלשאַפט „יעאס" אָפּטיילונג אין לאָדז, גדאַנסקאַ 40 איז טעטיג יעדען טאָג אַ חוץ שבת פון 10—2 פאַרמיטאָג.

א פאבריק-שטרייק

(א) אין זגערזש האָבען פערשטרייקט די פאַבריק אַרבייטער פון דער פירמע בראַדאַטש. מחמת די פירמע האָט אָנגעהויבען צו רעדוצירען אַרבייטער.

150 אַרבייטער האָבען געוואָרפען די אַרבייט.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג,
סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזען
בעהמט אָן פון 8–11 און פון 5–8 אָוונד.

פארבערייטונגס-קורסען צום קאנקורס-עקזאמען אויף דעם ווארשאווער פאליטעכניקום

לויטן מוסטער פון די פריערדיגע יאָהרען, אָרדענט איין די פעראוואַלטונג פון יוד. אַקאַדעמישען הויז אין וואַרשאַ (באַמיעסטניקאָווסקאַ 7) אַ פאָרבערייטונגס־קורס צום קאָנקורס־עקזאַמען אויף אַלע פאַקולטעטען פון וואַרשאָווער פּאָליטעכניקום.

דאָס פּראָגראַם פון קורס ענטהאַלט אַ מערייסע רונג פון די פיזיקאַליש־מאַטעמאַטישע וויסענשאַפטען פון דער מיטעל־שולע און אַ ערגענצונג פון דיזעלבע לויט די פּערלאַנגען וועלכע ווערען געשטעלט ביים קאָנקורס־עקזאַמען.

דער לעהרער־פּערסאָנאַל ענטשטעהט נאָר פון אינזשענירען, אַבסאָלווענטען פון דער וואַרשאָיער פּאָליטעכניקום.

די אַנטיילנעהמער פון קורס געניסען פון אַלע נויטיגע לערן־מיטלען, מאַהלען, און קאָמפּלעטען פון קאָנקורס־טעמאַטען פון די פערגאַנגענע יאָהרען. די אָפּצאָהלונג אויף דעם קורס איז אַ בעשיידענע, פאַר נישט־פערמעגליכע וויטגעהענדע הנחות. אַביטוריענטען פון פּראָווינץ געניסען פון זעהר ביליגע וואוינונגען אין יודישען אַקאַדעמישען הויז.

גענויע אינפאָרמאַציעס ערטיילט און בעהמט אויך אָן איינשרייבונגען די קאַנצעלאַריעס פון יודישען אַקאַדעמישען הויז (באַמיעסטניקאָווסקאַ 7) אין וואַרשאַ, יעדען טאָג פון 12־10 פריה און 8־7 אָוו. טעלעפאָן 92־13־10.

פאַר דער פּראָווינץ אינפאָרמאַציעס נאָכן איבערשיקען אַ פּאָסטמאַרקע.

זראביל בא... מושיאל

(א) דער פריזיער אַנטאָניע מושיאַל איז אַ וואַנדערענדער פריזיער.

גייט אַרום איבער וואוינונגען און גאָלט בעיד און איז מקצר פּאָלקעס...

דעם 22 אַפּריל ה.י. האָט מושיאַל ראַזירט אַ געוויסען לעאָפּאָלד שידלאָווסקי (פון לימאַנאָווסקיעגאַ 22) און בעת מעשה „אַרויסגעגאַליעט" איהם פון טאַש אַ פּאָרטפּיעל מיט הונדערט זלאָטעס.

אַנטאָניע מושיאַל האָט געבעטען דער־אַר בעקומען אַ פּסק דין פון געריכט — 8 חדשים צו זיצען אין טורמע.

גרויסע דארפס-שרפה

(2) נעכטען בייטאָג איז אין דאָרף מיקלניצאַ דרוזשאַ, קאָנינער קרייז אויסגעבראָכען אַ גרויסע שרפה.

עס זענען פאַרברענט געוואָרען 6 דאָרפס־ווירטשאַפטען.

דער היזק בעטרעפט דרייסיג טויזענד זלאָטעס, בעת דער רעטונגס־אַקציע זענען צוויי פּערזאָן שווער אָפּגעבריהט געוואָרען.

רעפּרעזענטאַנץ־טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ציגעל־גאס 27 טעל. 112-25

לעצטע געזעגנונגס-גאסטשפילען פון

אלעקסאנדער גראנאך

צום געזעגנען זיך, רעדוצירט ביליגע פרייזען!

היינט, פרייטאג, 9.30 אָוונט
פּאָפּולערע פאָרשטעלונג צו ביליגע פּרייזען.

מארגען, שבת, 12 פריה
גרויסע הנחה פארשטעלונג צום לעצטען מאָל
אַלע בילעטען אין פּאַרטער גאַלעריע **נאר 1 זל. 45 גר.**

מארגען, שבת, 4.30 נאָכמיטאָג
פאָלקס-פאָרשטעלונג צו זעהר ביליגע פּרייזען
יעדער קען מיטנעמען **א קינד בחנם**

מארגען, שבת, 9:30 אָוונט
פאפולערע פארשטעלונג
צו ביליגע פרייזען.

אַקטועלע צייט-פּיעסע אין 4 אַקטען פון ד"ר פרידריך וואָלף (אויטאָר פון „ציאַנקאַלי").

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 ביז 2 און 5 נאָכמיטאָג, שבת אַ גאַנצען טאָג. —::— בעזאָרגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען.

ספארט

פערשידענארטיגער פראגראם אין די אינטערנאציאנאלע ציקליסטן-געיעגן אין העלענאוו

דעם גרעסטען אינטערעס האָט אַרויסגערופען אין צווייטען טאָג פון די אינטערנאַציאָנאַלע ציקליסטען־געיעגען אין העלענאָוו. דער „אַסען־קריטעריום" אין וועלכען עס בעהמען אַנטייל, שאַמאַטאַ, אַרליעט, שאַפּאַליִין, פּוש, אייבראַם, און פּראַשקאָווסקי. דער פּראָגראַם פון „קריטעריום" בעהמט אַרום: געיעג פון 6 ציקליסטען, לויף אויף 5000 מעטער, לויף אויף 4000 מעטער מיט אַ צוגאַבע און אַ שנעל קייט־פּראָבע אויף פינף הונדערט מעטער. דער זיגער פון „קריטעריום" מוז אין אַלע דערמאָנטע קאָנקורענצען גווינען די גרעסטע צאָהל פּונקטען.

אין די פּערמעסטונגען נעהמען אויך אַנטייל די בעסטע וואַרשאָווער פאָהרער ווי פּאָפּאָנטשיק, אַלעצקי, וואָלאַרטשיק, פּעיגאַ א.אַ. און די לאָדזשער ציקליסטען, וועלכע וועלען זיך בעווייזען אויפן לויף־באַהן נאָך אַ לענגער איבעררייס.

אויסער דעם קומט פאַר זעהר אינטערעסאַנטע געיעגען נאָך מאָטאָרען אין וועלכע עס בעהמט אַנטייל דער אויסגעצייכענטער פּראַנצויזין מאַראַניאַ, וועלכער האָט געווויזען דעם פּערגאַנגענעם פריטאָג אויף דער לאָדזשער לויף־באַהן אַ קלאַס, וועלכער מ׳האָט נאָך אין לאָדז נישט געזעהען.

אין די געיעגען וועלכע קומען פאַר היינט נאָכמיטאָג אין העלענאָוו בעהמען אַנטייל אַלע לאָדזשער ציקליסטען ווי אייבראַם, צימערמאַן, שמידט, פּרוינד, דרעסלער א.אַ.

מעלדונג

די באָראָכאָוו ביבליאָטעק אָרדענט איין 2 קאָלאָניעס אין ריטרא און אויפ׳ן האַלבאינזעל העל צו 2 און 4 וואָכען.

דער אָפּצאָהל פאַר אויסהאַלטונג און רייזעקאָסטען אַ צוטריטליכער. די צאָהל ערטער בעגרענעצט. אָפּפאָהר אין 2־טען און 15 יולי און 1־טען אויגוסט, די קאָלאָניעס ווערען אָנגעפיהרט דורך ה׳ אייזענבערג.

איינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס: 1) באָראָכאָוו־ביבליאָטעק (אַל. קאָשטשושקי 9 טעל. 191-50) פון 11 ביז 2 און פון 19 ביז 22 יעדען טאָג. 2) פּראָפעסיאָנעלער לעהרער פעראיין (פּיעטרקאָווער 111, טעל. 176-46) נאָר ביז׳ן 1 יולי.

זעלבסטהילף פאר יודישע אקאדעמיקער

מארגען א באל אין ווישניאווא גורא

מאָרגען, שבת 11 אָוו. קומט פאָר אין דער כלאַרניע „אַננאַ" אין ווישניאָווע גורא אַ באַל לטובת דער זעלבסטהילף־קאַסע ביים יודישען אַקאַדעמיקער־פעראַבאַנד.

דער באַל איז פערבונדען מיט פערשידענע אַטראַקציעס און אַרטיסטיש אויפטריטען.

ים-אויספלוגען

די היגע אָפּטיילונג פון וואַגאָן־לי־קוק און דער פּערשטענדיגונג מיט דער ליניע גדיניע־אַמעריקע אָרגאַניזירט אין די חדשים אויגוסט און סעפּטעמבער פאָלגענדע ים־אויספלוגען:

קיין שטאָקהאָלם פון 3|8 ביז 9|8 ד.י. פּרייז פון 120 זלאָטעס.

צו די באָרן־האַלב־אינזלען פון 11|8 ביז 13|8 פון 40 זלאָטעס.

קיין לענינגראַד פון 15|8 ביז 22|8 ד.י. פון 150 זלאָטעס.

צו די באָרן־האַלב־אינזלען פון 24|8 ביז 26|8 ד.י. פון 40 זל.

קיין קאָפּענהאַגען פון 27|8 ביז 31|8 ד.י. פון 90 זל.

קיין לענינגראַד פון 3|9 ביז 10|9 ד.י. פון 150 זל.

בעת די אויספלוגען קיין לענינגראַד וועט מען קענען 2 טעג בעזוכען מאָסקווע.

איינשרייבונגען און אויספיהרליכע אינפאָרמאַציעס אין וואַגאָן לי קוק פּעטריקאָווער 64. טעלעפאָן 77־170.

פון יודישען טעאטער אין „פילהארמאניע"

די גאַסטשפּילען פון בנציון ווייטלער צוזאַמען מיט יוכבד זילבערג געהן מיט אַ גרויסען ערפאָלג. דאָס טעאַטער איז כסדר געפּאַקט און דער עולם לאַכט ממש די אַלטאַרען פון דער ביהנע נישט אַראָפּ. היינט פרייטאָג 9.45 אָוונד ווערט געגעבען די פריילעכע אָפּערעטע „דער פריילעכער אָפיציר" מאָרגען שבת, 12 פריה צו ביליגע פרייזען און 9.15 אָוונט „דער פריילעכער אָפיציר". 4.15 נאָכמ. „די גאַליציאַנער חתונה".

שבת די פרעמיערע פון דער גרויסער פילם-רעדע פון וו. זשאבאטינסקי אין קינא „ראקסי"

א.ד. ב. „לאזט יודען אריין קיין ארץ-ישראל"

מאָרגען שבת קומט פאָר אין קינאָ „ראָקסי" די לאַנג־דערוואַרטעטע פּרעמיערע פון דעם גרויסען רעדענדיגען פילם אין יודיש פון וו. זשאַבאָטינסקי א.ב. „לאָזט יודען אַריין קיין ארץ־ישראל".

דער דאָזיגער פילם האָט אַרויסגערופען גרויס בעוואונדערונג אין אַלע לענדער פון אייראָפּע וואו ער איז שוין דעמאָנסטרירט געוואָרען און צעהנדליגער טויזענטער יודען זענען געקומען בעוואונדערן דעם דאָזיגען סענסאַציאָנעלען רעד־פילם אין וועלכען זשאַבאָטינסקי האָט אַריינגעלייגט די גאַנצע קראַפט פון זיין טאַלענט.

דער דאָזיגער פילם איז דער ערשטער פערזוך אין דער גאַנצער וועלט אויסצונוצען דעם קלאַנג־פילם פאַר אַ לעבעדיגער דעמאָנסטראַציע פאַר די רעכט פון יודישען פאָלק אויף זיין אייגענער היים.

במשך פון דער גאַנצער צייט פון זשאַ׳ס רעדע, וואָס הערט זיך מיט די קלעגסטע ניואַנסען פון זשאַבאָטינסקיס מעכטיגער שטים און טאָנאַציע, זעהט מען דעם רעדנער אויפן עקראַן אויף וועלכען עס בעווייזען זיך גלייכצייטיג פערשידענע ארץ־ישראל לאַנדשאַפטען, מאַפּען, דיאַגראַמען, צייכענונגען, בילדער פון דער יודישער שאַפונג אין ארץ־ישראל, אין היסטאָרישע דאָקומענטען מאַפּען, דיאַגראַמען, צייכנונגען, ארץ־ישראל, דערביי צייכענט זיך דער פילם אויס מיט זיין גרעסטער אומפּאַרטייאישקייט.

יעדער יוד האָט איצט די מעגליכקייט צו זעהען זשאַבאָטינסקין און הערען זיין מייסטער־רעדע געווידמעט דער פערטיידיגונג פון די יודישע רעכט אויף ארץ־ישראל.

„די וועלט אהן מענער“

אין די הויפט-ראלען: Gloria Stuart, Raul Roulien
רעזשי: Alfred Werker
אויסערן פראגראם: קלאנג-צונאבע פון P. A. T. ווי אויך אקטואליטעטען פון FOX

היינט פרעזענטירען מיר
פילם-פאנטאזיע אויף דאס טעמע: ווי אזוי וואלט אויסגעזעהן די וועלט, ווען די געפעהרליכע עפידעמיע וואלט אויסגעראט אלע מענער און ס'וואלט נור געבליבען לעבען איין מאנספערזאן!
רעווי פון הומאר און שעהנע פרויען!

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

נאר 3 טעג! היינט פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג, דעם 1 יולי ד. י. אויף דער ביהנע! ארטיסטישע אויפטריטען!
פון פערבאנד פון ארטיסטען פון די לאדזער און ווארשעווער ביהנעס אונטער דער לייטונג פון Janusz Szyndler ■ R. Konarzewska בעקאנטע סוברעטקע, J. Skalska גראטעסק טענצערקע, H. Radwanówna רעציטאטארקע און קאמעדיע ארטיסטקע, Zofja Wilczyńska וואדעווילסטקע, Igo Orsza גראטעסק הומאריסט, Moris Johnson טענצער מולאט, Janusz Szyndler בעקאנטער הימאריסט קאמיקער, ליבלינג פון לאדזער פובליקום, האט דעם כבוד צו פרעזענטירען דעם רייכען פראגראם א. נ.
גרויסע שאמפאנער-רעווי אין 12 בילדער.

„פאמארסקא ווייללט זיך“ II. „Sierżant X“

אין די הויפטראלען: Iwan Mozżuchin i Suzy Vernon ■ נישט געקוקט אויף די גרויסע קאסטען זענען די פרייזען נישט געהעכערט.
אנהייב אין נעוו. טעג 6 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 3 א זייגער נאכמ.

KINO — REWJA
Amor
פאמארסקא 89, טעל. 248-05.

בעמערקונג: דאס רעווי קינא טעאטער וועט טעטיג זיין איפ'ן זומער סעזאן נאר 4 טעג אין דער וואך. דאנערשטאג, פרייטאג, שבת און זונטאג.

די וועלט-בארימטסטע דאקטוירים האבן פעסטגעשטעלט, אז 75 % קראנקהייטן אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
א קראנקער מאגן איז די וויכטיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטן, - פאראומרייניקט דאס בלוט, און שאפט א שלעכטע שטאף-וועקסלונג.

ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA

ווי עס האבן פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים, זענען זיי אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע, זענען א לייכט רייניקונג-מיטל. פארלייכטערן די אויפגאבע פון די פארדייאונג-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און וועקן דעם אפעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער, העמאראידן-ליידן, רעומאטיזם, און ארטעריעסקלעראזיס.
די פרייז פון א שאכטעל 1.50 זל.;
א דאפלט-שאכטעל 2.50 זל.
צו באקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

רייכע הייל-קוואלן

אייזען-בלאטע-בעדער, מינעראל קוואלען און גלויבער-זאלץ פון די וועלט-בארימטע קור-ארטער

FRANCENSBAD

ווערן עמפפעהלט ביי פרויען-קראנקהייטען, הארץ-קראנקהייט, רעומאטיזם, מאגען-קראנקהייטען, קישקעס, לעבער, שלעכטע שטאף - וועקסלונג, צוקער-קראנקהייט, נירען און אורין-קראנקהייטען, בלוט און נערוועז-קראנקהייטען. קור-סעזאן: פון 1-טן מאי ביז העלפט אקטאבער.
אינפארמאציעס און פראספעקטען דורך דער קור-פערוואלטונג.

ווי כטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערן פאר איבערגע-מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ נייע און אויף נייע היטען צו 3.50 די אורעס געדענקט
Modystka
„TOLA“
23 Zawadzka 23

שייטלען
מיט פאריזער שרינדן און פערטיגע שייטל-ווערען ארשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט
ביי קערש.
סקווערא 15

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 205-38
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועגעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען, אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעהמט אן פון 2-3 און פון 6-8 אוו.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער - שוואכע וואזינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8-2 נאכמ. און פון 4-9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8-2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע - לעטשניצע-פרייזען.

כעמיש-באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
מ. שאץ
לאדז, פעטריקאווער 37.
פיהרט אדורך זעמטליכע ערצטליכע אנאליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע, אא.

DYREKCJA
KOLEI ELEKTRYCZNEJ ŁÓDZKIEJ, Spółki Akcyjnej

opierając się na rozporządzeniu P. Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1934 r. w sprawie zmiany przepisów o ruchu tramwajów elektrycznych w miastach (Dz. U. R. P. No. 45, poz. 392), podaje niniejszem do wiadomości, że **od dnia 1 lipca 1934 r. dozwolony będzie przewóz psów tramwajami** na następujących warunkach:

1) Pieski małe, trzymane przez podróżnych na rękach, mogą być przewożone wewnątrz wozów każdego dnia i o każdej godzinie bez żadnej opłaty.
2) Psy na smyczy mogą być przewożone tylko na przednich pomostach wozów przyczepnych w dnie świąteczne o każdej porze, zaś w dnie powszednie — z wyjątkiem godzin od 7 do 9 i od 15 do 19; opłata równa się cenie biletu normalnego (25 groszy), ewent. z dopłatą 5 groszy za bilet do przesiadania.
3) Psy przewożone mają mieć nałożony kaganiec.
4) Nie wolno przewozić psów chorych ani takich, które z powodu brudu i wyglądu mogą budzić wstręt.

Przewóz tramwajami innych zwierząt nie jest dozwolony.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt“ א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
אויף זומערוואוינונגען ווערען אויסגעבארגט בעטען

Mentopinol-Glob
א מיטעל געגען טובערקולאז, אסטמא און ליידען פון אטעם-ווענגען
„Uniwersal“
היילט רעומאטיזם און פארשידענע נערווען-ווענעטאגן.
„Hebrolin“
א מיטעל געגען ליישאיעס, עקזעמע און הויט-שטעכונג.
Bobo - Glob
פודער פאר קינדער.
Proszek „Glob“
בעזייטיגט קאפ-וועהטאג.
עמפפעהלט
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און וועגערישע קראנקהייטען
איז געווארען איבערטראגען
אויף 2 זשעלאזנא 2
(פעטריקאווער 47)
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד, זונטאג און הגאות פון 9-2 מיטאג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11-1 מיטאג און פון 3-4 נאכמ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר.

א פריילעכע און אנגענעהמע ערהאלונג
מיט פיינער קאסט, קענט איהר האבען אין ערשטקלאסיגען
PENSJONAT
„ADRJA“
אין קאלומנע, ŻELAZOWEJ — Pałacowa 9/11
טעל. 18
צוגענגליכע פרייזען! כשר'ע קוך!

אבערלאק
זינגער'ס 3-פעדימדיגע
אנגעקומען ביי
SINGER i LACHMAN
Łódź, Aleksandryjska 2.
TEL. 246-73.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
פיליעהריגער אסיסטענט אויף K. Ch. אשראדעק ולעמען
Spec. Chirurgja Kostna
(צובראכענע און אויסגעלענקטע ביינער)
D-ra STERLINGA 22
telefon 174-42. (נאוואט-טארגאווע)

Koncesjonowane Kursy
Kroju i Szycia
A. ROGOZIŃSKI
Łódź, Piotrkowska 85, tel. 212-34
P. K. O. 690-27

ס'ווערען אנגענומען נייע שילער אויפ'ן ספעציעלען ענגלישען סיסטעם.
בעמערקונג: די אווענד-קורסען קומען פאר צווישען 8–10 אוו.
ווען ס'וועט זיך בילדען א גרופע פון 10 פערזאן, וועט דער האנאראר זיין מיט 20 פראצענט ביליגער.
איינשרייבונגען ווערען שוין אנגענומען פון 9 פריה ביז 8 אווענד.
א גרויסער אויסוואהל פון פערים שטעטס אויף לאגער.
מיין שניידער-אטעליער איז ווייטער טעטיג און ס'ווערען אנגענומען זעמטליכע בשטעלונגען צו זעהר מעסיגע פרייזען.

אכטונג, רעטניקעס!
די בעסטע און ביליגסטע קוועלע פון אריגינעלע
פעלד-בעטלער
„פאלמא-פאטענט“ וואס זענען בעקאנט מיט זייער פראקטישער בוי און דויערהאפטיגקייט,
ווי אויך לעזשאקעס אין אלע גרעסען און קוואליטעטען
זענען צו בעקומען ביי
ש. שווארצאווסקי, פולנאצנא 24
מיט גאראנטיע! ביליג! בעסער איהר קויפט — איבערצייגט אייך ביי מיר!

ברוך-קראנקע!!!

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז. פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.
ברוך-ליידענדע! פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער ווינקעל-ברוך ווערט גרוים ווי א מענשען-קאפ, און עס פאלט ארויס אין דעם בוים און דער קראנקער איז א גרויסער סכנה. פון פערדרייען זיך די קישקעס קאן מען ווערען ברענדיג און שטערבליך. — ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערסטע פארדעגרע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל-באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אונדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען געגען ארפאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערלעי פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעארבייטעט די הייל-בארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע ארטאפעד. הייל-גארטעלען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, דיזלאנגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע, קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שמערצליכע פלאטפוס לויט גיפס-מאדעל.

אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק, פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנג טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסע-כאריך).

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

הערצליכען דאנק
הערמיט דריק איך אויס עפענטליך מיט גרויס צופרידענהייט מיין הערצליכסטען דאנק דעם בעריהמטען ספעציאליסט פאר ברוך-קראנקהייטען דיר. י. ראפאפארט, פון דער ערשטער און איינציגער ארטאפעד. הייל-אנשטאלט אין לאדז וואולטשאנסקא 10, דערפאר וואס ער האט מיר בעראטעוועט פון פיל גרויסע ברוך-שמערצען, וואס איך האב א סך יאהרען געליטען פון מיין יעהר שווערען פערעלטערטען ברוך, וואס קיין שום פאס האט מיר נישט בעקאנט צוריקהאלטען, היינט א דאנק זיין מיר פערליבענעם אויסגעצייכנעטען ארטאפעד. הייל-באנדאזש, האט ער מיר באפט א וואונדער בעוויזען, איך פיהל מיך אויסגעצייכנעט גוט און בין פעהיג צו יעדער ארבייט.
(—) יוסף ברוך לאזינגער, לאדז, וואלבארסקא 26 — 1/6 1944

BOISKO
Ł.K.S.

דינסטאג, דעם 3-טן יולי, א זייגער 19,30
גרויסער סימפ. קאנצערט פון די
רומענישע מיליטערישע ארקעסטערס
מיטן אנסאמבל 750 מוזיקער
אונטער דער דירעקציע פון פּאָלקאָווניק E. MASSINI גענעראַל-אינספּעקטאָר פון די מיליטערישע אָרקעסטערס אין רומעניען.
בילעטן צום פּרייז פון 1 זל. ביז 4 זל. פאר יוגנט און מיליטער-לייט 75 גר. צו בעקומען אין זשעמיאַנסקע, עספּלאַנאַדע, חעגאָן-ליר. קאַהאַלסקי, 11-טער ליסטאָפּאַדע 26

קלאַנג-קינא-טעאטער
„CORSO“
Legjonów 2-4

אונזער גרויסער רעוועלאציאנס פּראָגראַם

— I —
דער שטורם פארטאגס
ריהרענדע דראַמע פון א פרוי, וועלכע האָט געזוכט אמת'ע ליבע. אין די הויפּט-ראָלען: Kay Francis i Nils Asther טריומף פון ליבע איבער פּראַס

— II —
MOBY DICK (ים-בעסטיע)
סענסאַציאָנעלע דראַמע פון ים-רויבער. — אין די הויפּטראָלען: John Barrymore i Joan Bennett אונגעוויינהליכער אינהאַלט!

אָנהייב פון די סעאַנסן אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. פּאָפּולערע פּרייזן פון די פּלעצער: 1-טער סעאַנס 50 גר. און 54 גר. די איבעריגע סעאַנסן 54 גר., 85 גר. 1,09 זל.

KAWIARNIA
„BAGATELA“
Piotrkowska 94, tel. 240-50.

היינט, 5 נאָכמיטאָג לאַדענס איין דער אַנסאַמבל פון טעאַטער Bagatela אויף א Five o'clock בײַ א פולען קינסטלערישען פּראָגראַם אין גאָרטען בײַ דער קאַוויאַרניע. איינטריט פריי. — נידעריגע פּרייזן בײַ א מינימאַלער קאָנסומציע.

Teatr „BAGATELA“
אָנהייב 8 און 10 אַוונט
גרויסע רעווי א. נ.
„דורך טיר און פענסטער“
אין דער שפּיץ פון אַנסאַמבל: Sokołowska, Kozłowska, Dorée, Gordez, Soboltówna, Sempoliński, Sulima, Jaszczołt, Wojnar i Bagatela girls

קלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
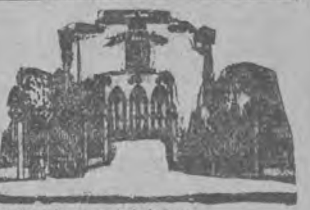
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(ווּג קאָפּערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג!
Liljana Harvey i Henri Garat
אין פילם א. נ.
די אונפאַרגעסליכע העלדען פון פילם „דער קאָנגרעס טאַנצט“
„JASNOWŁOSY SEN“
Janet Gaynor, Sally Ellers i Lew Ajres :נעקסטער פּראָגראַם: „יאַרמאַרק פון ליבע“ אין די הויפּטראָלען
אָנהייב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 בייטאָג. פּרייזן פון די פּלעצער: 3 — 50 גר. 2 — 90 גר. 1 — 1,09 זל. הנחה-קופּאָנען 70 גר

איינציגער זומער-קלאַנג-קינא אין גאָרטען
RAKIETA
Sienkiewicza 40. Tel. 141-22
דער זאַל איז פּערזעהן אין פאַל פון א רעגען אדער קעלט.
אויסערן פּראָגראַם

היינט און פאלגענדע טעג! — גרויסער ענטציקענדער פילם א. נ.
„פערבאָטענע מעלאָדיע“
אין דער הויפּטראָל JOSE MOJICA
די לווידה פון גען. מין. פּיעראַצקי
אויסערן פּראָגראַם

פרייז פון אַנאָנסען
ביז 15 ווערטער
נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסען

פרייז פון אַנאָנסען
ביז 15 ווערטער
נור 1 זלאָטי

לאָקאַלען

אָפּצוגעבן א צימער פאר א סוב-לאָקאַטאָר, א מאַניקורשיסטקע, א זייגער-מאכער אָדער א פּריזירקע אויף מאָנאַטליך צו ערפאַהרען בײַ יורקעוויטש, זשעלאָנע 22 אין פראָנט רוג גדאַנסקאַ. 2698

א צימער פאר 2 יונגעלייט, אָדער פּריוולינס, קען אויך זיין אויף א פּראַ-צאָווניע ביליג. 11 ליסטאָפּאַד 58, לינקע אָפיצינע, צווייטער איינגאַנג, צווייטער שטאָק גאַרפינקעל.

א צימער מיט א בעזונדערן איינ-גאַנג אָפּצוגעבן אויף א פּראַצאָווניע פאַר א שניידערין אָדער שטיקערין, פּולנאָצנא גאַס 16 בײַ וורעצלאַווסקי פון מאָנטאָג אָן.

איך זוך א צימער, עווענטועל מיט א קיך ימיט א בעזונדערן איינגאַנג אין געגענד פּל. וואָלנאָשטשי—נאָוואָמיעסקאַ אָפּערטען אונטער „צימער“ אין אַדמ

א צימער מיט א בעזונדערן איינ-גאַנג פאַרטער, נאַוואָמיעסקאַ גאַס פון זאָפאָרט איבערצוגעבן, געאייגנעט פאר א געשעפט אָדער א ווערקשטעל צו ער-פאַהרען בײַ ניימאַן, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 8.

איבערצוגעבן פון זאָפאָרט א שטוב מיט א קיך רעמאָנטירט, נאָוואָמיעסקאַ 21 װ. 40.

איבערצוגעבן פון זאָפאָרט א געוועלב מיט א וואוינונג אויף זשגאָווסקאַ גאַס. צו ערקונדיגען זיך מאַלטשעווסקיעגאָ 2 בײַם פּריוואַטער צופאַהר מיטן טראַמוויי 11

א נאַכט-לעגער פאַר בעסערע יונגע-לייט ווי אויך אויפ'ן חודש, מיט אַלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאַהרען פּאָלוד-ניאָווע 12, װ. 18.

צו פערדינגען 1 פאַבריקס-לאָקאַל בעשטעהענד פון 3 צימער קילינסקיעגאָ 16 צו ערפאַהרען בײַם דאָזאָרצע. 2661

2 יונגעלייט קענען בעקומען לאָזשי בײַ אַנ'אַנשטענדיגער פאַמיליע פּיעטרקאָ-ווער 115 װ. 14. 2646

צו פערמיטען אויף נאָוואָמיעסקאַ 8 אין פראָנט א געוועלב און א האַלב גע-וועלב, צו ערפאַרען בײַם ווירט מאַראַקאַ נאָוואָמיעסקאַ 8.

וויכטיג פאר יעדען! איבערצוגעבן א רעמאָנטירט צימער מיט א קאָנצעסיאָ-נירטען ביליגען פראָנט אין בעסטען צענ-טרום. צו ערפאַהרען אָגראָדאָווא 12 אין רעסטאָראַן יודקעוויטש.

אָפּצוגעבן א רעמאָנטירט צימער ספּעציעלער איינגאַנג אויף לאָזשי אָדער פאַר א לייכטען סובלאָקאַטאָר. צו ערפאַ-רען אָגראָדאָווא 12 אין רעסטאָראַן יוד-קעוויטש.

אָפּצוגעבן אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 2 יונגעלייט, בײַ אַנ'אינטעליגענטער פאַמיליע. 11 ליסטאָפּאַד 16 װ. 22.

פאר 1 זלאָטי בעקומט מען אין ווישניאָווע מעבלירטע צימערן צו שלאָפען ווילע גראַר בײַ דעם פאָסטערונעק. בײַ רוזשאַ ליבערמאַן.

2-ch panów na mieszkanie Pomorska 14 front II piętro m. 4/5.

צו פערמיטען 1 צימער מיט א קיך פאַרטער מיט וויגאָדעס. ספּעציעל געאייג-נעט פאר א קירזשנער = פּראַצאָווניע Zawadzka 16a אינפאָרמאַציעס בײַם ווירט פון 1—4.

א געוועלב צו פערמיטען פון זאָ-פאָרט אין צענטרום שטאָט צו ערפאַהרען פאָמאָרסקאַ 12 בײַ דאַבושינסקי. 2694

צוליב אַבריזע געלעגענהייטליך איבערצוגעבן אַנ'איינגעפיהרטע קויהלען בודקע. צו ערפאַהרען וואָלטשאַנסקאַ 52 אויפ'ן הויף. 2672

צו פערמיטען א האַלב געוועלב פראָנט נאָוואָמיעסקאַ 31 אויף לייכטע בעדינגונגען. צו ערפאַהרען בײַ בירנ-בוים. 2697

אין א גוטען פונקט און ביליג איז איבערצוגעבן א בעקוועם אָרט אויף א ווערקשטעל געווינשען פאַר סוויטער אָדער זאָקען-מאַכער. פּיעטרקאָווער 21 פראָנט 2 שטאָק װ. 5. 1071

צו פערמיטען א קאָנטאָר-קאַ צימער 2 פענסטער מיט א בעזונדערן איינגאַנג פּיעטרקאָווער 20. װ. 34. 2673

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 2 יונגע-לייט אין א בעזונדערע שטוב ביליג דירה-געלד פּיעטרקאָווער 36 װ. 21.

א לאָקאַל, פאַרטער פון זאָפאָרט איבערצוגעבן, ביליג דירה-געלד. טראַמ-וואַי ביז צו דער פאַבריק באַרוטאָוויטשאַ 84 צו ערפאַהרען פאָלודניאָווא 20 אין דער שאַכטעל-פאַבריק. 2677

פערשידענעס

צו פערקויפען א 13-העגטשקע-מאַשינדעל גראַמער 870 סוויטער-מאַשין 18 קעטעל-מאַשין. זאַוואַדזקאַ 19, רייז-מאַן. 2689

צו פערקויפען אַנ'עלעקטריש און האַנד-מאַנגעל, פּילסודסקיעגאָ 40 בײַ יאַנאָווסקי, צוגענגליכער פּרייז. 2686

א שטריקער מיט א מאַשין פאַר א גרעסערן לוין קען בעקומען אַרבייט בײַ א. ראַכמאַן זאַוואַדזקאַ 20. 2660

א קירזשנער-מאַשין סיסטעם זינגער אין גוטען צושטאַנד ביליג צו פערקויפען פּיעטריקאָווער 8 װ. 8, צו טרעפען טעג-ליך פון 1—11 און נאָכמיטאָג פון 4 ביז 7. 2644

ס'איז פערלוירען געוואָרען א זעק-סעל אויף 150 זל. אויסשטעלער נ. מעש-בערג, נאָוואָמיעסקאַ 26, אָרדרע י. בער-מאַן, צאָהלבאַר דעם 22/10.34 דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג, אָפּצוגעבן געגען בעלוינונג צו ד. שלאַג-מאַן, פּילסודסקי 9. 2641

א שטריקער מיט א 12-ער מאַשין נעהמט אָן אַרבייט צו ביליגע פּרייזען, זגערזשער 18, װ. 13. 2676

Zaginiony został kwit kaucyjny na № 46860 na zł 15. Zinkus Kirstein.

ס'איז פערלוירען געוואָרען 1/1 לאָס פון דער 1-טער קלאַס פון דער 30-טער מלוכה לאָטעריע נר. 126,859. עס ווערט געבעטען אָפּצוגעבן געגען בעלוינונג צו אורבאַך, נאָוואָמיעסקאַ 21, אין דער וואַליזען-ווערקשטעל.

געלעגענהייטליך זעהר ביליג צו פערקויפען א רוגאַווע קאָמעניצע מיט א גוטען איינקויפט מיט א נייע אָפיציגע און אויבסט-גאָרטען אין פּאַביאַניץ בײַ דעם באַהן-הויף און טראַמוואַי. צו ער-פאַהרען בײַם ווירט:
Fabjanice, Ulica Ostatnia № 1 m. 6. 2679

לעכער און געוואָלדריסטען אין דאַ-מען און אין הערן-גאַרדעראָבען ווערען קינסטלעך פערשטאָפּט, נישט צו דערקע-נען, צו זעהר ביליגע פּרייזען. נאַד-לודקאַ 12 אין נייעם הויז-אין דער קונסט-שטאָ-פּערײַ. 2690

בוכהאַלטער און רוטינירטער בי-לאַנסיסט מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק האָט נאָך איניגע פרייע שטונדען. פאַר אָנערקענען די ביכער נאָרמירער איך מיט קויציע. פּרייזען מעסיגע.
Leon Krell, Piotrkowska 86, m. 37

כשר, פּענסיאָנאַט „ראָזאַליאַ“ אוי-דראָוויסקאַ וואָלאָדזימיערזשאָוו נעבען פּעטריקאָוו. געשמאַקהאַפטעס דיעטישעס עסען, הערליכע וואוינונגען.

Panowie i Panie mogą dobrze zarobić przy detalicznej sprzedaży dobrego artykułu kosmetycznego. Of. sub. „ju“. 2669

Paszport zgubił Boas Globus, oddać za wynagrodzeniem Piramowicza 7.

צו פערקויפען 2 הענדשקע-מאַשינען זייפערט-דאַנער 8-טער, צו ערפאַהרען קאָנסטאַנטינער 42, װ. 9, פראָנט, 2 שט.

קיין ארץ-ישראל פאַהרען אינפאָר-מאַציעס: א חוץ שבת
„Turystyka“ Śródmiejska 31 m. 4 front 2 p. od 2-4 pp. Na odpowiedź z prowincji załączyć znaczek. tel. 12391

Księgowość. Tanim kosztem bo na godziny zakładam i prowadzę przepisowo obowiązującą od pierwszego lipca księgowość. Załatwiam również na godziny korespondencję handlową polsko niemiecko-angielską. Pierwszorzędne referencje na żądanie Zgłoszenie sub. „Sekretarz“ do administracji. 2664

פרייע פּאָסטענס

עס ווערט געזוכט א קוואַליפיצירטע איבערלאָק נייערין צו טריקאָ = וועש. פּולנאָצנאַ 22, גאָלדשטיין.

ס'ווערט געברויכט קוואַליפיצירטע אַרבייטער פאר רונד אויף פּערשיבטע האַנדשוהע, איך צאָהל גוטע פּרייזען. „עליטאַ“, פּיעטרקאָווער 44.

אַרבייטער, וועלכע האָבען אייגענע וואָלענע הענטשקע מאַשינען, קענען זיך מעלדען אָנצונעמען אויף לוין אויף נאָ-וואָמיעסקאַ 24 בײַ איילענבערג װ.3, איך וויל קויפען הענטשקע מאַשינען.

עס ווערט געזוכט קוואַליפיצירטע מאַגאַזין-שניידערינס צו קליידער אויפ'ן אָרט צו נייהען, בײַ פאַלשלעגער, פּיעט-ריקאָווער 317.

א לערן-יונגעל קען זיך מעלדען בײַם בלאָכאַרוש, וואָלטשאַנסקאַ 179.

א פעהיג יונגעל פון אָרנטליכע עלטערן. וואָס איז בעקאַנט אין דער קאָלאָניאַל בראַנזשע קען זיך מעלדען בײַ אָרנער זשעלאָנאַ 33.

ס'ווערט געזוכט א יונגעל פון אָרנטליכע עלטערן, צו ערפאַהרען בײַ הופּערט, זאַוואַדזקאַ 4.

נויטיג א לערן-מיידעל (יונגעל) צו הענדשקעס רונד, פאַנג פּערשיב, לאַגעוו-ניצקאַ 12 בײַם הענדשקע-מאַכער פּאַנ-קאָווסקי.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 31.

פתח-תקוה

א גאליציאנער שטעטעל, אריבערגעטראגן קיין א"י

א בעזוך

פון מ. דאנציס

אין דער אלטער „פתח־תקוה", — אנ'אנדער פיסטעלגער ריגג אין דער קיים פון קאלאניעס, וואס דער „נדיב הידוע" האט אויפגעבויט מיט אזוי פיל פרייטהאַרציגקייט.

בעמט אוועק פון די שטויביגע געסלעך פון „פתח־תקוה", מיט זייערע געהויקערטע הייזלעך און קליטלעך, און ס'אדרע־וואסער־קרעמלעך אין רעסטאראנדלעך, — געמט אוועק די יידען, וואס דרייען זיך ארום אויף די געסלעך, די גערטנער און פרדסים, וואס ריגלען זיי ארום, און דעם איבעריג־לויטערן הימל איבער זייערע קעפ, און די זון, וואס לאשטשעט פון אויפגאנג ביז אונטערגאנג, און איהר וואלט געדענקט, אז "פתח־תקוה" איז צו־געץ אין פוילען, גאליציע, צי אין מיין אייגענער פאדאליע.

זעגען אפער פערהאן פרדסים ארום, און אקאַר־ליפטוס־ביימער, וואס די אראבער רופען „סעדזשער איל יהוד" (קדישער בוים), שטרעקען זיך פון אלע זייטען, און פאלמען וואַרפען אַ זייערע לאנגע שאַ־טענס, און העברעאישע שילדען אויף די קלייטלעך, סאדע־וואסער קרעמלעך און רעסטאראנדלעך, און יאהרען רעדען העברעאיש, און יודישע קינדערלעך פערקליבגען די לופט מיט העברעאישע אויסרופען, און יודישע שאפערס שרייען אריבער אייגער צום אנדערען פון זייערע אויטאבוסען אין העברעאיש.

בעמט אז הערפאר די היימיש־קליינשטעטעלדיג אויסזעהעניגע „פתח־תקוה" גאר אנ'אנדער קאליר, און עס איז נישט קיין פערוואַרלאזטער, יודישער ישוב: ערגעץ אין פוילען, גאליציע אדער רומעניע, נאר אנ'אלטע קאלאניע, מיט אלטע, לכבודיגע טראַ־דיציעס, אין ארץ־ישראל.

מיר גייען אריין אין א רעסטאראנדעל אַפכאַ־פען דאס הארץ.

דאס רעסטאראנדעל איז אפען אויף דער גאס. אין פראנט — א שילדעל מיט די ווערטער „באר" אין ענגליש און העברעאיש. בעשטייט די „באר" פון עטליכע טישלעך. אויף א לאנגען טיש זעגען אנגעשטעלט שאַכטלעך דעליקאטעסען. אויף די פאל־צע — פלעשער וויין, קאניאק און אנדערע משקאות. א ווייבעל, מיט פערקאשערטע ארבעל און לויפענדיגע אויגען, קוקט ארויס פון דער אפענער קיך־טיר, וואס איז אפגעטיילט מיט א הילצערן ווענטעל.

א יונגע בתולה אין א פארטוך, מיט גיכע בעַ־וועגונגען, וואקסט אויס פאר אונזער טישעל און פרעגט אונז אין העברעאיש, וואס די „אדונים" פערלאנגען.

די „אדונים" האבען געבראכט מיט זיך אנ־אפעטיט פון הונגעריגע וועלף, פערלאנגען זיי אלצ־דינג, וואס ס'לאזט זיך נאר עסען: א פאר שאַכט־לעך סארדינען, אייער ברויט.

— און סמעטענע? — פרעגט די ליבע מיידעל.

— זאל זיין סמעטענע.

— און קעז? — קוקט זי מיר אריין ליבליך און אין די אויגען.

— זאל זיין קעז.

— און מילך?

— זאל זיין מילך.

— אבל העיקר! העיקר!

— מה הוא העיקר? — שמייכעלט ס'מיידעל מיט איהרע ווינשעל־ליפלעך.

— לחם! — גיט ער א זאג קורץ און שארף און עבטשידען.

וואקסט אויס אויפ'ן טישעל א לאנגער, ווייסער, צעשניטענער „לחם".

עס בעמט נישט קיין מינוט און די בולקע וועט צעריבען צווישען אונזערע ציין.

גיט שוין מאקס א זאג:

— לחם!

ברענגט ס'מיידעל ווידער א בולקע.

עס איז נאך אבער אלץ נישט גענוג, איך קאן נאך ביז היינט נישט פערשטיין, וואס מיר האבען זיך אזוי פולחמ'ט אין „פתח־תקוה"; אפשר האט עס צו טאן מיט דער פתח תקוה'דיגער לופט?

דאס ווייבעל ווערט מיט אונז היימיש און פער־טרויט אונז, אז זי איז די באלעבאסטע, און אז די „באר" איז איהר געשעפט. דאס מיידעל איז פער־שוואונדען א וויל אין קיך ברענגען אונז טיי. דער־ציילט אונז די בעלאבאסטע, אז ס'מיידעל ארבייט ביי איהר, זי איז זעקס חדשים אין ארץ ישראל און קומט פון פוילען. זי אליין איז אויך א פוילישע. זי דארף עס מיר אפילו נישט דערציילען, פוילען קלינגט ארויס פון איהר ווייך־זינגעוודיגען יודיש. זי איז שוין צוועלף יאהר אין ארץ ישראל.

איך פערטשעפע א שמועס מיט'ן מיידעל, — אייגער פון יענע שמועסען, וואס מען פיהרט מיט מיידלעך גלאט אזוי אין דער וועלט אריין, פון הנאה־וועגען: צי זי האט שוין א חתן? — ניין, זי האט נאך נישט קיין חתן.

— זי וויל א דאקטאר, נאר א דאקטאר, — גיט ס'זויבעל א זאג מיט א שמייכעל.

דאס רונדע פנימ'ל ביים מיידעל ווערט צונטער־רויט.

— און א פייער־וועלין טויג דיר נישט?

— א חלוץ? פארוואס נישט? — איז ס'מיידעל גרייט איינצוגיין אויף א קאמפראמיס.

— בעלאנגסטו צו דער הסתדרות?

— דערווייל נאך נישט; איך בין אבער א סאציאליסטקע! — רופט זי אויס און פערשווינדט ווידער אין קיך, ווארים עס פעהלט שוין ווידער „לחם" אויפ'ן טיש.

* * *

מיר גייען איבער דער הויפט־גאס, בעטראכטען די קרעמלעך, די הייזער, דא און דארטען שילדלעך: „בית־מבולת", „חייט", „סנדלר"; „מלון", ס'הייסט א האטעל, א קיבא. אין די זייטיגע געסלעך — די הייזער פון די קאלאניסטען, ארימע, איינשטאקיגע, און רייכע, ווי פריצישע ווילאס, מיט וואראנדעס, בלומען, גערטנער.

פון אנ'אפענעם פענסטער טראגען זיך פיאנא־קלאנגען. פאראנען רייכע, איינגעפונדעוועטע קאלא־ניסטען אין „פתח־תקוה" און אויך אין די אנדערע קאלאניעס.

אנ'עלעגאנט מיידעל געהט אריבער די גאס, וואס טוט זי דא די מיידעל, מיט דעם הויך פון גרויס שטאט איבער איהר גאנצער פיגור? ווער איז זי? א טאכטער פון א רייכען קאלאניסט וואס שטודירט אדער פערברענגט אזוי אין פאריז און איז געקומען צו־גאסט? א טוריסטקע? ווער ווייסט.

און ווייטער הייזער. קלייטען, פרדסים און פרדסים, דאס טונקעל און גרעל גאלד פון מאראנצען און לימענעס צווישען גרינע בלעטער. די פתח־תקוה'ער שוהל, וואס דערהויבט זיך אויף א בער־געל. אנ'אראבער מיט אנ'אנגעלאדענעם אייזעל, נאך אנ'אראבער מיט א קעמעל וואס שלעפט מיד דעם הארב, מיט וועלכען דער רבונו־של־עולם האט איהם געשטראפט פאר זיין באַרי־שער גאוה.

אומעטום בעגעגענט מען זיי. די אראבער, אויף אלע וועגען און שטעגען, מען עס קליבען שאווי־ביסטיש. פאהרענדיג איבער אונזער לאנד און צע־העגדיג די אראבער פלאנטערנדיג זיך אויף יעדען שפאן, האב איך זיך געפרעגט: וואס טוען זיי דא? וואס פאר א נוצען ברענגען זיי דעם לאנד? וואס פאר א נוצען האבען זיי געבראכט דעם לאנד דורך די הונדערטער יאהרען, וואס זיי זעגען דארטען?

כ'וויס דעם ענטפער: „אַט טאקע די הונדער־טער יאהרען וואס זיי זעגען דארטען, גיט זיי דאס רעכט. איז עס אבער „א תירוץ פאר דער וועלט", פאר די ענגלענדער, פאר די „יודישע אראבער", ס'איז אבער פערהאנען א המטש־ע אויפפאסונג פון רעכט, דאס רעכט וואס ווערט געגעבען דורך קאנסטרוקטי־ווען בוי און קרעאטיווען שאפען.

וואס האבען אבער די אראבער געבויט און געשאפען אין ארץ ישראל? זיי זענען דאך געווען ווי היישעריקען אין לאנד, יעהען גרויזעל אויסגעגעסען, דעם זאפט פון דער ערד אויסגעזויגען, געבראכט פערוויסטונג אין טויט דארטען, וואו ס'האט אמאל געבליהט און געלעבט.

פרעגט ביי אברהם שאפירא, איינער פון די עלטסטע קאלאניסטען אין ארץ ישראל, און ער וועט אייך דערצעהלען.

א לעגענדארע פיגור איז דער אברהם שאפירא. צו גיין יאהר איז ער געקומען קיין ארץ־ישראל, ער קען די אראבער. לעבט מיט זיי בשלום, קאן דורכ־קומען מיט זיי ווי קיין אנדערער. זיי האבען פאר איהם דרך־ארץ און מורא.

דער אראבער, וואס איז בטבע א ביגליבג, טרעט צוריק באלד ווי מען ווייזט איהם א פויסט, — ער האט שטענדיג דרך־ארץ פאר דעם, פאר וועמען ער האט מורא. פרעגט די־פאר ביי דעם אלטען, לעגענדאר־העלדיש אברהם שאפירא, און ער וועט אייך דערצעהלען וועגען די אראבער.

לאזען מיר זיך טאקע אוועק צו זיין הויז, ער איז אבער אין תל־אביב. בעמט אונז אויף זיין זוהן, א ברייט־פלייציגער, פעסט־געבויטער, א „בחור כארדים". ר'איז געבוירען אין פתח תקוה, אנ'אמת'ער ארץ־ישראל'דיגער, און רעדט דאך א פיינעם יודיש.

זאל אט דער פאקט זיין א נחמה פאר אונזערע יודישיסטען.

וויל איך באך עפעס דערצעהלען אונזערע יודי־שיסטען, גרעלכע בעמען זיך אזוי צום הארץ וועגען העברעאיש אין ארץ־ישראל. העברעאיש איז טאקע די שפראך פון אונזער לאנד. מ'רעדט אבער אויך יודיש אומעטום.

איך האב גערעדט יודיש אין ירושלים, תל־אביב, קאלאניעס, קבוצות, איך כ'האב זיך געפיהלט באמת שטאלץ דערמיט. איך האב אויסגעפונען אין ארץ־ישראל, אז איך האב נאך נישט פערגעסען „גירסא דינקותא" און אז איך קאן רעדען א נישקשה־דיגען העברעאיש, אפילו מיט דער מוזיקאלישער הברה ספרדית. דאס האט מיר אפשר כלל נישט גע־שטערט צו רעדען אויך יודיש —

און וואונדער איבער וואונדער — קיינער איז נישט געווען גרייט צו ליבטשען מיך, ווען איך האב גערעדט יודיש, אפילו נישט אין תל־אביב.

מ'רעדט יודיש אין ארץ־ישראל, א פארביגען, א פערשידענארטיגען, א יודיש פון אלע לענדער און מדינות: א פוילישען, א גאליציאנער, א רומע־נישען, אנ'אוקראינישען, אנ'אמעריקאנער און אמאל אויך א טאטערישען.

און פון די יודישיסטען — צו די טשיקאווע בהמות, וואס מיר האבען געזעהען אין אברהם שאַ־פירא'ס שטאל. שאפירא'ס זוהן האט אונז אריינגע־פיהרט אין הויף ווייזען, האבען מיר געזעהען פאר זיך אנ'איינגעפונדעוועטע ווירטשאפט פון אנ'אלטען, איינגעזעסענעם באלעבאס. מיר געהען אריין אין שטאל און זעהען דארטען עטליכע צעהנדליג קיה, אלע ביינינע, און א זייט עטליכע יונגע קעלבלעך.

דערצעהלט אונז דער יונגער שאפירא: אַט די קיה בעלאנגען צו א דייטשען יודען. וואס איז געווען א פיה־הענדלער. צוליב דער מכה פון היטלעריזם האט דער יוד געמוזט אנטלויפען אין דער שהרייך. ער האט בעשלאסען אריבערקלייבען זיך קיין ארץ־ישראל. ער איז אבער א פראקטישער מענש, האט ער גענומען צוערשט איינקויפען בהמות און די וועקשיקען אין אונזער לאנד. ער האט געמאכט אנ'אנהויב מיט דרייסיק קיה. נאך זיבעציג וועלען קומען, מיט די קיה האט ער אויך געשיקט זיבען צוויי יונגע זיהן. די קיה זענען „אויף קעסט" ביי אברהם שאפירא.

דאס איז אבער נישט אלץ. שיקען קיה אליין איז נישט קיין גרויסע חכמה. דער דייטשער יוד איז געפאלען אויף אזא פארטעל: ר'האט אוועקגע־פיהרט די קיה צו אנ'אָקס, געזעהען, זיי זאלען שוואנ־גער ווערען אלע אין איין צייט. כדי ווען זיי וועלען אנקומען קיין ארץ־ישראל, זאלען זיי זיך אפקעלבען — וועט ער האבען אריבערגעשיקט נישט קיין הונ־דערט קיה, נאר צוויי הונדערט. חוץ דעם וועט ער האבען אויך מילכיגס, ווייל קיה וואס קעלבען זיך אפ האבען א טבע אזא — זיי גיבען מילך.

ווי איהר זעהט, איז דער דייטשער יוד גאר נישט קיין נאר, זיין איינפאל וואלט, אגב, געווען אנ־אויסגעצייכענט מיטעל געגען די איבוואהערונגס־בעשרענקונגען, וואס די פאלעסטינער מאכט האט איינגעפיהרט. מען וואלט געקאנט אריבערשיקען וואס מעהר שוואנגערע פרויען קיין ארץ־ישראל, וואלט מען איז א קורצער צייט געקאנט פערדאפלען די יודישע בעפעלקערונג.

ס'לוינט זיך א טראכט צו טאן וועגען דעם. יונגע ציוניסטען, גיט א טראכט.

Dr.
Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעהמט אן אין הויט- און וועגערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
נעמט אהן פון 8–12 בייטאג, 4–6 און פון 7–9.

PROSZKI
«KOWALSKINA»
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH
BÓLACH
GŁOWY

KONIECZNIE ZE ZNAKIEM
„SERCE" W. DIERSCIENIU

א ליבע ביי די פערלוירענע צעהן שבטים

פון ש. בערג

רבקה נעפאנגען אין הארעם

פון בעגקשאפט און אומעט האט עזריה אנגע־הויבען שלעכט אויסזעהען; ער האט געהאלטען אין איין שווייגען, און רבקה האט זיך דערשראקען — א פעלה און ער קראנק, און ווער ווייסט, אויב ער האט נישט אויפגעהערט זי ליב האבען. זי האט איהם געפרעגט, פארוואס ער איז טרויעריג, האט ער איהר געזאגט דעם אמת, אז ער בענקט נאך ארץ־ישראל, און ער וויל פאהרען אהיים. און אז ער האט די געבעטען זי זאל בעמען די קינדער און מיטפאהרען מיט איהם, האט זי גלייך מסכים געווען, „וואו דו וועסט געהן", וועל איך אויך געהן", האט זי געזאגט.

איהר פאמיליע איז אבער געווען געגען. מבוח האט זיך שטארק געבעטען ביי עזריה'ן, ער זאל איהם נישט פערלאזען; ווי וועט ער קאנען לעבען אהן רבקה'ן און די צוויי טייערע אייניקלעך, און צו איהם איז ער אויך שטארק צוגעבונדען, ווי צו אנ'אייגען קינד. די געמיינדע האט זיך אויך גע־בעטען ביי איהם, ער זאל בלייבען; עזריה איז אבער געבליבען איינגעשפארט, און רבקה האט געהאלטען מיט איהם.

די טעג און אוועקפאהרען, דאס גאנצע דארף האט זיי בעגלייט א שטיק וועג. אלע האבען שטארק געווייבט ביים געזעגענען זיך. מבוח און רבקה'ס מאמע האבען זיך נישט געקאנט אפרייסען פון די; זיי האבען געוואוסט, אז זיי געזעגענען זיך אויף אייביג; זיי וועלען זיך מעהר נישט זעהען.

זיי זענען דורכגעפאהרען אינדיע און פערסיע און אנגעקומען באך בבל אין דער צייט, ווען דער קעניג פון פערסיע מיט אלע זייגע גענעראלען און מיניסטארען און זיין ארמעע זענען געווען אויף זייער וועג אין קריג מיט אלעקסאנדער מוקדון. בבל איז געווען איינע פון די שענסטע שטעט אויף דער וועלט.

א גאנצען טאג איז עזריה מיט רבקה'ן און די קינדער געגאנגען איבער דער שטאט, און זיי האבען גרויס הנאה געהאט פון איהר שעהנקייט און וואונדער, אויף זייער וועג אהיים האבען זיי בע־מערקט, אַז א דיבער פון קעניגליכען הויף געהט זיי באך. ס'איז זיי אבער נישט איינגעפאלען קיין שום שלעכטס. זיי האבען געמיינט, אז איבער דער מלחמה שפאצירט מען זיי באך — זיי זענען דאך פרעמדע־ר'. די האבען דאך אבער נישט געהאט וואס מורא צו האבען, זיי זענען דאך געווען ריין פון זינד; זענען זעבען זיי אריין אין גאסט־הויז, געגעסען און גע־לייגט זיך שלאפען, נאר איידער זיי האבען באך איינגעשלאפען, האט מען אנגעקלאפט אין טיר און א שטימע האט בעפוילען: „אין נאמען פון קעניג, עפענט!"

עזריה האט געעפענט די טיר און דערזעהען צעהן בעוואפענטע סאלדאטען מיט אנ'עלטסטען. דער עלטסטער האט איהם געזאגט, אז ער איז געקומען בעמען זיין פרוי אין הארעם פון קעניג, און אז עזריה האט איהם געזאגט, אז ער וועט נישט לאַ־זען צונעמען זיין פרוי, איז דער עלטסטער געוואָ־רען בייז, און ער האט געשריגען:

— דער קעניג וויל דיר טון גרויס חסד, בעמען דיין פרוי צו זיך אין הארעם, ווילסטו נאך נישט? דארפסט זיין דאנקבאר אונזער גרויסען, גוטען קעניג פאר דעם כבוד, וואס ער טוט דיר בעוויזען! — און ער האט געהייסען די סאלדאטען בעמען רבקה'ן.

עזריה האט זיך אוועקגעשטעלט ביי רבקה'ס בעט און נישט צוגעלאזען די סאלדאטען; ער האט זיי דערלאנגט מיט א קלאפ. די וועקגעשלייד־ערט פאר דער טיר. דער עלטסטער האט בעוואונ־דערט זיין גבורה, און איהם געזאגט, אז ווען ער וויל, קען ער איהם פערטיילען מיט זיין שווערד, נאר זיין מאט און כח געפעלען איהם, און ער וועט איהם לאזען לעבען. עזריה האט באך אלץ גע־קעמפט, די סאלדאטען האבען איהם אבער בעזיגט און געבונדען.

רבקה האט געזעהען, אז זי איז פערלוירען, איז זי צוגעשפרונגען צום פענסטער, זיך געוואלט ארויסווארפען, די סאלדאטען האבען די אבער פער־כאפט, און אז זי האט זיך אלץ געריסען פון זייערע הענט, האבען זיי זי אויך געבונדען און אוועקגע־טראגען. עזריה האט איהר נאכגעשריגען, זי זאל נישט זארגען — ער וועט זי ראטעווען.

עזריה איז געלעגען א געבונדענער, און די קינדער זייערע זענען געלעגען שטום פאר שרעק.

ווען די סאלדאטען זענען געווען אוועק, איז אריינגעקומען דער באלעבאס פון גאסטהויז. ער האט אויפגעבונדען עזריה'ן און האט איהם געזאגט, אז אזעלכע זאכען זענען נישט קיין נייעס אין בבל. אלע מענער, וואס דער קעניג טוט זיי אזא חסד, דאנקען דעם קעניג, און ס'וואונדערט איהם נאר וואס די סאלדאטען האבען איהם נישט דערמארדעט. עזריה האט איהם געבעטען, ער זאל איהם געבען אנ'עצה, ווי אזוי ראטעווען רבקה'ן; האט דער באלע־באס זיך צעלאַכט, און געזאגט:

— פערפאלען, איהר קאנט זי נישט ראטעווען! וועט איהר געהען צום קעניג, וועט מען אייך נישט אריינלאזען צו איהם, מען וועט אייך דערהרג'ענען. עס וועט הייסען, אז איהר בעליידיגט דעם קעניג. אַרויסגנב'ענען קאנט איהר זי, פונקט ווי איהר קאנט ארויסגנב'ענען די זון פון הימעל. דער הארעם האט צעהן טויערען, זענען אלע פערשלאסען; בעוואפענטע סאלדאטען שטעהען אויף דער וואך; א הויכער מויער ריגעלט ארום דעם הארעם; דער מויער איז בעשטעקט מיט שפיציגע נעגעל; לעבען מויער געהט דער טייך פרת — טא ווי קאנט איהר זי ארויסגנב'ענען?..

עזריה האט אבער נישט פערלוירען די האפנונג. פארטאג איז ער ארויס אין גאס און איז אוועק אויף דער אנדערער זייט טייך, קעגענאיבער דעם הארעם, ער האט זיך אוועקגעשטעלט אויף א הויכען קוץ, פון וואַנען מ'האט געקאנט זעהען די פענסטער פון הארעם, און ער איז געשטאנען אזוי געקוקט.

אזוי איז ער געשטאנען איין טאג און א צווייטען און רבקה'ן האט ער נישט געזעהען. ער האט אבער נישט אויפגעגעבען זיין פלאן, און געקומען אהער אויפ'ן דריטען טאג, און ער האט זי דערזעהען ארויסקוקען פון א פענסטער. ער האט אויף לאנג געפאַכעט מיט זיין טיכעל ביז זי האט איהם בעמערקט. האט ער אויפגעשריבען א פאר ווערטער אויף א שטיקעל פאפיר און ארומגעוויקעלט ארום א שטיינדעל. ער האט גוט געצילט און אריינגע־ווארפען דאס שטיינדעל אין איהר פענסטער אריין.

ער איז אוועק אין שטאט און אנגעקויפט וועלכע א סך שטריק, זיי צוזאמענגעבונדען און געמאכט איין לאנגען, לאנגען שטריק; איין עק האט ער אנגע־בונדען אן שפיץ פעלז, צום צווייטען עק האט ער אנגעבונדען א שווערען שטיין, און אריינגעשאסען איז איהר פענסטער אריין. זי האט דעם שטריק אנגעבונדען אן איהר שווער זילבערנעם בעט, פעסט אנגעצויגען, און ס'איז געווארען ווי א פעסטע בריק. אויף די הענט האט זי זיך אנגעהאנגען אן דעם שטריק און זיך געצויגען פון הארעם איבער'ן טייך, ביז זי איז צוגעקומען צום פעלז, און א מידע, א פערחלש'טע, איז זי אריינגעפאלען אין עזריה'ס אַ־רעמס. ס'איז געווארען פון איהר א העלפט. איהרע אויגען זענען געווען רויט פון וויינען, און אז עזריה האט א גליקליכער, איהר געזאגט, אז זי איז וו דער זייבע, האט זי געזאגט:

— דייבע, א רייבע און עהרליך! איך האב גע־האלטען אין איין וויינען; כ'האב געזאגט, אז איך בין קראנק. איז דער קעניג נישט געקומען צו מיר. כ'האב איהם נישט געזעהען.

זי האט זיך באלד איבערגעטאן אין מענערישע קליידער, וואס עזריה האט אנגעגרייט, און ער האט זי ארויסגעפיהרט היבטער'ן שטאט און איז אוועק נאך די קינדער. און איידער דער מארגענשטערן איז ארויס, האבען זיי זיך אויפגעזעצט אויף צווי פליגקע פערד און זיך גלאזט אין וועג אריין. זיי זענען געווען זיכער, אז זיי זענען געראטעוועט. זיי זענען אבער באלד אריינגעפאלען אין נאך א גרע־סערער געפאהר.

(פארטזעצונג קומט)

ניי'ער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

ניי'ער פאלקסבלאט

פרייטאג
טז
29
תמוז תרצד

יוני
זון-אויפגאנג 3.17
זון-אונטערגאנג 8.01
ליכט-צינדען: 7.43

פערשארפט דער שטרייק פון די סעזאן-ארבייטער

(2) מידוע האט די עהרענעמטיגע קאנפע-רענץ ביים רעגירונגס-קאמיסאר, ה' וואיעוואדזקי נישט געגעבען קיין רעזולטאט, ווייל דער קאמי-סאר האט דערקלערט, דאס עס קאן קיין רייד נישט זיין וועגען א לוין-הוספה כל זמן דער אר-בייטס-פאנד אנערקענט נישט קיין גרעסערע קרע-דיטען פאר די עפענטליכע ארבייטען.

אין שייכות דערמיט ד'האבען די סעזאן-ארבייטער בעשלאסן דעם שטרייק צו פערברייטערן און צו פערשארפען, און שוין נעכטען זענען די וועכטערס ביי די קאנאליזאציע-אפשניטען ארויסגענומען געווארען פון דער ארבייט.

בכדי וואס שנעלער צו ליקווידירען דעם שטרייק איז דער קאמיסאר, ה' אינזש. וואיע-וואדזקי נעכטען געווען אין ווארשא אינטערווע-נירען ביי דער דירעקציע פונ'ם ארבייטס-פאנד וועגן פערגרעסערן די קרעדיטען.

וועגן דעם זאלבען ענין האט נעכטען 2 בייטאג געזאלט פארקומען א קאנפערענץ ביים וואיעוואדע ה' האוקע-נאוואק, אבער אזוי ווי די ארבייטער-דעלעגאטען האבען דעם וואיעוואדע נישט געטראפען, איז די קאנפערענץ אפגעלייגט געווארען אויף מארגען, שבת.

אפשאפען ל'אקאטארען-שוץ

און ענדערען דעם דירה-מאראטאריום פאדערן די הויזבעזיצער

(2) די לאדזשער הויזבעזיצער-פעראיינען האבען צוגעגרייט א מעמאריאל צו דער מיניסטעריא-לער מאכט, וועלכעס ענטהאלט א רייה פאסטו-לאטען.

אינים מעמאריאל פאדערען די הויזבעזיצער, אז אין משך פון 2, 3 יאהר זאל דער לאקאטא-רען-שוץ-געזעץ בטל ווערען.

זיי פאדערען, אז שוין איצט זאלען לאקא-לען, וואס ווערען בעפרייט פון לאקאטארען נישט אונטערווארפען זיין דעם דאזיגען געזעץ, אזוי אז מ'זאל געבען זיי קאנען שליסען פרייע אפמאכען מיט נייע לאקאטארען, און צו אויך סובלאקאטא-רען זאל בכלל נישט חל זיין די לאקאטארען-שוץ. און זיי זאלען נישט קאנען בעקומען די רעכט פון א הויפט-לאקאטאר, ווען יענער בעפרייט, אדער לאזט אפ זיין וואוינונג.

די הויזבעזיצער פאדערען, אז ס'זאל אפגע-שאפט ווערען דער פארשריפט, לויט וועלכען דעם לאקאטאר איז דערלויבט אהן א הסכם פון באלע-באס, צו טוישען זיך — אהן א ריוח — מיט א דירה.

חוץ דעם ווערט געפאדערט צו ענדערען די פעראָרדענונג וועגען דעם דירה-מאראטאריום.

די פאסטולאטען פון די הויזבעזיצער גייען אין דער ריכטונג, אז די פערלעגענע דירה-געלטער זאלען קאנען בדרך עקזעקוציע אויפגעמאהנט ווע-רען נישט נאר פון די הויפט-לאקאטארען, נאר אויך פון אנדערע פערזאנען, וואס וואוינען אין דעם ענטשפרעכענדען לאקאל. בזה האופן וואלט דער חוב פון צאהלען דירה-געלד פערפליכטעט נישט נאר דעם הויפט-לאקאטאר, נאר אויך די דערוואקסענע מיטגלידער פון זיין משפחה און די סובלאקאטארען. בלויז ארבייטסלאזע, וואס געפינען זיך אין עקסטער נויט און וואס האבען גיסט — נישט מחמת זייער שולד — קיין ארבייט, וואלטען געקאנט געניסען פון אויפגעהאלטענע עקסמיסיעס.

די היזקות, וואס די הויזבעזיצער וועלען דערפון האבען זאלען פונאנדערגעלייגט ווערען אויפן כלל איינוואוינער אין שטאט און אויף דער לאדזשער שטאט-פערוואלטונג, וועלכע נעהמט ארום אויך די געזעלשאפטליכע שוץ.

לסוף פאדערען די הויז-בעזיצער, עס זאל צוגעאיילט ווערען די געריכטס-פראצעדור אין דירות-פראצעסען, און אז די עקסמיסיע-אורטיילען זאלען תיכף קאנען אויסגעפיהרט ווערען.

— ווייזט אויס, אז די הויז-ווירטען האבען שוין נישט קיין אנדערע זארגען און קאפ-ווייטאגען...

די גרינדונגס-בעראטונג פון „קאמיטעט פאר יודישער מלאכה"

אויף דער איניציאטיוו פון דער געזעלשאפט „ארט" איז מיטוואך אין קהלה-לאקאל פארגע-קומען א בעראטונג וועגען פאלגענדען וויכטיגען ענין.

ווי בעקאנט געהט אריין דעם 15 אויגוסט ה. י. אין קראפט די נאוועלע צום אינדוסטריע-געזעץ, די דאזיגע נאוועלע וועט בעשווערען, די אזוי אויך שווערע פראצעדור צו רעגיסטרירען און לעגאליזירען די האנדווערקער-ווארשטאטען, בעזונדערס איז וויכטיג די פראגע ביי יודישע האנדווערקער, וואו טויזענדער און טויזענדער יודישע ווארשטאטען זענען נאך נישט רעגיסטרירט און האבען נישט קיין האנדווערקער-קארטען און ס'דראהט די געפאהר, זיי זאלען פערמאכט ווערען.

דאס האט בעוואויגען די ווארשאווער אינ-סטיטוציעס פון „דזשאינט", י. ק. א. „ארט" און אלע האנדווערקער-ארגאניזאציעס, זיך ענערגיש צו פערנעהמען מיט דעם ענין, כדי נישט צו דערפיהרען צום אונטערגאנג פון דער יודישער מלאכה, די דאזיגע וויכטיגע און גרויסע אקציע מוז אבער פערשפרייט ווערען אויף גאנץ פוילען און דעריבער איז אין אויפטראג פון געשאפענעם ווארשעווער „קאמיטעט פאר דער יודישער מלאכה" זיך צונויפגעקומען די בעראטונג, כדי אויך דא צו שאפען אזא קאמיטעט.

צו דער בעראטונג זענען געקומען פאר-שטעהער פון דער קהלה, „ארט", רעטונגס-קאמי-טעט, אינדוסטריע-שולע פאמאדסקא 46, צענט-ראלער יודישער האנדווערקער-פערבאנד, פאלו-דניאווא 4, האנדווערקער-עקספאזיטור, סאציא-ליסטישער האנדווערקער- פערבאנד, פרעסע און א רייה געזעלשאפטליכע טוער.

די בעראטונג האט געעפענט ה' ד"ר ווי-שעוויאנסקי, וועלכער האט אנגעוויזען, אז די הויפט-אויפגאבען פון דעם קאמיטעט, וועלכער דארף געשאפען ווערען, איז: 1) צו פיהרען א ברייטע פראפאגאנדע צווישען דער יודישער געזעלשאפט וועגען דער אקציע צו לעגאליזירען די נישט-רעגיסטרירטע יודישע האנדווערקער-ווארשטאטען און 2) פערבונדען זיך מיט די בע-זיצער פון די נישט-רעגיסטרירטע יודישע ווער-שטאטען און אנווייזען זיי אויף דער געפאהר, וואס דראהט, זייערע ווארשטאטען זאלען פער-מאכט ווערען און אויף דער נויטיגקייט זיי צו לעגאליזירען.

ד"ר קאצענבאגען האלט דאן א לענגערען רעפעראט וועגען דער נאוועלע צום אינדוסטריע-געזעץ, וועלכע געהט אריין אין קראפט דעם 15 אויגוסט 1934 און אלע די האנדווערקער, וועלכע וועלען נישט לעגאליזירען זייערע ווארשטאטען ביזן 1 יאנואר 1935 וועלען זייערע ווארשטאטען פערמאכט ווערען. ד"ר קאצענבאגען ווייזט אן ווי דראהענד די פראגע איז ביי די יודישע האנד-ווערקער, וואו טויזענדער ווארשטאטען עקזיסטי-רען „אונלעגאל". די צאהל געזעלען לעגאליזירטע בעטרעפען 5 פראצ. פון דער צאהל נישט-יודישע. קיין יודישע לערן-יונגלעך ווערען בכלל אין די יודישע ווארשטאטען כמעט נישט אנגענומען. די יודישע געזעלשאפט מוז אין דער הינזיכט אננעה-מען א ברייטע אקציע, כדי נישט צו דערלאזען צום פולשטענדיגען אונטערגאנג פון דער יודישער מלאכה. אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט די הערען: קאזשימירסקי, בערקאוויטש, הערשקא-וויטש, פיאלקא, גאלדבערג, סענדאוועסקי, מאג. באלבערישסקי, קאץ, פרידריך, בוקעט, אינזש.

הארטגלאס א. א. ס'זענען בעריהרט געווארען פיל אנגעווייטאגטע פראגען פון יודישען האנדווערקער-לעבען און ס'איז אנגעוויזען געווארען אויף דער וויכטיגקייט צו שאפען אזא קאמיטעט.

צום סוף איז בעשלאסען געווארען צו שא-פען דעם „קאמיטעט פאר דער יודישער מלאכה". אין איהם וועלען זיין פערטרעטען פארשטעהער פון צענטראלען יודישען האנדווערקער-פערבאנד, פאלודניאווא 4, פון דער האנדווערקער-עקספאזי-טור, פון סאציאליסטישען האנדווערקער-פערבאנד, פון קלוב פון די יודישע ראטמענער אין דער האנדווערקער-קאמער, פון קהלה, „ארט", רעטונגס-קאמיטעט, האנדווערקער-שול פאמארסקא 46. א חוץ דעם זענען אלס פערזאנען אריין אין קאמיטעט די ה"ה: קאזשימירסקי און ד"ר קאצענבאגען און ס'זענען רעזערווירט געווארען פלעצער פאר די ארבייטער-פעראיינען, וועלכע וועלען זיין גרייט מיטצוארבייטען מיט דעם קאמיטעט.

ביז צו דער קאנסטיטואירונג פון קאמיטעט וועט מיט דער ארבייט אנפיהרען די געזעלשאפט „ארט".

ס'לוינט זיך שוין באלד צו בויען הייזער

(2) די לאדזשער פינאנץ-אמטען האבען נעכ-טען בעקומען א פעראָרדענונג, לויט וועלכער די באלעבאטים פון ניי-אויסגעבויטע בנינים ווערען אויף 15 יאהר פולשטענדיג בעפרייט פון צאה-לען הכנסה-שטייער, און וועלען אין משך פון דער זעלבער צייט געניסען פון גרויסע הנחות ביים צאהלען דעם שטייער פאר אומבעוועגליכע גיטער.

א משוגענער האט זיך פערסמ'ט מיט שוועמלעך

(2) דער גייסטיג קראנקער פראנציזשעק באר-גאצקי (פון אפיצערסקא 11) האט זיך נעכטען פער-סמ'ט מיט ווילדע שוועמלעך, וואס ער האט אליין אנגעקליבען אין וואלד.

פאגאטאוויע האט איהם אין א שווערען צו-שטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-
קראנקהייטען, מענער-שוועכע-בעהאנד-
לונג און ספעסועלע בעראטונג.
אלע ארט אנאליזען.
עמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען.

בעפאר איהר פאהרט
אויף ערהאלונג
קויפט איין די נייעסטע פערפומען,
ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט-
זייפען, זאווי אלערארט מאדערנסטע
קאסמעטיק צו פאבריקס-פרייזען,
אין דער בעקאנטער און רענאמירטער
פערפומעריע
J. Drukier
5 ZAWADZKA 5
Telefon 175-92.
הורט און דעטייל!
רעעלע און סאלידע
בעהאנדלונג!

צוגאב-פאבאר-קאמיסיעס

(2) מארגען שבת, דעם 30-טען ד. ח. פון 8 פריה וועט אין לאקאל פון דער מיליטעריש-פאליציייאישער אפטיילונג ביי דער לאדזשער שטאט-פערוואלטונג (פיעטרקאווער 165) אמטירען די צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פ.ק.או.-שטאט לאדז 1, צו וועלכער עס דארפען זיך מעלדען די פאבאר-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1913 און עלטערע, ווי אויך די פריייוויליגע פון די יאהרגענג 1914, 1915 און 1916 מיט א בילדונגס-צענז, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 קאמיסאריאטען, און האבען בעקומען אויפ פאדערונגען פון דער לאדזשער שטאטישער סטא-ראסטווע.

מאנטאג, דעם 2 יולי, 8 אינדערפריה וועט אין דעמזעלבען לאקאל אמטירען א צוגאב-פאבאר קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז-שטאט 2 צו וועלכער עס דארפען זיך צושטעלען די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-דינסט, ווי אויך די פריייוויליגע פון די יאהרגענג 1914, 1915 1916, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פאליציי = קאמיסאריאט און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער לאדזשער שטאטישער סטאראסטווע.

דער „ים-יום-טוב" איז לאדז

האט זיך שוין נעכטען אנגעהויבען

(2) נעכטען האט זיך אין לאדז אנגעהויבען דער „ים-יום-טוב".

די הייזער און די טראמוואיען זענען דעקא-רירט געווארען מיט נאציאנאלע פעהנער.

8 אין אוונט איז מיט די גאסען אדורך א שערענגע פון אויטא'ס און מאטאציקלען גע-שטאלטיגט ווי שיפלעך, פון וועלכע די מיטגלידער פון דער ים-ליגע האבען געטיילט פלוג-בלעטלעך און געזאמעלט געלד אויפ'ן פאנד פון ים-שוץ.

אין די פארקען און עפענטליכע פלעצער האבען געשפילט ארקעסטערס.

היינט וועלען זיך די פייערונגען אנהויבען מיט ענטשפרעכענדע גאטעסדינסטען אין אלע גע-בעט-הייזער, און ס'וועלען ווייטער אדורכגעפיהרט ווערען די געלד-זאמלונגען.

צאהלונגס-נאכאזען

פון פערזיכערונגען פון הויז-דינערשאפט

(2) לויט ווי מיר דערוויסען זיך האט די לאדזשער סאציאלע פערזיכערונגס-אנשטאלט אנגע-הויבען פונאנדערצושיקען צאהלונגס-נאקאזען אויף די פערלעגענע פערזיכערונגס-סומען פון דער הויז-דינערשאפט.

די נאקאזען, וואס ווערען איצט פונאנדער-געשיקט זענען פאר מערץ און אפריל, און פאר דער דורכגעלאזטער צייט ווערען צוגערעכענט פראצענטער.

קאמוניקאט פון דער שטאטישער סטאראסטווע

די שטאטישע סטאראסטווא איז מודיע, אז מיט-דעם 30. יוני ה. י. ווערט די-עקספאזיטור-ביורא 1 פון דער סטאראסטווע, וואס האט זיך געפונען אויף באזארנא 4, איבערגעטראגען אין לאקאל פון דער צווייטער עקספאזיטור אויף מא-ניושקי 8.

דער טעטיגקייטס-געביט פון דער ערשטער עקספאזיטור אין בעצוג צו דער טעריטאריאלער און זאכליכער קאמפעטענץ, ווערט אבסאלוט נישט געענדערט.

Dr. HELLER
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוועכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט,
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

אידישע פאליטישע קאנפערענץ אין גענף

פאריז, (י.ט.א.) אויף דער זיצונג פון דער עקזעקוטיווע פון קאמיטעט פון די יודישע דעלעגאציעס, וואס איז די טעג פארגעקומען אין פאריז, איז בעשלאסען געווארען צונויפצורופען קיין זשענעוו אויף דער צייט פון 6-טען ביז'ן 9-טען אויגוסט 1934 א קאנפערענץ פון די אנגעזעהענע יודישע ארגאניזאציעס און גרופירונגען פון פערשידענע לענדער.

די קאנפערענץ וועט האבען פאלגענדען סדר-היום:

1) בעריכטען איבער דער יודישער לאגע אין איירעפא און אין די מעבר-לים-לענדער. אין ספעציעלע רעפעראטען וועט בעהאנדעלט ווערען די לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד ווי אויך אין יענע לענדער, וואו דער יודישער מצב האט זיך אין דער לעצטער צייט בעזונדערס פערערגערט.

2) אויספיהרליכע בעריכטען וועגען דעם עקאנאמישען מצב פון די יודישע מאסען אין מזרח-איירעפא און פארשלאגען וועגען די נויטיגע הילפס-מיטלען פון קאנסטרוקטיווען כאראקטער.

3) בעציהונג צום פארשלאג וועגען דער צוזי-גערופענער גענעראליזירונג פון די מיעוטים-רעכט, וואס וועט אויף דער קומענדיגער סעסיע פון פעלקער-בונד ארייגעטראגען ווערען דורך דער פוילישער רעגירונג. דער דאזיגער פארשלאג וועט אהן ספק פיהרען צו א דעבאטע איבער די מיעוטים-רעכט בכלל און צו דער בעהאנדלונג פון דער יודישער פראגע בפרט אויף דער קומענדיגער סעפטעמבער-סעסיע פונ'ם פעלקער-בונד און קאן האבען זעהר ערנסטע פאלגען פאר די רעכט פון די יודישע מינדערהייטען אין מזרח- און צענטראל-איירעפא. די זשענעווער קאנפערענץ האט די אויפגאבע דעם פוילישען פארשלאג ערנסט צו בעטראכטען און בעשטימען די שטעלונג פון דער יודישער וועלט צום דאזיגען פראבלעם.

די איינלאדונגען צו די פיהרענדע יודישע ארגאניזאציעס און פארטייען אין פערשידענע לענדער זענען שוין ארויסגעשיקט געווארען. פון אמעריקא ווערט ערווארט א גרעסערע דעלעגאציע.

השפעה פון נאצישער פראפאגאנדע איז ארץ-ישראל

ירושלים (יט"א) די נאצי-פראפאגאנדא אין א"י לאזט זיך וואס ווייטער אלץ שטארקער פיהלען. אין די נאהענטסטע טעג זאל אין סיריען פארקומען א נאצישער אראבער-קאנגרעס. ארא בישע צייטונגען, וואס ווערען סובסידירט פון דייטשלאנד, זענען ארויס מיט טענות געגען דער קליינער צאהל דייטשען אין ירושלים און שרונה (הינטער תל-אביב) פארוואס זיי פערקויפען באדען צו יודען. די אראבישע נאצי-פרעסע פאדערט פון דייטשען קאנסולאט א תשובה אויף דער פראגע, צי איז אמת, אז דער בנין פון קאנסולאט אין ירושלים האלט איצט ביים פערקויפט ווערען צו יודען. די דייטשען פון שרונה (טאראנא) האבען אויף אן אלגעמיינער פערזאמלונג בעשלאסען נישט צו פערדינגען יודען קיין דירות אין דער קאלאניע. עס דארף בעמערקט ווערען, אז די שרונה'ר דייטשען לעבען דערפון, וואס זיי שטעלען צו מילכווארג און גרינסען קיין תל-אביב.

אין דער זעלבער צייט ווערט פעסטגעשטעלט אז דער האנדעל מיט דייטשע סחורות איז אין א"י נאך אלץ זעהר שטארק פערשפרייט. א יודישע פירמע אין חיפה האט בעשטעלט 600 זעק מעהל פון דייטשלאנד מיט א מגן דוד אויף די זעק. א געוויסע צאהל יודישע פירמעס אין תל אביב נעמען דייטשע סחורות און קלעבען אויף זיי ארויף צעטעלעך „מפיד אין אסטריא", מען זאל מיינען אז די סחורות קומען פון עסטרייך. אנדערע פירמעס בעשטעלען זייערע סחורות אין דייטשלאנד, אויף נעמען פון אראבישע אגענטן, כדי מען זאל נישט דערגעהן, אז זיי בעציהען סחורות פון בערלין. א יודישע יובילער-פירמע פערקויפט דייטשע זייגערלעך, אבער כדי אבצונארען די יודישע קליענטען, האט זי אויף די זייגערלעך ארויפגעטון העברעאישע ציפערבלאטן. דער באיקאט-קאמיטעט אין תל-אביב האט ארויסגעלאזען אנ'עפענטליכע פערארורטיילונג פון דער פירמע.

פארשונג פון דער יודישער לאגע אויף די מזרח-קרעסען פון פוילען

ווארשא. (יט"א) דאס עקאנאמיש-סטאטיסטישע ביורא ביים „צעקאבע" האט אין הסכם מיט זיין גייעם, אויסגעארבייטען פארשונגס פראגראם, שוין אנגעהויבען גרינדליך צו פארשען די עקאנאמישע און סאציאלע פערהעלטנישען אין די שטעט און שטעטלעך פון די פוילישע מזרח-קרעסען בכלל, בפרט פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז דארט קאנצענטרירט אין גרעסערע קבוצים.

כדי אדורכצופיהרען די דאזיגע, זעהר וויכטיגע פארשונגס ארבייט האט דאס ביורא ארויסגעשיקט אויף די קרעסען א ספעציעלען אינסטרוקטאר. דער אינסטרוקטאר וועט אנקניפען אנ'ענגען קאנטאקט מיט די קאמונאלע ארגאנען, מיט די וויכטיגסטע יודישע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס און געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס. ער וועט זאמלען די שוין פערהאנענע מאטעריאלען און סטאטיסטישע ידיעות. ער וועט אויך אונטער'ן כסדר'דיגען קאנטראל און לויט געוויסע אינסטרוקציעס אדורכפיהרען זעלבסטשטענדיגע פארשונגען אויף די ערטער.

די אויפגאבע פון אינסטרוקטאר וועט אויך זיין — גרינדען אין צעהנדליגער שטעט און שטעטלעך פון די קרעסען א געדיכטע נעץ פון שטענדיגע קארעספאנדענטען, זיי ווי געהעריג אינסטרואירען, כדי זיי זאלען קענען סיסטעמאטיש אינפארמירען דאס ביורא וועגען אלע שנויים, וועלכע קומען פאר אין עקאנאמישען און סאציאלען לעבען פון די שטעט און שטעטלעך אויף די קרעסען אין צוזאמענהאנג מיט די קאניונקטורעלע ענדערונגען פון פוילישען ווירטשאפטליכען לעבען בכלל.

דער ברייט און גענוי בעארבייטער פלאן אויף וועלכען די פארשונגס-ארבייט פון ביורא אויף די קרעסען איז אויעקגעשטעלט געווארען, גיט א גאראנטיע, אז די נעזאמעלטע מאטעריאלען און די דורכגעפיהרטע פארשונגען וועלען האבען נישט נאר א ריין וויסענשאפטליכען ווערט, זיי וועלען אויך האבען א פראקטישע בעדייטונג ביים לעזען א גאנצע רייה פראבלעמען פון עקאנאמישען און סאציאלען לעבען פון דער בעפעלקערונג אויף די קרעסען און גאנץ בעזונדערע פאר'ן יודישען לעבען.

דאס עקאנאמיש-סטאטיסטישע ביורא, וואס ווערט ווארים אונטערשטיצט דורך אלע צענטראלע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, גלויבט, אז זיין איצטיגע ארבייט, די ערשטע אין פוילען וויסענשאפטליכע אונטערנעמונג פון אזא מאסשטאב, וועט געפינען דעם געהעריגען אפקלאנג און וועט ארויסרופען דעם נויטיגען אינטערעס ביי אלע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאפט.

יודישע מיליאנער פון טשיקאגא גיט א גרויסע געלד-סומע פאר דייטשע פליטים

ציקאגא. (יט"א). בעגריסענדיג א צוזאמענפאהר פון דעם אר"ען „בני ציון" האט לואיס ליפסקי, מיטגליד פון דער יודישער אגענץ, מיטגעטיילט אז דער בעקאנטער יודישער מיליאנער-אונטערנעהמער און נכבד'טוער פון טשיקאגא אלבערט לאסקער האט אסיגנירט א בעדייטענדע געלד-סומע פאר דער הילפס-ארבייט וואס ווערט געפיהרט דורך דעם אויבער-קאמיסאר דזשעמס מאקדאנאלד, לטובת די פליטים פון דייטשלאנד.

אנגעפרעגט וועגען דער אנגעלעגענהייט, האט אלבערט לאסקער זיך אבגעזאגט צו געבען נעהערע ערקלערונגען.

Dr. med.
JULJUSZ KOKOTEK
אינערליכע קראנקהייטען
אינפעקציאנס-קראנקהייטן (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט-פערגיפטונג א.ז.וו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אן פון 5 ביז 7 אוונד

CASINO
היינט
די פריילִיכסטע פרעמיערע פון סעזאן!
די פריילִיכסטע קאמעדיע פון לעבען פון דער פאריזער סטודענטעריע א. נ.
פאריזער וואנזין
דער לאנג-נישט געזעהענער העלד פון „זיבעטען הימעל"
CHARLES FARRELL
דער בעסטער כאראקטער-ארטיסט, דער בעריהמטער
CHARLES RUGGLES
און דער נייער שעהנער שטערן
Marguerritte CHURCHILL
היינט אנהייב 12 בייטאג.
פערקלענערטע פרייזן פון 1.09 זל.

מיין קאמף אין דער טעאטראלער קונסט

— פון —

אלעקסאנדער גראנאך

דער אמת אין אונזער וועלט איז ווייטער געבליבען מיט שטריק, אז מ'לאזט די רעדעס פון די גרויסע פאליטיקער, דיפלאמאטען, וויסענשאפטלער, קינסטלער, שרייבער, דיכטער און מ'האט נאך נישט קיין פערקלעפטען קאפ, מיינט מען, אז די שפראך, וואס ווארט, אט דאס שעהנסטע, הערליכסטע, וואס אונטערשיידעט די חיה - מענש פון אנדערע חיות, אז אט דאס ווארט ווערט בענוצט, נישט די מענשען אויפצוקלערען, די מענשען א פרייען וועג צו דרייזען, נאר כדי זיי צו פערשלייערן און די אויגען צו פערשפארען — דאס ווארט, אלס אנ'ענטפלעקונג, ווערט א פערדרייאונג — דאס ווארט אלס א זין — ווערט אב'אומזין.

...פארוואס איך זאג דאס, אזעלכע פרימיטיווע זעלבסטפערשטענדליכקייטען? זעהט, איך בין פון דער גענעראציע, וואס האט מיטאיבערגעלעבט דעם קריג אויפ'ן סאמע פראנט אין איטאליען. געווען אפילו איך געפאנגענשאפט און נאך 13 חדשים אנטלאפען. אנטלאפען איבער די בערג. די אלפען אין דער שווייץ, אוועקגעגעבען 4 יאהר פון מיין שעהנסט לעבען, געגאנגען הרג'ענען פרעמדע מענשען פאר עפעס א קייסערס אינטערעסען, כ'האב געשאסען און מ'האט אויף מיר געשאסען, כ'האב געזעהען שטארבען איב'ם נאמען פון א לאנד, פון א פאטערלאנד, און ווי שטארבען, מיט פלאמענווארפער האט מען אויסגעבריעט אויגען; מיט גאזען האט מען פערגיפטעט לונגען; מיט גראנאטען האט מען צוריסען לייבער; מיט קוילען האט מען צולעכערט מחות און הערצער, און געשרייען האב איך געהערט אין אלע שפראכען. זיי, אט די אויסגעוואקסענע מענער און יונגלעך, האבען געשריגען אין אלע שפראכען: „מאמע!" און זייערע לעצטע זשעסטען, זענען געווען, זיך איינגראבענדיג זיך מיט די פינגער אין דער ערד.

דאס קען איך נישט און וויל נישט פערגעסען. פון אונזער פאמיליע אליין זענען געווען פיר ברידער אין פייער. איך וועל קיינמאל נישט פערגעסען יענעם איבערפריה, צוריקגייענדיג פון גראבען אקאפעס, הינטער מאנפאלקאנע, איטאליענישען פראנט און מיר אקעגען איז געקומען מיין ברודער יחזקאל מיט דער אלעזונגס-ארמיי. דאס וועל איך נישט פערגעסען, ווייל די העלפט פון אונז, זענען דארט געבליבען. איך האב מיין יונגערן ברודער נישט געקאנט העלפען, ער זאל נישט אהיינגעהן אין דעם פייערדיגען גיהנום. דאס איבערלעבעניש איז פאר מיר געווארען א סימבאל — איך האב מיר געשוואוירען און ס'האט איך מיר געשוואוירען, נישט צו שווייגען, ארויסצורעדען, ארויסצושרייען אלע די פערברעכערישקייטען פון דער גרעסטער בושה, וואס א מענש קאן איבערלעבען.

איך בין א פאציפיסט, מיר קאן מען נישט דערציילען, אז איך בין דאס אויס פחדנות, איך האב שטענדיג ארייגעשטעלט אין קאן מיך אין גאנצען. איך האב קיינמאל נישט מורא געהאט פארן טויט און האב עס היינט אויך נישט — אפער איך בין א פאציפיסט, אנ'אנהענגער פון שלום, ווייל איך ווייס, אז די מענשהייט האט אנדערע אויפגאבען, ווי צו שיסען אויף צו הרג'ענען און זיך אויסצוראטען. א מענש, טאר א מענשען נישט הרג'ענען. אין דער באטור. זאגען די אנהענגער פון מארד, הרג'עט אין בעשעפעניש דאס אנדערע דאס

זענען אבער אויסריידען. א חיה פרעסט נישט דייגסגלייכען, א שפין, פרעסט נישט קיין שפין. די פערשידענע מינים פרעסען זיך. אבער צי זענען מיר חיות און שפינען? נאך וואס האבען מיר דאס ווארט נאך וואס קענען מיר שווימען ווי כמארעס, זינגען און פליהען ווי פייגעל, שווימען ווי פיש, לויפען ווי פערדלעך, דענקען און דענקען, און א סעקונדע מעסטען מיר אויס מיט א געדאנק, גאנצע איבעריגקייטען, מיר, הערליכע בעשעפענישען, מיר מוזען זיך אזוי קאניבאליש, אזוי בידריג צערייסען די בייכער, פערגיפטען מיט גאזען, האקען קעפ, בעווארפען מיט שמוץ און מיט בושה, דאס מענשליכע געשלעכט. ביין! דערפאר, ווייל איך האב ליב דאס לעבען, דערפאר, ווייל איך גלויב, אז די רעפרעזענטאנטען פון דער מענשהייט, זענען נישט קיין מערדער און שווינדלער, דערפאר קעמף איך געגען די מערדער און שווינדלער, טאקע אויך מיט מיין קונסט, טאקע אויך מיט דעם ווארט; איך קעמף געגען די, וואס ווילען ווידער איינטונקען די וועלט אין בלוט.

איך וויל, אז מיין קונסט, זאל העלפען אלע פארטגעשריטענע, רייגע מענשען, זאל זיי שטארקען אין זייער גלויבען, אז דער אמת איז אויף אונזער זייט, און אז דער אמת איז ליכטיג ווי דער טאג, און דער שקר, איז שווארץ און פינסטער. דער אמת פון דער מענשהייט איז שלום, אז פאציפיזם און אויפשטייג. דער שקר איז קריג טויט און אונטערגאנג.

דערפאר וויל איך אזוי לאנג שפילען קעמפערישע שטיק, ווי „די געלע לאטע", וואס איז געגען יענע פינסטערע כוחות פון נעכטען און פאר א העלערען, ליכטיגערן מארגען.

קלאנג-קינא-טעאטער
„ROXY"
20 נאוואליפקי 20
א נייעס
אין דער פילם-פראדוקציע!!
א פילם, וואס יעדער איינציגער יוד מוז עס זעהען!
נור 4 טעג!
פון מארגען, שבת, ד. 30 יוני קומט פאר די
פייערליכע פרעמיערע
זאב זשאבאטינסקי
רעדט צום ערשטען מאל אויפ'ן פילם-עקראן
גרויסע אילוסטרירטע פילם-רעדע אויף יודיש א. נ.
לאזט אריין יודען קיין ארץ-ישראל
דער פילם איז רייך אילוסטרירט מיט פערשידענע מאפען, פיגורען, ארץ-ישראל-בילדער, לאנדשאפטען ווי אויך פיל היסטארישע דאקומענטען.
אנהייב טעגליך פון 6, 7.30, 9 און 10.30.
שבת און זונטאג פון 3 נאכמיטאג.

ביי די 20 יאהר נאכ'ן אויסברוך פון וועלט־קריג
היטלער'ס מדינה טרייבט ווידער צו א מורא'דיגער בלוט־פערגיסונג

מען פיהרט אפט דורך אנאלאגיעס צווישען דער איצטיגער אינטערנאציאנאלער לאגע און דער לאגע, וועלכע איז געווען פארן גרויסען וועלט־קריג. אן עהנליכקייט איז געוויס פערהאן. מען דארף אבער נישט פערגעסען, אז עס איז אויך דא א גרויסער אונטערשייד.

דעמאלט, פאר דעם וועלט־קריג, וואס אין א חודש ארום ווערט צוואנציג יאהר, זינט ער איז אויסגעבראכען (דעם 28. יולי 1914 איז אין סעראיעוואָ דערמארדעט געווארען דער עסטרייכישער קרוינפרינץ פראנץ פערדינאנד) איז געווען א קאנקורענץ צווישען צוויי קאאליציעס. די ביידע קאאליציעס האבען געפיהרט צוויי בעזונדערע ליניעס פון פאליטיק. אבער די קאנקורענץ צווישען די ביידע קאאליציעס האט געבראכט צום געוואלדיגען שטייגען פון די בעוואפענונגען.

יעדער צד פון די ביידע קאנקורירענדיגע גרופען האט מורא געהאט פארן אנפאל פון צווייטען און דאס האט געבראכט לאגיש דערצו, אז די פראגע, צי דארף מען איבערהויפט פיהרען מלחמה, איז פערוואנדעלט געווארען אין אנ'אנדער פראגע: צי איז בעקוועם אנצוהויבען דעם קריג אין דעם, אדער אין אנ'אנדערען מאמענט.

דייטשלאנד איז אין דער צאהל געווען גרעסער פאר פראנקרייך און רוסלאנד איז געווען גרעסער פאר דייטשלאנד, אבער דערביי איז דייטשלאנד געווען געשיקטער און שנעלער פון רוסלאנד. דאס האט געפיהרט צום דייטשען מיליטערישען פלאן, וועלכער איז בעשטאנען אין דעם, אז מען דארף נאך גיכער צוקלאפען פראנקרייך, נאך איידער רוסלאנד וועט בעוויזען אויפצוויקלען איהרע מיליטערישע כוחות, מען דארף פראנקרייך אינגאנצען צושמעטערען נאך איידער רוסלאנד וועט בעוויזען פונאנדערצוויקלען איהרע מיליטערישע קרעפטען און קומען צוהילף פראנקרייך. דאס האט געבראכט דערצו, אז אין פאל פון א סכנה פון קריג האט רוסלאנד שוין געמוזט זיך מאבילוזירען, ווייל די מאבילוזאציע גופא האט אין רוסלאנד געמוזט דויערן א לענגערע צייט, ווידער דייטשלאנד האט אין פאל, ווען רוסלאנד האט זיך גענומען צו מאבילוזאציע, געמוזט אנפאלען אויף פראנקרייך.

די דייטשע מיליטערישע צוגרייטונגען, וועלכע האבען געהאט דעם ציל אין פאל פון א קריג צו קאנען קאנצענטרירען מיט דער גרעסטער שנעלקייט די שטארקסטע אנגריף אויפ'ן פון פריהער בעשטימטען פלאן, האבען געבראכט צו רוסלענדישע צוגרייטונגען, וועלכע האבען געהאט דעם ציל צו בעזייטיגען דעם איבערגעוויכט פון דער שנעלער דייטשער מאבילזאציע.

אלס ענטפער אויף די דאזיגע צוגרייטונגען, וועלכע האבען אין דער צוקונפט געדארפט ביי דייטשלאנד צונעהמען דעם איבערגעוויכט, האט טאקע דייטשלאנד אנגעהויבען דעם קריג, כדי נישט צו פערלירען דעם שאנס פון איהר ערשטקייט אין אנהויב און אין שנעלען און ענטשיידענעם אנפאל און אנגריף.

דאס אלעס בעזייטיגט נישט די שולד פון די דייטשע מלוכה־מענשען, וועלכע האבען א דריק געטאן די קנאפקע וואס האט געמאכט אויפרייסען דעם פולווער־פאס.

שפעטער זענען פון פערשידענע זייטען געמאכט געווארען פרובען ארויסצוווארפען די שולד פון איינעם אויפ'ן אנדערען, פערשטייט זיך, אויפן דייטשען קייזער און אויף דער צארישער רעגירונג. וויכטיג איז, פערשטייט זיך, נישט דאס לעצטע ווארט און די לעצטע טאט פון יעדער רעגירונג, וועלכע האבען ארייגעווארפען די וועלט אין גרעסטען און מורא'דיגסטען קריג. וויכטיג איז די גאנצע ענטוויקלונג און צוגרייטונג, וועלכע האט אונז פערמיידליך אויטאמאטיש געמוזט ברענגען צום קריג. דער פולווער און דער אפאראט פון קריג זענען געווען צוגעגרייט דורך און פון אלעמען דורך דער גאנצער און דער אלגעמיינער ענטוויקלונג פון די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען. דאס פייער איז געווען צוגעגרייט מצד אלע רעגירונגען און דער קאנקרעטער אנהויב איז נאר געווען א רעזולטאט פון טעכנישע מאמענטען. דער זעלבער קריג האט געקאנט אויסברעכען ביי די זעלבע סיבות אבער אין טעכנישער צוגרייטונג האט דער ענקט אפשר געקאנט זיין וועלכער עס איז נישט אנדערער. די גרונד־מאמענטע זענען געווען די זעלבע.

דאס גייסט פון די בעוואפנונגען האט איז א געוויסער מאס אויטאמאטיש געשאפען אויב נישט קיין ווילען צו קריג מצד אלע אנטיילנעהמער, איז יעדענפאלס א פאטאלע איבערצייגונג, אז דער קריג מוז אויסברעכען, אז ער איז אונפערמיידליך און אז אלע מיטלען איהם נישט צו דערלאזען זענען אינגאנצען אונפרוכטבאר און אהן אויסזיכט.

איצט קאן מען קאנסטאטירען, אז בלויז א בעשטימטער ווילען צום קריג מצד א גאנץ בעשטימטען צד רופט ווידער ארויס דאס מורא'דיגע נאכיאגען זיך אין בעוואפענען זיך. יעדער אייגענטליך קאן מיטשטימען מיט די ווערטער פון פראנצויזישען פרעמיער־מיניסטער דומערג, אז פראנקרייך וויל נישט קיין קריג. ביי קיין שום אומשטאנדען און אונטער קיין שום צילען. די טראגעדיע פון פראנקרייך בעשטייט איצט אין דער אונבעדינגטער נויטווענדיגקייט אנצונעהמען מיטלען אויפ'ן פאל פון א קאטאסטראפע, וואס דער אונזין איהרער איז קלאר פאר יעדען פראנצויז. אין די שטרייטען פון די פראנצויזישע מלוכה־מענער ליגט עפעס א גרויסער מיספערשטענדניש, אין די געגענזייטיגע בעשולדיגונגען פון מענשען, פון וועלכע אלע ווילען שלום און יעדער וועלט וועלען אויסמיידען דעם קריג. מען דארף בעדענקען א גרויסע מאס פון אונגעוויסנהאפטיגקייט, כדי צו בעזיפטען עפעס פאר קעהרטעס, און דאס בעזיצען די העלדען פון דריטטען רייך.

א מאדנע געפיהל דארף ארויסרופען א שטייגער די רעדע פון אזא היטלער, ווען ער בעשולדיגט די גאנצע וועלט, אז אלע ווילען קריג אנ־ אז פון דאזיגען קינסטיגען קריג איז דייטשלאנד בעדראהט און בלויז אין לאנד, דאס דריטע רייך, איז עס דאס ארימע און פון גאט אויסדערוועהלטע לאנד, וואס גארט נאר נאך שלום, בעת די גאנצע וועלט ווייס, אז די אינדוסטריע אין איצטיגען דייטשלאנד בעשעפטיגט זיך אין אויסארבייטען וואפען און נאך וואסערע און נאך וואסער פערפולקאממט, כדי'ן צייל צו פערשלעפען די וועלט אין א נייעם קריג און צו דערשלאגען זיך די ערפאלגען, וועלכע זאלען קאנען איינהייטען די ממשלה פון איצטיגען ווילהעלם רעדזשים.

ביז'ן יאהר 1914, ווען דער וועלט־קריג איז אויסגעבראכען, האבען ביידע קאאליציעס פון די אייראפעאישע מלוכות פערדעלטיגט איינע די אנדערע אין אגרעסיווע שטרעבונגען. ביידע צדדים זענען אייגענטליך געווען גערעכט, ווייל ביידע האבען געהאט אינטערעסען, וואס האבען געקאנט פערווירקליכט ווערען דורכ'ן קריג. איצט איז אזא לאגע בישטא. די אזוי גערופענע פראנצויזישע גרופע פון די מלוכות איז געבונדען דערמיט, וואס זי האט נישט קיין שום אינטערעס אין קריג, זי וויל אפהיטען דעם סטאטוס קווא. קריג איז מעגליך נאר אין דעם פאל, אויב דער אנדערער, דער דייטשער צד וויל שטערען דעם סטאטוס קווא און אז אט דער אנדערער, דער דייטשער, וויל דאס שטערען — דאס איז קלאר.

אין יאהר 1914 איז איינע פון די סיבות פון דער קאטאסטראפע געלעגען אין דעם, וואס קיינער האט נישט געהאט קיין שום גאראנטיעס געגען דער קאטאסטראפע, און דאס האט געשאפען דעם געדאנק וועגען א פרעווענטיווען קריג. איצט איז אויך דאס נישט פערהאן. עס איז פערהאן א לאקארנא־פאקט און א דמיליטאריזירטער פאס אויפ'ן רהיין און אויב די דאזיגע לאגע זאל געשטערט ווערען, קאן עס נישט האבען קיין אנדערע ציל ווי ארויסרופען א נייעם קריג. און אלע דייטשע געדענקצער וועגען דעם, אז דייטשלאנד קאן זיין געצוואונגען די דאזיגע לאגע צו פערלעצען זענען א פוסט שפיל צו פערדרייען די אויגען און צו שאפען אנ'אויסריד פאר די כוונות פון די היטלעריסטישע קריגס־העצער. (א)

די שטים פון די גענארטע מיליאנען
די ווירקליכע שטימונג פון די מאסען אין דייטשלאנד

די רעדע פון וויצע־קאנצלער פאן פאפען האט געהאט קאנפיסקירט דער פראפאגאנדע – מיניסטער געבבעלס, און מ'מוז אנערקענען, אז ער איז געווען גערעכט, ווייל קיין שום בריון בוך וואלט נישט געווען אימשטאנד צו מאכען אזא איינדרוק, ווי דאס איז געווען מיט דער רעדע פון דעם וויצע קאנצלער. עס האט זיך געדאכט, אז געגען פאפענען וועלען באלד אנגענומען ווערען רעפרעסיעס, אדער אז ער וועט באלד בעקומען כאטש דימיסיע. אין דער ווירקליכקייט איז עס געווען גאר אנדערש. פאפען איז געווען און איז פערבליבען אין דער רעגירונג און דערווייל האט ער זיך איינגעקויפט אזא פאפולערקייט, וועלכע ער האט אפשר אליין נישט געוואוסט.

ווייל זיין ארויסטרעטונג האט געהאט א גרויסע און סימפאטישע בעדייטונג. עס ווייזט זיך ארויס, אז דעם טעקסט פון דער רעדע האט ער פריהער, ווי ר'האט די רעדע געהאלטען, מיטגעטיילט דעם פרעזידענט הינדענבורג און בעת געבבעלס האט געריסען פון זיך די האר צוליב דער רעדע האט פאפען בעקומען גראטולאציעס פאר איהר סיי פון הינדענבורגן, סיי פון א ריהע אנדערע ערשטער און פעראנען. היטלער גופא האט זיינע מיניסטארען בערוהיגט און האט זיי געהייסען זיך צו פערהאלטען אביסעל געלאסענער לגבי פאפענען. ווייל ווער דען, אז נישט פאפען האט עס איהם, היטלערן געמאכט פאר קאנצלער פון דייטשלאנד. דערפאר טאקע האט ער בעקומען דעם טיטול פון וויצע־קאנצלער און זיינע טובות און זיינע אויפטוען פאר היטלערס פארטיי האט איהם דער פיהרער נישט פערגעסען.

פאפען האט אין זיין רעדע אויסגעדריקט די מורא פון די קאפיטאליסטען און די יונקערס אין דייטשלאנד.

מיליאנען דייטשען, וועלכע פאראדירען איצט אונטער די פעהנער מיט דעם האקענקרייץ, האבען געגלויבט, אז עס ווייען פערווירקליכט די אמת'ע רעוואלוציאנערע לאזונגען, אז דייטשלאנד וועט אונטער דער פיהרונג פון היטלערן און זיינע געהילפען איבערגעבויט ווערען פון אויבען ביז אראפ פאליטיש, סאציאל, געזעלשאפטליך. דער ערשטער טייל פון די צוזאגען איז יעדענפאלס פון אויבען אויף פערווירקליכט געווארען. אין לעבען פון דער מלוכה בעטייליגט זיך בלויז איין טייל פון דעם געזעלשאפטליכען שיכט. דאס איז דער היטלעריזם, אלע אנדערע זענען געווארען בעזייטיגט. די סאציאלע איבערבויאונג איז געבליבען שטעקען און אויסער די געשריי'ען, אז די מלוכה דארף איבערגעבויט ווערען קודם־כל אין אינטערעס און לויט די שטרעבונגען פון דעם ארבייטס־עלעמענט, איז לחלוטין גארנישט געטון געווארען דורך די פיהרער און אונטערפיהרער. אמת די פאבריקאנטען מוזען אנטיילנעהמען איבאיינעם מיט די ארבייטער אין די זעלבע אקסען־פאראדען און די טראגען אויך ברוינע העמדלעך, אבער אויסער דעם זענען די ע־אפערונגען פון דער ארבייטער־וועלט גלייך דעם אמתען נול.

צום ערגסטען שטעלט זיך פאר די זאך, ווען מען בעהמט יענע אפטיילונגען פון ווירטשאפטליכען לעבען אין דייטשלאנד מיט וועלכע מען האט געטרומייטערט פאר און באלד נאך דער איבערנעהמונג פון דער מאכט

די היטלער־מאכט האט זיך געשליידערט מיט לאזונגען פון פערניכטען די גרויסע טרעסטען, פון די אוניווערסאל־מאגאזינען.. די דאזיגע לאזונגען זענען טיף אריין אין דער נשמה פון דייטשען קליינעם סוחר און קלייבבירגער. ער האט געקוקט מיט אלע אויגען, ווען וועלען שוין די אלע הבטחות ערפילט ווערען. ער האט ערווארט, אז אט און היטלער וועט זיך נעהמען צו די ווארענהייזער פון טיצען, פון ווערטהיימען און פון ק. ד. וו. אבער דערווייל האט זיך דאס ארויסגעשטעלט אלס בלאף, צי די ווארענהייזער זענען געבליבען אין יודישע הענד, צי די זענען איבערגעגאנגען אין הענד פון אנדערע קאפיטאליסטען — די לאגע איז דאך אין דער ווירקליכקייט געבליבען דיזעלבע. דער צו־ אז ווען פון יודען וועלען די אונטערנעהמונגען אריבערגיין צו קריסטען וועט די לאגע ווערען בעסער, איז דאך געווען א דעמאגאגיע, וואס נאר די ערגסטע שווארצע מאה האט זיך געקאנט אויף איהר פערלאזען און מיט איהר אפנארען דעם המון.

די מאכט פון קאפיטאל איז אין דייטשלאנד נאך קיינמאל נישט געווען אזוי שטארק, ווי איצט, נאכ'ן זיג פון דער נאציאנאלער רעוואלוציע, קיינמאל איז דער דייטשער ארבייטער נישט געווען אזא שטילשווייגענד בעשעפעניש ווי איצט אין דער צייט פון „דייטשען סאציאליזם", די שטים פון פאפענען, ווי ער האט זאל נישט האבען געשפילט זיין ראלע, אדער גערעדט דעם אמת, איז אייגענטליך די ווירקליכע שטים פון די אנגענארטע מיליאנען.

די ערגסטע צארישע ירושה
האט די ענדעציע אריינגעפיהרט קיין פוילען

מיר ווייסן נאך נישט גענוי, פאר וועמען עס וועלען אין דער פראקטיק אויסגענוצט ווערען די קאנצענטראציאנס־לאגערן. עס איז נישט געזאגט, אז דארט וועלען זיך דווקא געפינען די „פאטריאטען" פון „נאראדאווען" לאגער, פון דער „נא ראַ" און „נאציס" — כאטש דאס שאפען דעם דאזיגען אינסטרומענט פון רעפרעסיע איז א דירעקטער פועל־יוצא פון די „עפענטליכע" אויפפיהרונגען פון די דערמאהנטע „פאטריאטען".

א פאקט איז אבער, אז דער ענדעציע איז דער גאנצער ענין טיף אריינגעקראכען אין די ביינער, אז זי הויבט אן צו פערשטיין, אז ווארהשיינליך וועלען זיך אין די דאזיגע לאגערן אויך געפינען א סך פון איהרע „זיהנדלעך", וועלכע מען פלעגט פאר א גאסען־אוואנטורע און פאר צוסדיק'ן עטליכע מענשען בעשטראפען מיט 10—20 זל. און די שטראף בעגלייטען מיט א פילאנטענדיגען שמייכעלע.

אפשר האבען זיך די דאזיגע צייטען ענדליך געענדיגט — און די שלעגער און אוואנטוריסטען וועלען „גלייכבערעכטיגט" ווערען מיט אלע בירגער, ד. ה., אז פאר שלאגען וועט מען זיי מקיים פסק זיין, אזוי ווי זיי האבען עס פערדינט.

איז טאקע די ענדעציע ארויס מיט א צעקה, נישט קיין אנדערער ווי דער לידער פון דער יודען־פרעסערישער פראפאגאנדע דער „פוילישער קוזא" פראפ. ראמאן ריבארסקי.

איצט האט זיך דער דאזיגער פראפעסאר געכאפט, אז די קאנצענטראציאנס־לאגערן, וועלכע זענען ביי אונז איינגעפיהרט געווארען — זענען א פרעמדער מוסטער, זענען צוגע'לקחנ'ט פון דעם „אידעאישען באגאוש" פון א שכנות'דיגער מלוכה.

און דווקא אין דעם מויל פון פראפ. ריבארסקי קלינגט די דאזיגע בעהויפטונג משונה'דיג און נישט אויפריכטיג. ווען דער מארשאל פילסודסקי האט אמאל אין זיינער א רעדע געווארפען דאס בעריהמטע ווערטעל וועגען „פרעמדע אגענטורען" האט ער דא אויך, אין זינען געהאט די ענדעציע, וועלכע האט איהר גאנצען לעבען שטענדיג נאכגעמאלפעוועט און נאכגעטאנצט פרעמדע.

די ענדעציע האט מיט זיך מיטגעבראכט אין דעם אונאפהענגיגען פוילען די ערגסטע ירושה פון צארישען רוסלאנד. פאר דער מלחמה האט זי זיך גע'חבר'ט מיט דער רוסישער שווארצער מאה און אנגעקוואלען פון די מעשים פון די צארישע פארגראמשטשיקעס. זי האט, געבען, גערן געוואלט נאכמאלפעווען די מעשים פון „סאיוז רוסקאווא נאראדא", אבער אין דער גיך. „צארסטווא פאלסקיע" האט טאקע די צארישע מאכט נישט געגעבען אזא „פרייהייט", דערפאר האט זי זיך געלאזט וואוילגיין אין די ערשטע מלחמה־יאהרען, ווען זי האט מיט דער הילף פון די אפטרעטענדיגע צארישע חיילות געשטילט איהר מענשען־פרעסערישע אפעטיטען דורכ'ן אומברענגען הונדערטער אומשולדיגע יודען. די ענדעציע איז געווען בעת דער מלחמה דער לעצטער באסטיאן פון צאראט אין געווזעצטען קאנגרעס־פוילען.

און ווען דער צאראט האט שוין דארט געגוססט און די מפלה פון די צארישע חיילות איז שוין געווען א זיכערע. האט זי ארגאניזירט די „בעריהמטע" גארטשינסקים לעגיאנען און געטרוימט וועגען ארויפצוצען אויף דעם „פוילישען טראן" דעם „פוילען־פרייבד" גרויספירשט ניקאלאי ניקאלאיעיעוויטש.

און אויך נאך דער מלחמה — ווען פוילען האט ווידער אויפגעלעבט אלס א זעלבסטשטענדיגע מדינה, האט די ענדעציע ווידער געטראגען די צארישע טראדיציעס, אגיטירט און געהעצט געגען אלץ און אלעמען, וואס האט נישט געטראַגען איהר שטעמפעל און געפרובט אין דעם אונאפהענגיגען פוילען פערווירקליכען דעם „נאציאנאליסטישען פראגראם" פון די קרושעוואנס און פורישקעוויטש וועגען די „איבאראדצעס"".

און לעצטענס — ווען אויף דער וועלט איז געקומען א היטלער־פלאג, ווען דאס דייטשע פאלק איז שרעקליך געשטראפט געווארען און מיט דער דאזיגער גרויסער מדינה רעגירט א באהבה „פערברעכער־ישע" און דעגענערירטע סעקסואליסטען — איז ווידער די „פאטריאטישע" ענדעציע אריינגעפאלען אין א ווילדער התפעלות, צוליב די ביידע „פערברעכער", וועלכע זי האט בעקומען און איז שיער נישט דערשטיקט געווארען פון גרויס שמחה.

און נאך אלעמען פערמאגט פראפ. ר. ריבארסקי די חוצפה און דעם ציניזם ווען עס איז אין פוילען פארצעווארפען דאס, וואס ער רופט א „נאסלאדאוניצטווא", ד. ה. נאכמאלפעוען.

א פארטיי, וועלכע איז איהר גאנצען לעבען געווען א קעכט פון פרעמדע אידעען און עוואנגעליע, א פארטיי, וועלכע האט מיט זיך מיטגעבראכט אין דעם אונאפהענגיגען פוילען די ערגסטע טראדיציעס פון די צייטען פון אינטערדריקונג; א פארטיי, וועלכע האט אין פרייען פוילען א הויך שנאה און בליטיגע העצע מעהר קיין זאך נישט אריינגעטראגען — אט די דאזיגע פארטיי בעשולדיגט וועמען עס איז אין נאכמאלפעווען.

אויף אזא געמיינהייט און צביעות קען נאר פעהיג זיין די ענדעציע.

מיר זענען בכלל נישט קיין גרויסע חסידים פון רעפרעס ע־מיטלען, ווייל מיר זענען קיינמאל נישט זיכער, אז פון זיי וועלען נישט ליידען אויך אומשולדיגע מענשען.

די קאנצענטראציע־לאגערן געהערען דאך דווקא צו די מיטלען, פון וועלכע די ענדעציע איז אזוי בהתפעל געווארען און פאר וועלכע זי האט היטלערן אויסגעדריקט גרויס אנערקענונג. אבער ווען די דאזיגע מיטלען ווערען אנגעווענדעט אויף געגען איהר — שרייט זי „קאראַאול"! פוילען טאר נישט נאכטאנצען פרעמדע.

די אונפערשעמטקייט פון דער ענדעציע איז גרענעצלאז.

א. צ.

פערשוועכט דעם קבר פון גבריאל ריסער

בערלין, (י. ט. א.) אויף דעם יודישען בית־עולם אין האמבורג זענען אומגעווארפען און מיילוויז צובראכען געווארען 19 מצבות. אויף דער מצבה פון גבריאל ריסער, דעם פארקעמפער פון דער יודישער עמאנציפאציע, איז איינגעקריצט געווארען א יודענפיינדליכע לאזונג. די בית־עולם־דינערשאפט בעקלאגט זיך כסדר אויף בעליידיגונגען און בעלעסטיגונגען דורך שטיינער־ווארפען, פון די שולדיגע פעהלט יעדע שפור.

לאדז **ניי ער פאלקסבלאט** לאדז

29 יוני 1934 · 29 יוני 1934

יודישקייט פאר דער וועלט

שטודיעס איז יודישער פסיכאלאגיע

פון לעא קעניג

נאציאנאליזם און אסימילאציע אלס אידעאלען זענען שוין לאנג אויסגעשפילטע אפסורדען, און אלס סאציאלע טעאריעס, אדער אידעאלאגיעס, זענען זיי זעלבסט־פערניכטענד, ווייל זיי קאמפראמיטירען, פערדעקען בלויז די עקאנאמישע אינטערעסען, די פרימיטיווע אינסטינקטען, וועלכע אנערקענען נישט דעם אייגענעם און זעלביגען נאציאנאליזם ביי אנדערע פעלקער, און ווילען אין דער אמת'ען די „אנדערע פעלקער" נישט אסימילירען נאר אין בעסטען פאל עקספלואטירען, מאכענדיג נאר א אנשטעל, אז זיי זענען גרייט זיי צו אסימילירען. די אלטע רוימישע אימפעריע האט אפילו אונטער איהרע קלוגסטע צעזארס קיינמאל נישט געוואלט אסימילירען די בארבארישע ראסען פון מזרח און מערב, וועלכע זי האט בעהערשט. הערשען איבער זיי, דיסציפלינירען און קולטיווירען די בארבארען ביז א געוויסער מאס, — דאס יא. ווען די נויט איז געווען דערצו, האט מען מיט די אויסגעקליבענע געזונטע גערמאנישע בארבארען אויסגעפילט די רוימישע לעגיאנען אבער דערנאך, עס אפט בעדויערט, גלויבענדיג, אז די פרעמדע עלעמענטען — שקלאפען און זעלנער — האבען צוגעהאלפען פון אינעווייניג צו דער צושטערונג פון דער רוימישער אימפעריע.

אבער איינגאנצען צו אסימילירען האט דער שטאלצער רוימער קיינמאל נישט געוואלט.

דאס אייגענע איצט: איך ווייס נישט צי וועלכער עס איז ענגלישער, פראנצויזישער, צי יאפאנישער אימפעריאליסט האט גאר דעם מינדסטען חשק צו אסימילירען די מיליאנען איינוואוינער פון זייערע קאלאניעס און דאמיניאנס. ציוויליזירען זיי און קולטיווירען דאס יא. זיינע גוטע הומאביטארען בעלי הבתים — אויך, אבער אינגאנצען אסימילירען זיי ווי גלייכע — פאלט גאר קיינעם נישט איין.

העכסטענס קען מען פראבירען אסימילירען עטליכע מאהאראדזשאס און אנדערע נאבעלע פאמיליעס — דאס איז אויך פאליטיש קלוג.

און פון דער אנדערער אנטי־אימפעריאליסטישער זייט, וועט איהר אויך נישט געפינען קיין שטרעבונג צו אסימילירען, כאטש צוליב אנדערע מאטיוון:

איהר וועט נישט געפינען קיין איין קולטורעלען קאסמאפאליט אינטער־נאציאנאליסט, צי סאציאליסט אז מען דארף אלע פעלקער, ראסען, שפראכען, אינדיווידועלע מענשליכע טיפען און קליאמאטען אויסמישען אין איין גרויסען שמעלץ־טאפ.

זיי זענען געגען די קינסטליכע נאציאנאליסטישע קולטיווירונג און קריזלונגען פון די אלע נאציאנאלע און אינדיווידועלע אייגענארטיגקייטען, ווייל סוף־כל־סוף איז דאס שעפערישסטע ביי אלע פעלקער און קולטורען, דאס אלגעמיין־מענשליכע, דאס אוניווערסאלע, זיי זענען פאר א פריינדליכער בעציהונג צווישען פעלקער, פאר א פערברידערונג און אפילו פאר א טיילווייזע אסימילאציע־פערדייאונג פון די שעפערישע ווערטען און ערפאהרונגען וואס אנדערע פעלקער האבען דורכגעמאכט (און דאס קומט דא פאר כאטש אונזער געזעלשאפט איז צו־עסען פון א קראנקען נאציאנאליזם) אבער אסימילאציע אלס א אידעאל, אדער אלס א אידעאלאגיע האט קיין פאלק און קיין קלאס נישט — א חוץ דעם יודישען פאלק.

בעוואוסטזיניג און גענצליך צו אסימילירען שטרעבט קיינע פון די הערשענדע פעלקער און סאציאלע שיכטען: און קיין איינע פון די אונטערדריקטע פעלקער שטרעבט נישט זיך צו אסימילירען.

ס'איז א גרויסער ספק, צי ביי די ציגיינער איז דא א אסימילאציאנס־טענדענץ (אגב, אסימילירען זיי זיך אמאל נישט צוליב זייער אייגענארטיגער עקאנאמיק און זייערע וואנדערבארע פריוויליגע „געטאס"?)

איך ווייס נישט צי דאס דערוואכען פון די מיליאנען אינדיאנער, אין אינדיע, קען בעצייכענט ווערען אלס אנ'אסימילאציע בעוועגונג? עס טראגט גיכער דעם כאראקטער פון א אונטערדריקטען קלאס געגען זייערע רעליגיעזע און עקאנאמישע אונטערדריקער.

דאס איינציגע פאלק וואס איז פאזיטיוו און נעגאטיוו בעשעפטיגט מיט דעם פראבלעם און אפטמאל אידעאל אסימילאציע — איז דאס יודישע פאלק.

איז דאס אליין שוין נישט דער בעסטער בעוויז אז אסימילאציע איז אנ'עכט יודישע כאראקטעריסטיק; או ווען זיך אסימילירען איז היינ־יודישער שוין, ווי וועלע פלילי א יהודי?

א הוא ראיה: האט דאך טאקע דאס יודישע פאלק זיך נישט אסימילירט און נאר עפשר דערפאר, ווייל מיר האבען שטענדיג געהאט אזעלכע מעכטיגע אסימילאציע טענדענצען.

וועלען יודען זיך נישט אסימילירען גיכער ווען זיי וועלען אויפהערען פון איין זייט מורא האבען פאר אסימילאציע און פון דער אנדערער — שטרעבען צו אסימילאציע (און אפטמאל, ווי געזאגט, זענען ביידע איינצייטיג און איינע און די זעלבע מטבע).

ווער שמועסט, אז זיי וועלען לעבען און ארבייטען צווישען די עקאנאמישע קלאסען, וועלכע זענען אסימילאציע־פעהיג.

פעלקער וואס האבען קיינמאל נישט געקלערט און קיינמאל נישט מורא געהאט פאר אסימילאציע זענען אונטערגעגאנגען.

און נאר איין פאלק — דאס יודישע פאלק — האלט זיך אין איין וועלען אסימילירען און עס לעבט און לעבט אייביג.

עס האלט זיך און איין באקריגען אנדערע פעלקער און קולטורען — און די באקריגענישען זענען געווארען נאציאנאלע מידות און גיטער.

זענען ביימראגען צו פרעמדע שפראכען און קולטורען — ביימראגען אין וועלכע ער האט זיך געוואלט איינגאנצען אבמעקען, זענען געווארען אונזערע אמת'ע נאציאנאלע שאפונגען.

נישט דעם רמב"ם, נישט דער ווילנער גאון, נישט דער בעש"ט קען די גרויסע וועלט אלס רעפרעזענטאטיווע אידען, נאר שפינאזא, א היינע, א לאסאל, א מארקס —

זיי זענען עס די רעפרעזענטאטיווע שעפערישע יודען אין די אויגען פון דער גאנצער וועלט.

זיי, וואס זענען אוועק פון אונז, פונ'ם כלל ישראל, פון דער יודישער געשיכטע מיט אמה'ן פערטראכטונג צו אונז אפט.

זיי, די אמת'ע אסימילאטארען, זענען אין די אויגען פון דער וועלט די אמת'ע און עכטע יודען, די פארשטעהער פונ'ם יודישען גייסט.

די אפאלאגעטיק פון אונזערע אסימילאטארען איז געווארען א עכט־יודישע כאראקטעריסטיק; נאך מעהר: די שנאה צו אונז פון אונזערע אוועקגעגאנגענע איז געווארען א עכט יודישע נאציאנאלע מדה, זעלבסט האס.

און זיי זענען די עכטע יודישע פארשטעהער. מיר האבען זיי נעכטען מחרים געווען און היינט בעריהמען מיר זיך מיט זיי פאר דער גרויסער וועלט: זעהט, מיר האבען אייך געגעבען א ישוע, א שפינאזא, א קארל מארקס, א ד'איזראעלי.

וואס וואלטען מיר דער וועלט געוויזען ווען נישט די אסימילירטע יודען? וואס וואלט געבליבען פון אונזער יודישקייט ווען נישט די יודישע אסימילאציע?

נישט אומזיסט הערען מיר לעצטענס אזוי אפט דעם שפאטישען און ציניש'ען געלעכטער:

איהר ווילט אויפהערען זיין יודען — רעדט און שרייבט יודיש; הערט אויף מורא האבען פאר אסימילאציע און נאך וועניגער שטרעבען צו אסימילאציע.

וואס מיר זענען, זענען מיר. נאטירליך, ווי אלע. אייערע ווערטען זענען אלעמענס, און אלעמענס — אייערע. וואס מעהר מען בעשעפטיגט זיך מיט א פראבלעם, אלץ הארבער און שווערער ווערט זי.

ר' שמואל הנגיד

היסטארישע ערצעהלונג

פון אהרן מאנספעלד

קאפיטעל 7

דער זעלבער

די ערשטע זונען־שטראהלען, וואס האבען זיך דורכ'ן פענסטער אריינגעגנב'עט אין שטוב, טרעפענדיג אין תמר'ס פנים, האבען זי ארויסגעריסען פון די ארעמס פון שלאף, אין וועלכע זי איז געווען פערזינקען. זי האט זיך אויפגעכאפט און ארומגעקוקט זיך. איהרע אויגען האבען געבלאנדזשעט איבער'ן צימער, וועלכעס איז יעצט מיט א שפע ליכט אויסגעפולט געווען, ווי דאס אלעס וואס געפינט זיך דא. וואלט פאר איהר פרעמד געווען, ווי זי וואלט עס צום ערשטען מאל אין איהר לעבען געזעהען.

אזוי האט עס געדויערט א מינוט, אדער צוויי. באלד איז אריינגעטרעטען אנ'ענדערונג, ווי זי וואלט זיך געווען אויסגעניכטערט, זי האט אויסגעצויגען איהרע גלידער און אויסגעווישט די אויגען, אין וועלכע ס'האבען צוויי פייערלעך געברענט. דאס געזיכט האט זיך איינגעהילט אין אנ'אויסדרוק פון פערטראכטקייט.

עס האט פאר איהר געשוועבט דאס אלעס, וואס זי האט איבערגעלעבט אין פערלויף פון נעכטיגען טאג. זי האט זיך געזעהען אויפ'ן באל, אויף וועלכען זי האט זיך בעקאנט געמאכט און בעפריינדעט מיט'ן פעסט־געבער'שען בחור ערויז, וועלכער פערנעהמט אנ'אנגעזעהענעם און פאראנטווארטליכען מלוכה־פאסטען. זי געדענקט גאנץ גוט, ווי זיי האבען ביידע צוזאמען פערבראכט דעם גאנצען אווענד, און ווי זיי האבען זיך שפעטער ביים אהיימגעהען הארציג געזעגענט. אין דער זעלבער צייט האט זי אבער גלייכצייטיג נישט פערגעסען אין דעם, וועמען זי האט איינמאל געזעהען ביי ר' שמואל'ן אין הויז, און וועלכער האט זיך איהר באלד איז זכרון איינגעקריצט, און פון דענסמאל אן טראכט זי וועגען איהם זעהר פיל.

שפעטער, ווען זי איז אהיימגעקומען פון באל, אלע זענען שוין געהאט געשלאפען, נאר דער פאטער האט אויף איהר געווארט. ער איז צו איהר איז שטוב אריינגעקומען. זי איז שטארק מיד געווען. האט גוטיג געבעטען זיך לייגען שלאפען, אבער דער פאטער האט דערויף נישט קיין אכט געלייגט, נאר געזעסען מיט איהר א היבשע צייט, אויספרעגענדיג וועגען פערשידענע פרטים און קלייניגקייטען, און לסוף, ווען ער האט שוין געהאלטען ביים ארויסגעהען, האט ער איהר איבערגעגעבען וועגען זיין בעזוך ביי ר' שמואל הנגיד און וועגען דעם, אז זיי האבען פאר איהר אויסגעקליבען אלס בעשערטען שלמה אבן גבירול.

געכטען האט זי זיך צו דעם קוים צוגעהערט. זייענדיג פערמאטערט, איז זי צופרידען געווען, ווען דאס אלס האט זיך וואס שנעלער געענדיגט, אבער יעצט האבען דעם פאטערס ווערטער געקלונגען אין איהרע אויערען. איבערהויפט די לעצטע ווערטער: שלמה אבן גבירול.

ער דארף זיין איהר לעבענס־בעגלייטער! ווער איז ער? דאכט זיך, אז דעם האזיגען נאמען קען זי, ער איז איהר נישט פרעמד, אך, יא, זי דערמאהנט זיך איצט געבויר, זי קען איהם פון זיינע פאעטישע שאפונגען, יא, זיינע לידער האט זי געלייענט, און זיי האבען אויף איהר דעם גרעסטען און שטארקסטען איינדרוק געמאכט. טייל פון זיי געדענקט זי זאגאר פון אויסענווייניג. זיי האבען זיך איהר אין מוח איינגעקריצט, די לידער זיינע זענען אריגינעל הן אין איבהאלט און הן אין סטיל, זענען נישט דורכגעגנומען מיט אלע פרעהליכע אקארדען און טענער, וועלכע עס זינגען אנדערע דיכטער, ס'לאזט זיך אין זיין אנ'אומעט, א ציטער פיהלען, פון יעדען ווארט שלאגט ארויס פעסימיזם און אנ'אייביגע זוכער־ניש נאך אונבעקאנטע. סודות'פולע וועלטען.

אזויפיל ווייסט זי וועגען איהם! מעהר — נישט. געזעהען האט זי איהם נאך קיינמאל נישט. ווייל ווען האט זי איהם געזאלט זעהען, אז יענער וואנדערט איבער'ן גאנצען לאנד? אבער — פאלט איהר איין אויף א מינוט א געדאנק — אפשר האט זי איהם טאקע יא געהאט דאס געלעגענהייט צו זעהען, ווייל, ווי זי הערט, האלט ער זיך לעצטענס אויף ביי ר' שמואל'ן אין הויז, וואו זי קומט אויך זעהר אפט אריין צו איהר פריינדין חנה. און אפשר — שפינט זיך ווייטער די קייט פון געדאנקען — איז ער טאקע דערזעלבער, וועמען זי האט דענסמאל געזעהען און ער האט אויף איהר אזא געוואלדיגען רושם געמאכט. יא — ווערט זי זיכערער ביי זיך — עס מוז אזוי זיין, ווייל יענעם'ס געזיכט, דעם וואס זי האט געזעהען, דריקט אויס דאס זעלבע, וואס די לידער פון אבן גבירול. אויך יענעמ'ס אויגען זוכען עפעס, פארשען ארום זיך, אויך זיי זענען אויסגעפילט מיט פעסימיזם און טרויער, יא, די ביידע מוזען זיין איין פערזאן! אבן גבירול און דעם וואס זי האט געזעהען ביי חנה'ן זענען איין מענש!

און כאטש ס'האט זיך איהר נישט אינגאנצען געגלויבט, אז ס'איז אין דער ווירקליכקייט אזוי, האט זיך איהר אבער געוואלט אזוי קלערען. א! הלוואי וואלט עס טאקע איבערעמת'ן אזוי געווען, ווי גליקליך וואלט זי'זיך דענסמאל געפיהלט!

און אזוי טראכטענדיג, האט זי ארויפגעצויגען אויף זיך די קליידער, בדי וואס שנעלער, צו האבען די מעגליכקייט צו זיין ביי חנה'ן, און איבערפרעגען זיך וועגען דעם, וואס עגבערט און פייניגט זי.

אבער ס'איז ארויך עטליכע שעה, ביז זי האט זיך געפינען אויפ'ן וועג, וואס פיהרט צום הויז פון ר' שמואל'ן, זי איז געגאנגען פאמעליך, בעטראכטענדיג, ווי אזוי געוואהר צו ווערען וועגען דעם, וואס ס'אינטערעסירט זי, און דאך זאל זיך יענע נישט מערקען, וועגען וואס עס געהט איהר.

דער איבדרויסען איז געווען א ליכטיגער און פרעהליכער, אלס איז געווען פערפליצט מיט ליכט און זון. חנה איז געזעסען ביי זיך אין צימער, גריי־טענדיג זיך ארויסצוגעהען אויף א שפאציר, ווען די טיר האט זיך געעפענט, און מיט א געשיקטען שפרונג איז אין שטוב, גאנץ אומגעריכט אריינגעפאלען תמר.

חנה האט זיך יעצט נישט געריכט אויף איהר. אויפ'ן באל האבען זיי זיך בעכטען געזעהען, דערי־בער האט זי זיך מיטן פלוצלונגען בעזוך איבערראשט, אבער האט זיך בעמיהט דאס נישט ארויסצווייזען, נאר הארציג, ווי שטענדיג דערפרעהט זיך מיט איהר.

— א, מיין טייערע! — איז זי אויף איהר ארויפגעפאלען און געקושט — צו האט דיך עפעס א ספעציעל וויכטיגע ענין צו מיר אזוי פריה אהער־געבראכט? צו האסטו די דיך פלוצלונג אזוי פערבענקט נאך מיר — האט זי צוגעגעבען אין שפאס, און א שמייכעלע האט זיך איבערגעשבירעלט אויף איהרע ליפען.

— די האסט דאסמאל נישט געטראפען! נישט דאס ערשטע און נישט דאס צווייטע האט מיך צו דיר אהערגעפיהרט — האט זי סתם איינגעווארפען אריין געענטפערט, ווייל זי האט נישט געהאט עפעס אנדערש צו ענטפערען — איך בין געקומען, ווייל כ'האב נישט געהאט, וואס צו טאן און ס'האט זיך מיר געלאנגווייליגט...

און באלד האט זיך צווישען די צוויי פריינדינס אנטוויקעלט א לעבהאפט געשפרעך. חנה האט זיך געטיילט מיט די איבערלעבונגען פון דער נעכטיגער פערוויילונג, שנעל, מיט טעמפעראמענט האט זי גערעדט.

תמר האט אבער געוואלט ארויף אויף דער טעמא וואס האט זי אין איצטיגען מאמענט אממייסטען אינטערעסירט. זי האט אבער נישט גלייך אנגעהויבן פון דעם כדי נישט ארויסצורופען א פערדאכט, זי האט דעריבער, בעשלאסען ארומצוקריכלען דעם ענין און אזויבאך צו דערגרייכען איהר ציל.

אבער דאס וואס איז איהר שווער אנגעקומען, האט איהר גראד דער צופאל צוגעהאלפען.

ווען די ביידע זענען געזעסען אין שטוב, האט תמר בעמערקט דורכ'ן פענסטער, אז אויפ'ן הויף דרעהט זיך ארויף און אראפ דערזעלבער, וועמען זי האט געזעהען דאס ערשטע מאל, אויך יעצט, אזוי ווי דענסמאל, איז ער פערזינקען אין מחשבות, און אין זיינע אויגען גליהען געהיימניספולע פייערלעך.

דאס הארץ האט איהר אנגעהויבען האסטיגער קלאפען, וואס זאל זי טאן? פרעגען ווער דאס איז? זי האט זיך אבער אנ'עצה געגעבען.

— זעה, נאר חנה, — האט זי געזאגט — ווי דער דאזיגער בחור, וועלכער איז נאך, ווי ער קוקט אויס. גאר א יונגער, אין פונדעסטוועגען איז ער אזוי פערטראכט פערטון אין זיך. צי איז ער שטענדיג אזוי?

— ער? כמעט אייביג!

— וואס איז די סבה?

חנה האט זיך אויף א רגע אפגעשטעלט, און שפעטער געענטפערט.

— סבות קען מען געפינען א סך, אבער אייבע פון זיי איז אויך דאס, ווייל ער איז א גרויסער פילאזאף און דיכטער, אייביג פליהט זיין גייסט אין העכערע וועלטען ער שוועבט אין א וועלט אנ'אנדערע, איבעריגענס, דו לייענסט דאך פאעזיע, האסט דו שוין זיין נאמען זיכער געהערט, דאס איז דאך שלמה אבן גבירול.

תמר האט א ציטער געטון, הגם זי איז געווען פארגעברייט אויף אזא אויסגאנג, פונדעסטוועגען איז זי אין דער ערשטער מינוט פון פרייד און איבערראשונג אביסעל צוטומעלט געווארען, זי האט שוין וואס אנ'אמת אלס געוואוסט, וואס זי האט געוואלט, אבער כדי נישט אפצוהאקען איינהערמיט האט זי ווייטער געצויגען דעם פאדעם פון געשפרעך.

— זיכער האב איך פון איהם געהערט, ער האט ביי מיר מיט זיינע שריפטען שטארק אויסגענומען, און ווי לאנג האלט ער זיך שוין ביי אייך, אויף?

— האט זי סתם שוין כיונה צוגעלייגט.

— ער איז שוין דא עטליכע וואכען! אבער היינט פערלאזט ער אונז, פארוואס? — צוליב א קלייניגקייט, זיין שטאלצער כאראקטער לאזט איהם אבער נישט פערנעהמען דאס מינדסטע און היינט געהט ער פון אונז אוועק, געגען ווילען פון מיין פאטער.

תמר איז גע[illegible] זיצען זיי א געליהמטע, קאלטע טראפען שווייס זענען איהר ארויס אויפ'ן שטערן. עטליכע מינוט האט זי געדויערט, ביז זי האט זיך אביסעל בערוהיגט, און פערבייטערט איז זי אהיימגעגאנגען.

(המשך — פרייטאג)

ד"ר נתן בירנבוים

צו זיין 70־טען געבורטסטאג

פון ש. ניגער

ד"ר נתן בירנבוים איז זינט דעם וועלט־קריג א פרומער יוד, עטליכע יאהר באַלאַנגט איז ער געשטאַנען באַהענט צו „אגודת ישראל" — האט דאס געפיהרט דערצו, אַז אַלע איבעריגע יודישע ריכטונגען, בעוועגונגען, פּאַרטייען האבען איהם אַזוי ווי אויסגעמעקט פון זייער זכרון און נישט בעגריסט איהם אפילו צו זיין זיבעציגסטען געבורטסטאג (דעם 16־טען מאי, 1934), אַזוי ווי ער זאל פאר זיי גאר נישט האבען עקזיסטירט, אַזוי ווי ער זאל זיי נישט האבען אַנגעגעבען זיינע בעסטע, אינטעלעקטועלע און מאראלישע, כוחות.

בטבע איז נתן בירנבוים א טרוימער, א טראכטער, א קינסטלער — נישט קיין מענש פון מאַטעריע. אבער זיין אומרוהיגקייט, זיינע אייביגע זוכענישען, זיין מעסיאניזם, זיינע גייסטיגע פיהרערישע אַפעטיטען האבען איהם פערפיהרט אויף די וועגען און מיועגען פון יודישער געזעלשאפטליכקייט, יודישער כלל־טועריי, איז דער סוף: איינזאמקייט.

קיינער האט זיך נישט אַזוי הייס געטוליעט צום כלל, קיינער האט נישט געזוכט אַזוי ליידענשאפטליך דעם וועג צום פאלק, ווי מתתיהו אחר (נתן בירנבוים), און קיינער איז נישט אַזוי אָפּגעשיידט. נישט אַזוי אַפּגעריסען, ווי ער.

וואלט ער נישט נאכגעגאנגען דעם יצר הרע פון קאמף, וואלט ער נישט געמישט זיך אַזוי שטארק אין פאליטיק און, אַנשטאט דעם, זיך מעהר פערטיפט אין דער וועלט פון ווארט און געדאנק, אין דער שטילער וועלט, צו וועלכער ער געהערט, וואלט זי איהם זיכער נישט פערגעסען. זי וואלט איהם אפגעגעבען כבוד, דעם כבוד, וואס ער איז ווערט.

נתן בירנבוים, וואס לויט זיין טיפערען וועזען איז ער, דענקער און טרוימער, האט זיך געחבר'ט דווקא מיט טוערס זיין גאנץ לעבען — און טוערס זענען מענשען אָהן א זכרון. זיי געדענקען נישט, ווייל זיי אַרט נישט, וואס נעכטען איז געווען, זיי לעבען מיט'ן היינט... היינט איז ד"ר נתן בירנבוים נישט אין זייער מחנה — איז ער נישט זייערער.

* * *

אבער די, וועלכע ווייסען, וועלכע ווילען וויסען, וואס נעכטען און וואס עהערנעכטען איז געווען, וועלען אונז זאגען, אַז בירנבוים איז זייערער, אַז בירנבוים איז אַלעמענס.

נתן בירנבוים האט זיי און אונז אַלעמען געהאלפען ווערען, וואס מיר זענען; געלערנט טאן, וואס מיר טוען.

ער האט די ציוניסטען געהאלפען ווערען ציוניסטען. ער האט די ציוניסטען־סאציאַליסטען געוויזען דעם ציוניסטיש־סאציאַליסטישען וועג...

ער איז געווען א פאָרגעהער פון ד"ר הערצל און — אויף זיין אייגענעם שטייגער — אַ מיטגעהער פון ד"ר סירקין און ד"ר זשיטלאווסקי.

ער האט פאר דער נאציאנאלער אויפוואכונג פון דער יודישער אינטעליגענץ אין מערב־אייראפע נישט געהאט קיין קלענערע בעדייטונג, ווי אחד־העם האט געהאט פאר דער מזרח־אייראפעאישער יודישער אינטעליגענץ. אחד־העם האט די פעסטונג פון אסימילאטארישער אידעאלאגיע געצומען מיט שטילקייט, ער — מיט שטורעם.

ער איז געווען א פיאנער פון דעם ציוניזם, אבער נישט קיין פיאנער, וואס בלייבט זיצען אין'ם לאַנד, וואס ער האט געהאלפען איינעמען, נאר אַזא, וואס טרעט אויס א וועג און גרייט צו דעם באַדען פאר אנדערע. אויסגעטראטען דעם ציוניסטישען וועג, געהאלפען הערצל'ען ארגאניזירען דעם ערשטען קאנגרעס, האט ער געלאזען זיך געהען אויסטרעטען אַנדערע וועגען און אַקערען אנדערע פעלדער פאר אַנדערע שניטערס.

וואס שטארקער און גרעסער עס איז געווארען די מחנה פון די ציוניסטען, וועלכע נתן בירנבוים האט מיט אַזוי פיל מיה געזאמעלט, אַלץ ווייטער איז ער אוועק פון זיי... וואוהין איז ער אוועק? צום גלות־נאציאנאליזם.

דער גלות'יזם האט זיך נאך געפונען אין'ם פיאנערען־פאזיס, און וואו עס זענען געווען פיאנערען, דארט איז געווען מתתיהו אחר.

עס האבען שוין געהאט געזאגט זייער ווארט אַזוינע אנזאגער פון דער יודיש־נאציאנאלער אויפלעבונג אין גלות, ווי ש. דובנאוו, ד"ר חיים זשיטלאווסקי. א. ליעסין — אבער זייער ווארט איז געהערט געווארען נאר אין מזרח־אייראפע און דערהויפט אין די קרייזען פון דער סאציאַליסטישער אינטעליגענץ. בירנבוים האט די בשורה פון א יודישער רענעסאנס בעוועגונג (נישט אין'ם ענג־ציוניסטישען זינען פון דעם ווארט) געבראכט צו דער יודישער אינטעליגענץ פון מערב.

אויב ער איז פריהער געווען דער „מערב־אייראפעאישער אחד־העם", איז ער איצט געווארען דער „מערב־אייראפעאישער דובנאוו".

אויב ער איז פריהער געווען דער ערשטער צו בענוצען דאס ווארט „ציוניזמוס", איז ער איצטער, וועלכער שאפט דעם אויסדרוק „יודישע רענעסאנס־בעוועגונג".

אין דער ציוניסטישער אידעאלאגיע האט ער אין פערגלייך מיט סמאלענסקין'ען, פינסקער'ן און אנדערע אריינגעבראכט דעם זין פאר אלגעמיין מענשליכע ווערטען. (און נישט אומזיסט איז זיין „נאציאנאלע ווידערגעבורט דעם יודישען פאלקעס אין זיינעם לאנדע" געווען א רוף צו די גוטע און אידעאלע מענשען פון אַלע פעלקער, נישט נאר א ווענדונג צו די „שטאמעס־גענאסען", ווי ד"ר פינסקער'ס „אויטא־עמאנסיפאציאן"), פונקט אַזוי האט זיין ברייטערער יודישער נאציאנאליזם געהאט אויך אַן אַלגעמיין־קולטורעלע, נישט בלויז א נאציאנאליסטישע בעגרינדונג.

בירנבוים האט אטאקירט די אסימילאציע און איינגעשטעלט זיך פאר יודישער נאציאנאלער אויפלעבונג אין גלות, נישט פון אַן ענג־נאציאנאַלען שטאַנדפונקט, נאר דערפאר, ווייל די אסימילאציע קאַן אונז געבען בלויז דרויסענדיגע ציוויליזירטקייט, נישט קיין אינעווייניגסטע קולטור, ער האט געקעמפט פאר יודישער קולטור, ווייל ער האט געקעמפט פאר קולטור בכלל.

דערביי האט ער געמאכט אַן אמת'ע איבערקעהרעניש אין די בעגריפען פון דער מערב־אייראפעאישער יודישער אינטעליגענץ. אויב קולטור, האט זי געטראכט, לאזט מיך. זי איז געווען זיכער, אַז זי רעפרעזענטירט מיט זיך „מענשליכקייט", בעת מזרח־אייראפע האט נאר „יודישקייט", איז געקומען מאטיאס אחר און געזאגט צו איהר: סיי יודישקייט און סיי מענשליכקייט דאַרפט איהר זוכען ביי די מזרח־אייראפעאישע יודען.

בירנבוים איז, לויט ש. דובנאוו'ס אַן אויספרוך, געווארען „דער ריטער פונ'ם מזרח־אייראפעאישען יודענטום", דער אַפאסטאל פון דער מזרח אייראפעאישער קולטור און שפראַך.

ער האט געלערנט יודיש שרייבען, אַזוי ווי פריהער האט ער זיך געלערנט העברעאיש. ער איז געווארען א יודישער שריפטשטעלער מיט א יודישליך־אַפגעהיטען סטיל. ער האט איבערגעזעצט אויף דייטש די ווערק פון יודישע קלאסיקער. ער האט גענומען אויף זיך די איניציאטיוו פון דער ערשטער יודישער שפראך־קאנפערענץ אין טשערנאוויץ און איז געווארען איינער פון די גרינדער פון דעם יודישיזם...

* * *

אַלע איבעריגע בייטע „איזמען" דאַרפען איהם דאנקבאַר זיין. ער האט א חלק, און א גרויסען חלק, אין זיי אַלעמען: אינ'ם ציוניזם, אינ'ם פאלקיזם, אינ'ם יודישיזם, אויך אינ'ם יודישען סאציאליזם. וואלטען אַלעמענס פארשטעהערס זיך געדארפט פערזאמלען און מודה זיין זיך:

— מיר זענען צעטיילט אין מחנה'ס, מיר שטעלען זיך איין יעדער פאר איין טייל פונ'ם יודישען פאלקס־לעבען, פונ'ם יודישען פאלקס־שטרעבען, אבער עס איז דאַ אַ פעראייניגקייט, וואס איז כולל אין זיך אַלע טיילען, אַ לעבען, אין וועלכען אַלע פונקען האבען זיך צונויפגעזאמעלט און געווארען איין פלאַם, איין גוף און איין נשמה. דאס איז די פעראייניגקייט, דאס לעבען פון נתן בירנבוים — זאל ער פון אונז אַלעמען בעגריסט זיין!

אַזוי וואלטען אונזערע „איסטען" געדאַרפט זאגען — און עס וואלט געווען גוט געזאגט. וואָרים בירנבוים איז אין דער אמת'ן נישט געלאזען און אוודאי נישט איבערגעלאפען פון איין מחנה אין דער אַנדערער. ער האט די מחנות בעהעפט און פערבונדען צווישען זיך: פון יעדער פראגראם, פון יעדער ריכטונג האט ער איבערגעלאזען דאס, וואס ער האט געהאַלטען פאר איהר קערן; פון ציוניזם האט ער גענומען פאלעסטינע, ישוב ארץ־ישראל; פונ'ם גלות'יזם — קאמף פאר יודישע רעכט, יודישע קולטור און שפראַך; פונ'ם יודישיזם — יודיש; פון דעם פאלקיזם — אינטערעס צום יודישען לעבענס־שטייגער און יודישע טראדיציעס; פונ'ם סאציאליזם — קולט פון אַרבייט, און שפעטער, ווען ער איז געווארען רעליגיעז, האט ער די דאָזיגע אַלע פונקטען אריינגענומען אין זיין רעליגיעזער פראגראם (זעה זיין „דברי העולים" און „גאט'ס פאלק")... וואלטען די פאהנענטרעגערס פון אַלע אונזערע פערשידענע ריכטונגען און בעוועגונגען געקאַנט אין איהם בעגריסען די צונויפגיסונג פון אַלע זייערע בעזונדערע קאלירען, געקאַנט איהם זאגען א דאנק פאר דער פארב, וואס ער האט צוגעטראגען צו יעדער פאהן בעזונדער.

זיי וואלטען געקאנט איהם, ענדליך, אויסדריקען אנערקענונג און טיפע אכטונג, אויב נישט פאר דאס, וואס ער איז איצט, איז פאר דאס, וואס ער האט אויפגעטאן אין דעם אדער יענעם פעריאד פון זיין לעבען פאר דער אדער יענער בעוועגונג — ער האט דאך אַזוי פיל אויפגעטאן!

אבער... עס איז געשעהען דאס, אויף וואס איך האב שוין פריהער אנגעוויזען: אנשטאט צו זיין א טרוימער און א טראכטער און א ווארט־שאפער, איז ער געווארען א טוער; אנשטאט אויסצודריקען און אויסצוליזיען זיך אַליין, האט ער געזוכט צו ברענגען די גאולה פאר דעם גאנצען פאלק, און דאס פאלק איז שטום; עס רעדען די רעדערס, די טוערס, און זיי האבען נישט קיין זכרון, זיי ווייסען נישט, זיי ווילען נישט וויסען פון נעכטען, זיי זענען מענשען פון היינט... און היינט זעהט קיינער פון זיי נישט נתן בירנבוים און זיין מחנה.

אבער דאס יודישע פאלק, גלויב איך, זעהט איהם, און מיר דוכט זיך, אַז ווען עס וואלט געהאט א צונג, וואלט עס איהם געוואונשען לאנגע יאהר און א שטילע רוהיגע עלטער נאך א שטורמיש־אימפעטיגען לעבען.

דער לעצטער ערב־שבת־צוג!...

א בינטעל דאַטשע־צרות — איבערגעגעבען פון א ליעטניק

פון י. אַבערזשאַנעק

איך פרעג אייך, יודען, איין זאך: פארוואס ענטדעקט מען אַלע פערברעכער, און דעם „זבראַד־ביאַזש" וואס האט אויסגעטראַכט דאטשעס — נישט!

מאכט זיך אייבער א פאבריקעל פון פאלש געלד, און קאנקורירט מיט'ן מלוכה־אוצר, ווערט ער ענטדעקט, און געהט אהין וואו מ'דארף.

ווייל אייבער „אויסטויישען" א הונדערטער... אין אייער קעשענע, שיקט מען איהם אויף א יאהר „אדפאטשינעק".

פיהרט אייבער אַן „אַנונימען האַנדעל"... מיט פיגעל, ווערט ער באַלד ענטדעקט!

ווייל זיך אַ גאש בראט פערגינען א לוקסוס, און נעמט זיך עטליכע ווייבער: איינע אויף שבת, איינע אויף יום־טוב און איינע אויף אין דערוואַכענס, פאקט מען איהם באַלד ביים עסק, און ער האט צו זינגען און צו זאגען...

האט אייבער א שוואכען זכרון, און מאכט „הבדלה" אין א פראסטען מיטוואך, בעקומט ער א יאהר'ל אומזיסטע דירה און קעסט... אַלע פערברעכער ווערען ענטדעקט און בעקומען זייער שטראף, נאר פארוואס, איך בעט אייך, האט מען נאך ביז איצט נישט ענטדעקט דעם פערברעכער, וואס האט אויסגעטראכט דאטשעס אויף דער וועלט! איך זאג אייך און איהר מעגט עס מיר גלויבען: ווען איך בין א ריכטער, און ס'קומט מיר אונטער דער פאסקודניאק, וואס האט אויסגעקליגט דאטשעס, וואלט איך איהם פערשיקט אויף אייביגע קאטארגע!..

אַ קלייניגקייט אַזעלכע צרות, אַזעלכע פיין, איוב'ס צרות זענען דאך געווען א שפילעכל אקעגען די צרות פון א ליעטניק.

איך דארף דאך אייך נישט דערצעהלען קיין מעשיות. איהר זעהט דאך אַליין אויך א ליעטניק, ווייסט איהר דאך דעם טעם דאטשע, און דער עיקר — דאס פאהרען אויף דער דאטשע, און ווען פאהרט א יוד אויף דער דאטשע? — מיט'ן לעצטען ערב־שבת־צוג.!

נו, איז דאס א „יאדע", ווינש איך עס נישט מיינע שונאים. איך וועל אייך טאקע דערצעהלען, ווי אַזוי איך בין דעם לעצטען פרייטאג געפאהרען מיט'ן לעצטען צוג.

ווי אַזוי א ליעטניק ווערט א גאנצע וואך פערשוואַרצט און פערפייניגט אין דער שטאט, ווייסט איהר דאך. יעדען טאג עסט מען מיטאג אין אַן אַנדערען רעסטאראן, איין טאג אין א רעסטאראן, א צווייטען טאג א היימישען מיטאג, דעם דריטען טאג — אין א מלעטשארניע א „יארסקע" מיטאג, און וואס דאס הייסט: „יארסקע", ווייסט איהר דאך. א זופ פון מרור מיט חרוסת, קאטלעטען פון פערבעלע מירען אַדער אַ ביפשטיק פון רעטיך — כאטש נעם זינדיגען מיט די הייד, טאטע זיסער!..

קומט איהר 12 א זייגער, איז צו פריה, זיצט איהר און לייענט ציטונגען, און די נשמה ליגט אייך אויף דער שפיץ נאז. איז בין איהר זעהט דעם בחור מיט'ן האַנטוכעל, ווערט אייך גרין און געל פאר די אויגען. און אז ער קומט שוין צו, גיט ער אייך א שיט אויס א צעטעל זויעט: יאפאנישע זופען און כינעזישע זופען, ווינער זופען און פאַריזער זופען, מיינט איהר דאך, אַז ס'איז א גרויסער חילוק פון דער יאפאנישער זופ ביז דער כינעזישער, צי פון דער ווינער ביז דער פאריזער! חס ושלום! ס'איז אַלץ איינס, אלע זופען האבען איין פנים: א פלאכער טעלער, א ביסעל „מים מאררים", און אין דערמיט שווימען ארום עטליכע רייזלעך, און איהר זעהט בעשייגערליך, ווי איין רייזעל יאגט דאס צווייטע... אי, צו וואס זענען די נעמען? גארנישט! אַלץ כדי אַרויסצוציהען ביי אייך דאס הוית...

דאס איז, אַז איהר קומט בעציטענס, טאמער קומט איהר אבער שפעטער, מוזט איהר שוין פערגעסען אין עסען, שטעהט איהר ביים טישעל, ווי שבת אין פארק ביי א באנק — איהר ווארט אַפּ די רייהע, ס'נאגט אייך ביים האַרץ און ווארט. איהר ווארט ביז יענער עסט אָפּ, ביז ער לייענט איבער די ציטונג. ביז ער שטעכט זיך אויס די ציין, און שמעקט ווילט זיך נאך יענעם כאפע א דזשים אויך, ווארט איהר אַזוי לאַנג ביז ס'פערגעהט אייך דער אפעטיט און איהר האט יוצא געווען אהן מיטאג.

אָט אַזוי לעבט מען א־דורך די וואך, מ'עסט קאטלעטען פון גראז, זופ פון מים מאררים, און מ'מאכט א לעבען!...

דערפאר, אַז ס'קומט דער גליקליכער פרייטאג, עסט מען שוין איבגאנצען נישט, מ'האלט זיך הונגעריג צום פרייטאג צונאכט. פון בעגינען אַן לויפט מען אַרום, אין דער פריה נאך א גמילות־חסד, שפעטער מאכען דעם איינקויף, איינער קויפט איין א גאנצען „קאמפלעט": פון חלה ביז א געקאַכט יאכל. א צווייטער בעגנוגענט זיך מיט „דראַבנערע" זאכען; א ביסעל פרוכטען, א פלעשעל ווייען אויף קידוש, באשעכען פאַר'ן קליינוואַרג, א דריטער מאכט דאס נאך שמעלער: עטליכע פאקעטלעך אין דער האַנד, א רייזע־טעשעל און גענוג. אבער יעדער האט עפעס אין דער האַנד, אַ ליעטניק אָהנע פעקלעך — נישטא אַזעלכער!..

איז ווען פאהרט מען אויף דער דאַטשע? — מיט'ן לעצטען צוג, 5 מינוט פאר'ן צוג־אַפגעהען, לויפען יודען מיט פעקלעך, מיט טשעמאַדאנעס, מיט גאנצע באגאזשען, אנגעלאדענט ווי די מויל־אייזלען, דער שווייס רינט, מ'סאָפעט ווי לאקאמאטיווען. דער צוג איז געפראפט ווי הערינג אין פאס, מ'איז געפרעסט ווי שפראטען אין שעכטעל. אויף איין באַנק זיצען 10 יודען, מ'שרייט און מ'זידעלט זיך — ס'איז ליהודים!..

נו, האב איך עס דעם לעצטען פרייטאג געהאט א „יאדע" מיט דעם לעצטען ערב־שבת־צוג, וועל איך עס שוין אנזאגען קינד'ס קינדער, זיי זאלען נישט פאהרען מיט'ן לעצטען ערב־שבת־צוג:

געקומען בין איך צום צוג, פונקט ווי אַלע ליעטניקעס — 5 מינוט פאר'ן צוג־אפגעהען. ביי דער בילעטען־קאסע איז געשטאנען א רייהע, פונקט ווי אין יענע גוטע מלחמה־יאהרען — ביים בעקער נאך אַ קאמיטעט־ברויטעל, יודען האבען זיך געשטיפט, געשטויסען, יענער האט געוואלט דאנזשען, און ער, דער קאסירער, האט צייט, ער איילט זיך נישט. ביז איך בין דאך געווארען נערוועזיש, און א געשריי געטאן:

„פאניע באטשעלניקו, טראכטען פרענדזשי!". דאס ער זיך נאך גוט אנגעבייזערט, און געזאגט, אַז ס'ברענט נישט, אַז נאך דעם צוג געהט נאך א צוג.

הערט א חכם פון א גוי. אוודאי געהט נאך א צוג און וואס איז מיט זמן ליכט־צינדען? מיט'ן צווייטען צוג, וועל איך דאך קומען נאכ'ן „לכה דודי"!..

נאר געה רעד מיט א גוי ווענען זמן לייכט־צונדען, געה גיב דעם גויאישען קאפ צו פערשטיין דעם פשט פון קבלת שבת...

קוים מיט צרות, מיט מאטערניש, געכאפט א בילעט, איך וויל אריין אין א וואגאן, ווער? וואס? וואס מיר וואגאן? ווער מיר פלאץ? אַז מ'הענגט אין דער לופטען, אַלץ און אַלע זענען צונויפגעיאַגט אין איין שטיקמאסע. יודען, ווייבער און מיידלעך, אַלץ אויף איין קופע. קולות און געוואַלדען, איינער שרייט:

— יודען ס'צוקוועטשט דאך מיר ס'געציילטע פישעל!

— יודען, האט רחמנות אויף מיין קורטשאַק!

איין יודענע מאַכט יעלות: האט גאט אין הארצען... איך בין א שוואנגער־פרוי!..

אבער ווער הערט זיי? וועמען אינטערעסירט די געוואלדען און געשרייען, אַז אַלע זענען איינגעקוועטשט און קענען מיט קיין אבר נישט ריהרען!

בין איך אויך געשטאנען אין א קלעם, ווי אין א פרעס־מאשין, ביי יעדען דזשובע, וואס איך האב בעקומען אין הארץ אריין, און די אויגען אריין, זענען מיר געפלויגען שוואַרצע רעדער פאר די אויגען.

בעט איך מיך ביי מיין נאהענטסטען שכן:

— ר' יוד, נעמט אראפ דעם פיס פון מיינע אטשיסקעס, ס'ציהט דאך מיך ביים הארץ! הערט מיך יענער ווי דעם קאטער, טרעט מיט די שטיוועל איבער מיינע אטשיסקעס, און איך זעה לא עליכם דעם טויט פאר די אויגען...

א יודענע ווידע" האט מיך בעזינגען: ר' יוד, שעמט אייך אין אייער ווייטען האלו אריין, ווי שעמט איהר אייך נישט בפרהסיה אַזוי צוקוועטשען אַן אשת איש?

זאג איך צו איהר: — יודענע, מ'קוועטשט דאך מיך אויכעט!

ענטפערט זי מיר: פעטער, מ'קען אייך!

איז מיטען דעריבען ווי איך שטעה אַזוי אין מיינע געהאקטע וואונדען, שפיר איך ווי איינער דראפעט מיר דעם פיס, זאג איך צו יענעם:

— פעטער, וואס דראפעט איהר?

ווערט יענער אין כעס און זאגט צו מיר: וואס אַרט אייך, אַז איך דראפע מיין פיס?

— אבער איהר האט דאך אַ טעות... איהר דראפעט דאך נישט אייער פוס. נאר מיין פוס!

אַז אַזוי בין איך א גאנצע האלבע שעה געשטאנען אין געהאקטע וואונדען, מ'האט מיר אפגעריסען די אטשיסקעס, מ'האט מיר אונטערגעהאקט די זייטען און געמאכט בלויע צייכענס אויפ'ן רוקענקערפער. א פרעמדער יוד האט געדראפעט מיין פוס. א יודענע האט מיך געשאלטען, פארוואס איך קוועטש אַן אשת־איש, און דער שפליץ איז געווען, אַז איך בין קוים א לעבעדיגער אראפ פון דעם גהינום אָהן דעם באגאזש, אָהן דעם קורטשאק, אָהן די פיש און אָהן דעם יאכל.

איצט ליג איך א קראנקער, א צעבראכענער, כ'שפיר נישט קיין איין גאנצען ביין, און דאס איז אַלץ דערפאר. וואס איך בין געפאהרען מיט'ן לעצטען ערב־שבת־צוג.

יודען, איך ווארען אייך: האט חס אויף אייערע יאהרען, און פאהרט נישט מיט'ן לעצטען ערב־שבת־צוג!...

איך זאג אייך, ווען איך בין א ריכטער, וואלט איך דעם „זבראַדביאַזש", וואס האט אויסגעקליגט דאטשעס, פערמשפט אויף אייביגע קאטארגע!..

בירא-בידזשאן

א ביסעל טעריטאריאַליזם

פון ד״ר ה. זשיטלאווסקי

גאַנץ געוועהנליכע, כמעט טאָג־טעגליכע פּאַסירונגען קאָנען אמאָל, מען ווייס נישט פאַרוואָס, אויפרירעווען די נשמה ביז צו איהר טיפסטער טיף. דער יודישער פּאָעט, אין ראַטענלאַנד, מ. קולבאַק, האָט פערעפענטליכט א גוטע פּאָעמע. די אלטע בענקשאַפט נאָך רוסלאַנד, א פערשטופטע אין דער טיף, האָט זיך געגומען דערוועקען אין מיר. זעהענדיג די פאר שטראַלען פון קולבאַק׳ס פּאָעזיע אריבערגעדרונגען אין יענער טיף? האָבען זיי גענומען אויפּטויען די שטיקער פערפרוירענע טרעהרען אויף דעם גרונט פון דער נשמה? וואָס טוט זיך דאָרטען מיט אונז, איז דעם לאַנד פון מיין פערפרוירענער בענקשאַפט? געהען מיר דאָרטען צום גרונט, אָדער לעבען מיר אויף?

בירא־בידזשאן האָט ווידער בעקומען אן "עליה". ערשטענס, איז זי דערהויבען געוואָרען צו דעם טיטעל: "אַנ׳אויטאָנאָמע יודישע פּראָווינץ" ("אָבלאַסט"). והשנית, איז זי דורכדעם גופא "אויפגערופען געוואָרען צו אונזער עפענטליכקייט. דאָס, — אייגענטליך, "עם כל הנערים": מיט סיריע, איראַק, אוגאנדע, אַנגאָלא, טשילי, פּערו און — וואָסער לאַנד נישט? זיי אַלע האָט מען צונויפגעשטעקט אונטער איין טליה: טעריטאריאַליזם.

"בינען" בין איך אליין א טעריטאריאַליסט, ווי איך בין א יוד. איך קאָן מיר גאר נישט פאָרשטעלען, אַ וואָסער עס איז יוד זאָל נישט וועלען מען זאָל אונז געבען א פּלאַץ אויף דער ערד, וואו דאָס זאָל נישט זיין, בתנאי, עס זאָל דאָרטען זיין א מעגליכקייט צו ענטוויקלען אַנ׳אייגענעם זעלבסטשטענדיגען יודישען לעבען. און וואָס איז אזא פּלאַץ אנדערש, איידער א יודישע "טעריטאָריע"? און וואָס איז א שטרעבען צו אזא־לאַנד עפּעס אנדערש, איידער "טעריטאַריאַליזם"?

עס זענען אָבער פערהאַן א סך זאַכען, וואָס "איך קאָן מיר נישט פאָרשטעלען", וואָס זענען אָבער, ליידער, אנ׳עקשנות׳דיג האַרטע ווירקליכקייט. עס איז א פאַקט, אז א סך גראַד עקסטרעם־נאַציאָנאַל־געשטימטע יודען ווערען אויפגעציטערט, ווען מען ווידקצלט ווידער פונאַנדער פאר זייערע אויגען די פאָהן פון טעריטאריאַליזם. אפילו געוועזענע עקסטרעמע טעריטאריאַליסטען, הערען נישט אויף צו טענה׳ן, אַז טעריטאריאַליזם איז "עבר זמנו", און דאָס — אין א צייט, ווען יעדער ברוקשטיין פון א יודישער גאס, יעדע ציגעל אין א יודיש הויז שרייען: "אַ לאַנה פאַר יודען!"

מען וועט יענעם מיליאָנען מאכען געשריי, וואָס טראָגט זיך פון דער יודישער לאגע אומעטום, אפשר, ווידער פערטויבען אויף א ווילע. ער וועט זיך אָבער ווידער דורכרייסען צום פראָנט פון אונזער עפענטליכען געדאנק און פון דאָרטען — ווער ווייס? אפשר טאקען צו דער ווירקליכקייט, אפילו צו זעלבער עקשנות׳דיג האַרטער ווירקליכקייט, וואָס האָט פריהער גאַרנישט געוואָלט וויסען פון איהם.

אייגענטליך איז א טייל פון דער אנטי־טעריטאַריאַליסטישער עקשנות׳דיג האַרטער ווירקליכקייט שוין איצטער געוואָרען א סך ווייניגער פער׳עקש׳ענט, א סך ווייכער צו דער טעריטאַריאַליסטישער אידעע. גראד דעמאָלט, ווען טעריטאריאַליסטישע פּלענער האָבען זיך גענומען שיטען אויף אונז, ווי האָבען אויף א חתן, האָט א זעהר חשוב׳ער "האַרט־געקאָכטער" "ציוני־ציוניסט" אַרויסגעגעבען א היתר אויף זיי, וואָס קאָן איבערגעגעבען ווערען בזה הלשון: "עסען א טעריטאַריאַליסטיש חזיר׳ל איז מותר, בתנאי, דאָס חזיר׳ל זאָל אָנגערופען ווערען: "פיש", יודישע קאָנצענטרירטע קאָלאָניזאַציע? אוודאי! יודישע ראַיאָנען, אפילו יודישע "פּראָווינצען"? — כשר! נאָר רופט דאָס נית "טעריטאָריע", "היימלאַנד", "נאַציאָנאַלע היים", "אויטאָנאָמיע". אַט די אלע נעמען זענען מיט א פּאַטענט פערזיכערט פאר ארץ ישראל. מען מעג נאָר העכען, אז ארץ ישראל איז די "מעטראָפּאָל", וואָס קאָן האָבען א היבש ביסעל "יודישע קאָלאָניעס" מחוץ פון איהרע גרעניצען.

איך ווייס באמת נישט, צי מען זאָל אַזעלכע רייד נעמען ערנסט. איך בין אַפילו אין ספק, צי זיי זענען ערנסט געמיינט. נעם איך בירא־בידזשאן ווי א ביישפּיל, (אָבער טאקע נאָר ווי א ביישפּיל). ס׳איז קיין ספק נישט, אַז די ראַטענמאַכט איז ערנסט פעראינטערעסירט, — מחמה דעם אַדער יענעם טעם, — אויסצובויען דאָרטען בפירוש א יודישע רעפּובליק. אַזוי האָט דאָס גלייך אין אָנהויב דערקלערט קאַלינין. בירא־בידזשאן האָט שוין געהאַט דעם טיטול: "נאַציאָנאַלע אייגס". איצטער איז אויף די עפּאָלעטען צוגעקומען נאָך א שטערנדל. ס׳הייסט שוין: "אויטאָנאָמע פּראָווינץ". אין א פּאָר יאָהר אַרום, אפשר ביי א דריי־פיר צעהנדליג טויזענט יודישע איינוואוינער, וועט בירא־בידזשאן ווערען "בר־מצוה": אנ׳אָפיציעלע יודישע רעפּובליק, א יודישער שטאַט. איז וואָס זאָלען דעמאָלס די יודען טאָן? שרייען בקולי קולות: "רעפּובליק ניט זשע־לאַיעס"? (מיר ווילען נישט קיין רעפּובליק) פאַר וואָס זאָלען זיי דאָס טאָן? דאַרף נישט זיין אונזער שטרעבען אומעטום, צו בעקומען דעם גרעסט־מעגליכען גראַד פון נאַציאָנאַלער אומאָפּהענגיגקייט און זעלבסטשטענדיגקייט?

אויב מען וואלט אונז ערגעץ־וואו געגעבען א פּלאַץ אויף דער ערד, וואו יודען זאָלען קאָנען באמת ווערען די איינציגע בעלעבאַטים אי אויף דעם פּלאַץ, אי אויף זייער אייגענעם שיקזאַל; וואו זיי זאָלען נישט דאַרפען אוועקגעבען די קינדער אין אַ פרעמדער אַרמעע; וואו זיי זאָלען נישט געטריבען ווערען אין קריג קעגען זייער אייגענעם ווילען, — וואָלט אזא פּלאַץ נישט פערדינט דעם נאָמען "יודיש לאַנד", "יודישע נאַציאָנאַלע היים"?

די פראַגע וועגען א יודישער "מעטראָפּאָליס" אין ארץ־ישראל און "איהרע" יודישע "קאָלאָניעס" איבער דער וועלט איז זיכער נאָך א "הילכתא למשיחא". מען קאָן אָבער קיינמאָל נישט וויסען, ווען משיח וועט קומען. די יודישע שטעלונג צו דעם ענין "משיח" איז די ריכטיגע: "כל יום אחכה לו". יעדען טאג וואַרט איך אויף איהם, דאַרף מען זיין אויך צוגעגרייט צו איהם. נאָך מעהר, מען דאַרף המיד שטרעבען, אַראָפּצוברענגען איהם. כאַלשע און שעדליכע אידעען קאָנען נאָר שטערען דערין.

די טעריטאַריאַליסטישע אידעע איז די משיח־אידעע פאר יענע יודען, וואָס מוזען זוכען פאַר זיך א בייע היים און קאָנען אָדער ווילען זי נישט געפינען אין ארץ־ישראל. די ציוניסטישע בעוועגונג איז. לויט איהר היסטאָרישער מיסיע, די פערקערפערונג פון דעם מאָדערנעם "משיח"־געדאַנק ביי אונזער פאָלק. דאַרף זיך דער ציוניזם פיל־הארציג אויסאיינען מיט דעם טעריטאַריאַליזם, העלפען דער פערשפרייטונג פון דעם געדאַנק און זיין דורכפיהרונג איז לעבען. זיין פּאַראָלע דאַרף זיין: יודישע "טעריטאָריעס", וואו נאָר מעגליך: נאַציאָנאַלע רעכט אין גלות, — וויטוייט נאָר מעגליך, און דער אויפבוי פון אַרץ־ישראל, אויף וויפיל נאָר מעגליך.

שאול

ביבלישע דראמע (פראגמענטע)

יודיש: פון פסח קאפלאן

— ל״ה.
און ס׳איז אַלץ געווען מלחמה,
מיט די פלישתים שטאַרק געקעמפט,
דוד איז אַרויס אין פעלד,
זיי געקלאַפּט אַ שווערען קלאַפּ,
זענען זיי פאַר איהם אַנטלאָפען.
ווידער האָט אַ בייזער גייסט
שווער בעהערשט דעם קיניג שאול,
ווען ער איז אין שטוב געזעסען
און ער האָט זיין שפּיז געהאַלטען
און געהאָרכט ווי דוד שפּילט איהם.
שאול האָט זיין שפּיז געשליידערט,
טרעפען דוד׳ן געוואָלט,
דוד האָט זיך אָפּגערוקט
און דער שפּיז איז וואַנט געפאַלען
— דוד איז בייגאַכט אַנטלאָפען.
שאול האָט געשיקט איהם היטען
לעבען שטוב די גאַנצע נאַכט
און פאַרטאָג איהם שלאָגען טויט.
האָט איהם מיכל אָנגעזאָגט:
וועסטו נישט ביינאַכט אַנטלויפען,
ווערסטו מאָרגען טויטגעשלאָגען.
און זי האָט איהם דורכן פענסטער
אויף אַ שטריק אַראָפּגעלאָזט,
איז ער באַלד פון דאָרט אַנטרונען.
מיכל אָבער האָט אין בעט
אויסגעלייגט אַ מענטשיש בילד,
און אַ בינטעל ציגען־האָר
ווי אַ קישען איהם צוקאָפּענס
מיט אַ מאַנטעל צוגעדעקט.
און אַז שאול האָט געשיקט
זיינע שלוחים איהם צו נעהמען,
ענטפערט מיכל: ער איז קראַנק,
שאול שיקט די שלוחים ווידער,
אָנצוקוקען דוד׳ן,
און זיי אָנגעזאָגט: איהר ברענגט איהם
מיט דעם בעט, וועל איך איהם טויטען.
און זיי קומען און זיי זעהען
ס׳ליגט אין בעט אַ מענטשיש בילד
און צוקאָפּענס ציגען־האָר.
שאול פרעגט זיין טאָכטער מיכל:
וואָרום האָסטו מיך גענאַרט
און מיין פיינט געלאָזט אַנטרינען?
ענטפערט מיכל שאולן:
ער האָט מיר געזאָגט: בעפריי מיך
און אַז נישט, וועל איך דיר טויטען!
— ל״ו. —
דוד ווידער איז אַנטלאָפען
אַהש צו שמואלן קיין רמה
און איהם אויסדערציילט איינגאַנצען,
וואָס ס׳האָט שאול איהם געטון,
זענען ביידע אָפּגעגאַנגען
און אין ניות זיך בעזעצט
האָט מען שאולן דערציילט:
דוד זיצט אין ניות־רמה.
האָט ער שלוחים באַלד געשיקט
דוד׳ן פון דאָרט צו ברענגען,
האָבען זיי דערזעהען נביאים
זאָגען נביאות אין חבורותא
און אויך שמואל שטייט ביי זיי
איז גאָטס גייסט אַרויף אויף זיי
און זיי זאָגען אויך נביאות.
האָט מען שאולן דערציילט,
שיקט ער שלוחים אַנדערע
און זיי זאָגען אויך נביאות,
און ער שיקט אויך שלוחים דריטע
זאָגען אויך יענע זאָגען נביאות

און ער שוין אַליין געגאַנגען
און געקומען ביזן ברונים
וואָס איז שוין לעבען רמה.
און זיך דאָרטען נאָכגעפרעגט
וואו ס׳איז שמואל און אויך דוד?
זאָגט מען איהם: אין ניות־רמה,
איז ער אויך אַוועק אַהינצו.
האָט איהם אויך בעהערשט גאָטס גייסט
און ער האָט געזאָגט נביאות,
גייענדיג, ביז ניות־רמה,
האָט זיין קלייד אַראָפּגעוואָרפען
און אַ נאַקעטער געלעגען,
און נביאות אַלץ געזאָגט
דאָרט פאַר שמואלן דעם נביא
יענעם טאָג און יענע נאַכט
אַט דעריבער זאָגט דער פאָלק:
איז אויך שאול ביי די נביאים?
ל״ז.
דוד איז דערווייל אַנטלאָפען
פון שטאָט ניות, וואָס אין רמה,
און געקומען צו יונתן
און געפרעגט: וואָס איז מיין זינד,
וואָס דיין פאָטער וויל מיך טויטען?
זאָגט יונתן איהם: חלילה,
וועסט נישט שטאַרבען, ווייל מיין פאָטער
טוט דאָך קיין זאַך נישט אָהן מיר,
וואָלט ער דאָס פון מיר פערהוילען?
אָבער דוד ענטפערט איהם:
ס׳איז דיין פאָטער גוט בעקאַנט,
אַז כ׳האָב חן ביי דיר געפונען,
וויל ער דיך נישט קימערען,
אָבער כ׳שווער ביים לעבען דיינעם,
אַז ס׳איז איין טריט בלויז אַציבר
צווישען מיר און צווישען טויט,
זאָגט יונתן דוד׳ן:
זאָג זשע דו מיר, אויב אַזוי,
וואָס פערלאַנגסטו, וועל איך טאָן,
ענטפערט דוד צו יונתן:
אַט איז מאָרגען דאָך ראש חודש
דאַרף איך עסען מיט׳ן קיניג;
כ׳וועל בעהאַלטען זיך אין פעלד.
שיק זשע מיר אוועק פון דאַנען,
צוויי טעג ביז׳ן דריטען אָוונד,
אויב דיין פאָטער וועט מיר זוכע
זאָלסטו זאָגען איהם אַזוי:
דוד האָט זיך אָפּגעבעטען
צוצולויפען קיין בית־לחם,
ווייל ס׳איז דאָרט ביי זיין משפחה
אַ יאָהר־יעהרליכער געשאַכט.
וועט ער ענטפערען: נו, גוט! —
וועט זיין שלום צו דיין קנעכט;
וועט ער אָבער צערענען,
זאָלסטו וויסען, אַז ביי איהם
איז מיין סוף בעשלאָסען שוין
טו־זשע מיר אַט דעם געבאָד! —
האָסט דאָך פריינטשאַפט מיר געשוואָרען, —
בין איך זינדיג טויט מיך דו,
נאָר צום פאָטער ברענג מיך נישט!
זאָגט יונתן איהם: חלילה!
וועל איך וויסען, אַז מיין פאָטער
האָט בעשלאָסען שלעכטס טון דיר,
וועל איך זיכער דיר דערציילען!
פרעגט איהם דוד: ווער דערציילט מיר,
אויב דיין פאָטער בייזערט זיך?
זאָגט יונתן: קום אין פעלד!
ל״ח.
זענען זיי גאַנז פעלד אַרויס,

און יונתן זאָגט צו איהם דאָרט:
כ׳שווער ביי גאָט, אַז איך וועל פאָרשען
איבערמאָרגען ביי מיין פאָטער;
איז ער גוט צו דוד׳ן,
שיק איך באַלד דיר אנזאָגען,
וויל ער ברענגען אויף דיר שלעכטס,
וועל איך אויך דיר באַלד פערטרויען
און דיך אָפּשיקען פונדאַנען,
דו זאָלסט גיין געזונטערהייד.
און זאָל גאָט מיט דיר אַזוי זיין
פונקט ווי פריהער מיט מיין פאָטער
און אַז גאָט וועט דיינע פיינט
אַלע שוין פערטיליגען —
אויב איך וועל נאָך דאַמאָלס לעבען —
זאָלסטו אויך מיט מיר טאָן חסד,
און דיין בונד אויך נישט צורייסע
מיט מיין הויזגעזינד אויף אייביג.
דאַמאָלס האָבען זיי געשוואָרען
ביידע דוד און יונתן,
טרייע ליבשאַפט זיך אויף אייביג.
ל״ט.
און יונתן זאגט איהם: מאָרגען,
אום ראש חודש, וועסטו פעהלען
ביי מיין פאָטער אַרום טיש
זאָלסט בעהאַלטען זיך ווייט־ווייט,
זיצען לעבען אזל־שטיין,
און איך וועל דריי פיילען וואַרפען,
כלומרשט שיסען אין א ציל,
און מיין יונגעל וועל איך שיקען,
ער זאָל אויפזוכען די פיילען.
אויב איך וועל דעם יונגעל זאָגען:
"זעה, די פיילען זענען נעהנטער!"
זאָלסטו וויסען, אַז ס׳איז שלום,
ס׳וועט דיר קיין זאַך נישט געשעהען
אָבער אויב איך זאָג דעם יונגעל:
"זעה, די פיילען זענען ווייטער!"
זאָלסטו וויסען, אז ס׳איז שלעכט,
אַז דו מוזט פונדאַנען לויפען.
און דאָס וואָרט, וואָס איך און דו
האָבען אָפּגערעדט אצינד, —
גאָט זאָל זיין דערצו אַן עדות
צווישען מיר און דיר אויף אייביג.
מ.
און ס׳האָט דוד זיך בעהאַלטען
דאָרט אין פעלד. געווען ראש חודש
און דער קעניג זעצט זיך עסען,
זיצט ער אויבענאַן, ביים וואַנט,
ווי זיין שטייגער אלע מאל,
אבנר זיצט ביי שאולס זייט
און יונתן שטייט דערנעבען,
אָבער דוד׳ס אָרט בלייבט ליידיג.
שאול זעהט און רעדט קיין וואָרט נישט,
ווייל ער מיינט, אז ס׳איז א צופאַל,
אפשר איז ער נישט גערייניגט.
אויפ׳ן צווייטען טאָג פון חודש —
דוד׳ס אָרט שטייט ווידער ליידיג!
פרעגט שוין שאול ביי יונתן:
זאג, פאַרוואָס קומט נישט בן־ישי
נעכטען און אויך היינט צום עסען?
און יונתן ענטפערט איהם:
דוד האָט זיך אָפּגעבעטען
צוצולויפען קיין בית לחם
און געזאָגט מיר: לאָז מיך גיין,
ווייל מיין ברודער האָט בעפוילען
מיר, אַז ס׳איז אין מיין משפחה
אַ יאָהר־יעהרליכער געשאַכט,
די זשע גבעדיג, לאָז מיך גיין.

ווועל איך אָנקוקען די ברידער!
אַז דעריבער איז בן־ישי
נישט געקומען צו דיין טיש.
שאול אָבער האָט געצערנט
אויף יונתן און געזאגט איהם:
זוהן פון ווידערשפעניגקייט!
צי איך ווייס נישט, אַז דו האָסט שוין
אויסגעוועילט אַט דעם בן ישי,
צו דיין שאַנד, דיין מאַמעס שאַנד?!
וואָרום כל זמן דער בן ישי
וועט נאָך לעבען אויף דער וועלט,
וועסטו דאָך קיין כסא האָבען,
דו און אויך דיין קיניגרייך!
שיק זשע שוין און ברענג אהער איהם
ווייל ער האָט פערדינט דעם טויט!
פרעגט יונתן שאולן:
וואָס האָט דוד איצט געטאָן?
פאַרוואָס קומט איהם שלאָגען טויט?
שאול האָט געכאַפּט זיין שפּיז
און געוואָרפען, איהם צו טויטען,
האָט יונתן שוין געוואוסט,
אַז דער פאָטער האָט בעשלאָסען
אומצוברענגען דוד׳ן.
איז יונתן אויפגעשטאַנען
צאָרנדיג פון טאַטענס טיש
און דעם מאָלצייט נישט געגעסען,
ווייל פערשעהמט האָט איהם דער פאָטער
און אויף דוד׳ן טוט וויי איהם.
מ״א.
און אויף מאָרגען אינדערפריה,
איז דער אָפּגערעדטער צייט,
לאָזט יונתן זיך אין פעלד
און נעמט מיט א קליינעם יונגעל.
און ער זאגט צום יונגעל: לויף
און געפין מ׳ר דאָרט די פיילען,
וואָס איך דאַרף. דער יונגעל לויפט
און יונתן וואַרפט אריבער
וואַרפט א פייל און רופט צום יונגעל:
"זעה, די פייל איז דאָרט דאָך ווייטער!"
און גערופען נאָכ׳ן יונגעל:
"לויף און אייל זיך, בלייב נישט שטיין!"
האָט יונתנס יונג די פיילען
אויפגעקליבען און געקומען —
נישט געוואוסט פון קיין שום זאַך,
ווייל יונתן בלויז און דוד
האָבען אָפּגערעדט פאַר זיך.
און יונתן האָט דעם יונגעל
אָפּגעגעבען זיינע טאַשען
און געזאָגט איהם: לויף אין שטאָט!
איז דער יונג אוועק אין שטאָט
דוד ווידער איז אַרויס
באַלד פון זיין בעהעלטעניש
צו יונתן זיך דערנעהנטערט
אויפ׳ן פנים טיף געפאַלען
און דריי מאָל פאַר איהם געבוקט זיך;
און געקושט זיך און געוויינט
האָבען די חברים ביידע,
דוד אָבער מעהר און שטאַרקער.
זאגט יונתן דוד׳ן:
גיי אין פריד׳ען, אין דער שבועה,
וואָס מיר האָבען זיך געשוואָרען;
זאָל זשע גאָט זיין צווישען אונז,
צווישען מיר און דיר און אונזערע
ביידענס נאָכקום ביז אויף אייביג,
באַלד איז דוד אויפגעשטאַנען
און אוועק, און אויך יונתן
איז אוועק צוריק אין שטאָט.

ליבע אויף דערנער

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטנפארבאנד

פון פרץ הירשביין

אנגעשטאנען א צייט, וואס לאנע האט נישט געהאט מיט וועמען זיך צוטיילן מיט איהרע אי־בערלעבונגען — אויסער ווי מיט יוסף ראטנער. יוסף האט זי פערשטאנען. ער, כאטש א זוהן פון פראסטע טאטע־מאמע, שניידער־משפחה, איז ער מיט זיינע געדאנקען געווען אנ'אנשיקעניש פאר אזעלכע ווי בערע, וואס האבען קיינמאל נישט גע־קלערט פון קיין יודיש פאלק. דער ווייטאג פון די דעקלאסירטע, וואס יוסף האט איבערגעלעבט, איז בערע'ן געווען פרעמד. צו יוסף'ן, כאטש א זוהן פון פראלעטארישע עלטערען, האט בערע'ס קלאס מענש געקוקט מיט חשד.

לאנע'ן איז אלץ ענגער געווארען אין די ד' אמות פון וואווע ברעזער, און מיט דעם בייעם פריהלינג און זומער איז וואווע'ס קרייז אויפ'ן ערד־חלק פערשטארקט געווארען. לאנע'ן איז אויסגע־קומען צו לעבען אין שאטען פון דעם דאזיגען קרייז. דער בעגריף „האנדעל" איז איהר געווען פרעמד און דערווידער. ווי א סך אנדערע פון יונ־גערען דור, כאטש קינדער פון פערמעגליכע על־טערען, וואס די רעוואלוציע האט זיי פערכאפט אין אנהויב פון זעלבסטשטענדיגען לעבענסוועג — האט לאנע זיך געריסען צו שטעהן אין די ערשטע רעוואלוציאנערע רייהען. זי האט געוואלט זיך פיה־לען א נייגעבוירענע; און דאס האט זי געהאפט צו דערגרייכען נאר ביי דער ערד, וואו פאר יודען איז פריהער געווען כמעט א פערבאטענער וועג.

דאס וואס האט געטראפען מיט א ווייל פריהער און מיטען דארף, וואו מאיר שטיינבערג האט אויף זיין אלטן זיך צעשריען, געשפיגען אויף דער זייט פון בערע קאוואלסקי'ן, כאטש איהר טאטע האט געשוויגען, האט זי געשפירט, אז דאס זענען אויס־געשרייען פון זיין הארצען אויך. די אייגענע רייד קעגען דער מאכט, געגען דער רעוואלוציע און איהרע „באלשעוויסטישע אידעאלען", האט דאך איהר טאטע נישט איינמאל געשריען אין שטוב; נישט מעהר, איהר טאטע האט זיך אויסגעהיט, זייטיגע מענשען זאלען נישט דערהערען. איצטער זענען די דאזיגע רייד ארויסגעטראגען געווארען דרויסען. איצטער דארף מען נישט מורא האבען, אז וועט האבען אויערען, לאנע פיהלט, אז היינט־מארגען וועט מען איהר טאטען אויף אנ'אמת ארעסטירען און דעמאלט — וואס וועט זי אליין טון אויפ'ן ערד־חלק? ווען ביילקע, למשל, וואלט געוואלט חתונה האבען מיט יוסף'ן און פערבלייבען ביי דער ערד, וואלט זי זיך צוגעטוליעט נעבען זיי; עס וואלט דעמאלט א סך אנדערש געווען אום און ארום. אבער איצט —

זי האט געבעטען דעם אגראנאם, ער זאל אי־בערבלייבען ביז אין אווענט, מען זאל דעם גאנ־צען עולם צונויפנעמען און איינמאל פאר אלע מאל געבען צו פערשטעהען די, וואס ווילען דוקא האנדלען, די זאלען געזונטערהייד אוועק פון ערד־חלק; זאלען זיי נישט שטערען די, וואס ווילען מיט גאנצען הארצען בויען זייער לעבען ביי דער ערד. איז דער אגראנאם אבער באלד אוועקגעפאהרען. אמת, ער האט צוגעזאגט, קעגען אווענט אויפ'ן וועג צוריק, זיך אנמצוקערען און רופען א פערזאמלונג...

— צי וועט ער טאקע קומען?

יוסף איז צו איהר צוגעגאנגען נאך דעם ווי לערנער איז אוועקגעפאהרען; האט איהר אריינגע־רומט אין אויער:

— איך וויל דיר, לאנע, עפעס זאגען.

ער האט לאנע'ן פערנומען אין פעלד אריין; זי איז איהם גערן נאכגעגאנגען. א צייט האבען ביידע געשוויגען. קיינמאל נאך ביז איצטער האבען אזוי טרויעריג נישט אויסגעקוקט די פעלדער; דער טרויער האט זיך געוויגט אויף די שפיצען פון די יונגע ווייץ־זאנגען. ווען זי וואלט זיך נישט געשעמט פאר יוסף'ן, האט זי איצטער בעדארפט פריי לא־זען די טרעהרען, וואס האבען אזוי געווארגען איהר שטים מיט א ווילע פריהער, ווען זי האט געפרובט ארויסזאגען וואס זי האט געפיהלט. לאנע האט פער־ביסען די ליפען און געקוקט צום בלוי ביים ווייסען מערב־ראנד, וואוהין זי איז זייט ביי זייט מיט יוסף'ן געגאנגען:

יוסף האט איהר שוויגען איבערגעריסען:

— איך קלער, לאנע, — האט ער ערנסט אנגע־הויבען, — אזעלכע מענשען ווי לאנע ברעזער, אדער יוסף ראטנער, האבען בעדארפט געבוירען ווערען דעמאלס, ווען די רעוואלוציע האט שוין דורכגע־פיהרט אלע איהרע פלענער, ווען זי וואלט שוין פריי געווען פון אלע שטערער און קאנטער־רעוואלוציא־נערען, כדי מען זאל שוין נישט בעדארפען חושד זיין די דאזיגע, וואס זייער ציל אין לעבען איז ערענטליכע ארבייט, לעבען פאר'ן כלל און אליין זיך באנוגענען מיט אזוי פיל נאר, וויפיל א מענש פון דער ביייער צייט, פון א קלאסענלאזער געזעל־שאפט בעדארף האבען צום לעבען... לעבען מיר אבער, לאנע, אין א צייט, ווען איינער טרויט נישט דעם אנדערען. דיר געטרויט מען נישט אפילו דייז אומדערמידליכער ארבייט און איבערגעגעבענקייט צו דער רעוואלוציע, בלויז דערפאר, וואס דו האסט דאס אומגליק געהאט געבוירען צו ווערען פאר דער מלחמה און פאר דער רעוואלוציע ביי פער־מעגליכע עלטערען, תבואה־סוחרים. און איך, א זוהן פון א לאטוטניק, מישטיינסגעזאגט, בין איך אויך ארומגעריגעלט מיט חשד בלויז דערפאר, וואס איך בין געווען א סטודענט, האב געלערנט אויף פער שטעה אביסעל מעהר ווי דער ברידער פראלעטאר־יער; נאר דערפאר, וואס איך רעד ווענען דעם, וואס לענין האט אזוי גוט פערשטאנען — ווייל איך רעד פון א פאלק, פון א יודיש פאלק...

לאנע האט זיך גוט צוגעהערט צו יוסף'ס רייד, זי האט איצט גארנישט געהאט וואס צוצוגעבען צו זיינע רייד, אדער אראפנעמען פון זיי. אויף איהר איינגעבער הויט טראגט זי עס איבער. אמת, צו איהר פערזענליך וועט קיינער נישט האבען; קיינער וועט נישט חושד זיין, אז זי שטיצט איהר טאטען איז זיינע קאנטער־רעוואלוציאנערע האנדלונ־גען. אבער אביסעל ווייטער פון טאטען'ס שטוב איז פערהאן דער מענש, צו וועמען זי האט זיך דערבענטערט; דער מענש, וואס האט אנגעצונדען איהר בלוט מיט פריליגנדיגען ליכט; דער מענש, צוליב וועמען זי האט איבער דער מאס צעשליי־דערט איבער קרימער סטעפ איהרע כחות — דער דאזיגער מענש איז צו איהר פול מיט חשד; און יעדעס מאל, ווען ער פערבונדט זי אין געדאנק מיט איהר ברעזער־אפשטאם — איז פאר איהר און פאר איהם ענג דער קרימער סטעפ. אזוי האט עס שוין עטליכע מאל געטראפען, זינט דער יונגער דארף האט ווידער אויפגעלעבט. דאס וואס איז היינט פערלאפען — איז דאך גאר א משוגעת; מאיר שטיינבערג, א מענש וואס וואוינט ביי זיי אין שטוב, האט אויפ'ן הויכען קול געשריען, אז ער וועט אויפבונטעווען אלע איבערוואנדערער, זיי זאלען לוי־פען פון דאנען... געוויס האט בערע איהר טאטען נישט אפגעטיילט פון דעם דאזיגען שטיינבערג'ן.

— וואס זאל איך טאן, יוסף? — אדרבה, איך פרעג דיך, וואס זאל איך טון? מילא דו, איך מאל מיר נישט אויס, דו זאלסט דא בלייבען ביי דער ערד; אוודאי וועסטו אויפ'ן ווינטער אוועקפאהרען און שוין נישט קומען צוריק. אין אמת'ן איז פאר דיר אפשר קיין תכלית נישט. אבער איך? אהער האב איך געבראכט מיינע יונגע, מיידעלשע יאה־רען און פון דאנען וועל איך זיי נישט ארויספיהרען.

— מאכסט א טעות, לאנע, אויב דו קלערסט אזוי; וואוהין זאל איך געהען, אויב איך זאל אוועק פון דאנען? אוודאי קיין מאסקווע אדער קיין כאר־קאוו, אדער אין אנדערע גרויסע שטעט... איך וועל דאך נישט ציהען צוריק אין שטעטעל אריין און דארטען פערשימלט ווערען.

— אוודאי, יוסף, קלער איך נישט אנדערש; נאר קיין מאסקווע, אדער קיין כארקאוו!

— דו פערשטעהסט מיך נישט, לאנע. איך בין נישט קיין משוגענער, ווען איך שריי. אז אהן א נאציאנאלען געפיהל וועט מען דא קיין גרויסען יו־דישען צענטער נישט בויען. ברויט אליין איז קיין אידעאל נישט. אין מאסקווע, ווען אפילו דארטען וועלען הונדערט טויזענד יודען, אפשר מעהר, זיין קאנצענטרירט אין איין געגענט, וועלען זיי סוף־כל־סוף זיך רוסיפיצירען, וועלען זיך אסימילירען. איז צוליב דעם האט בעדארפט זיין א רעוואלוציע, יודען זאלען בלוטיגען אין פאגראמען, שפעטער דעקלא־סירט ווערען — כדי זיי זאלען זיך גרינג קאנען אסי־מילירען און פערשווינדען? דא, אין קרים, אדער אין כערסאן ארום און ארום, אז יודען וועלען זיך בעזעצען ביי דער ערד, זיך פערוואורצלען ביי דער ערד, זיצען אויף איין ארט און בויען א סאציאליסטיש לעבען ביי דער ערד — אזוי ארום וואלט אין א פאר צעהנדליג יאהר געווארען דא א יודישע רעפובליק... יא, לאנע, א יודישע רעפובליק, מיט אונזער שפראך און אונזער קולטור... אמת, כ'האב פריהער אנדערש פערשטאנען, אבער די רעוואלוציע האט אין מיר דעם דאזיגען זינען אריינגעגעבען. איך זעה איצט קלאר ארויס, וואס עס וועט ווערען פון אונ־זערע ברייטע מאסען אין די גרויסע שטעט. מען שווימט ארום, מען טראגט זיך ארום פון שטאט צו שטאט — הו־הא, הו־הא... און מען בויט נישט. האנדלער זענען מיר דארטען, ווי געווען... יא, לאנע, דארטען, אין די גרויסע שטעט, זענען מיר געבליבען האנדלער! פרעג איך דיר, ווי אזוי קאן איך פון דאנען אוועק?

— איך הער, יוסף, וואס דו רעדסט. איך פיהל, וואס דו זאגסט. נאר מאנכע, ווי פערשידען מיר זע־הען מיט אונזערע געפיהלען. גאר אנדערש איז מיין קוק אויף דער ערד און אויף זיך אליין ביי דער ערד. איך קוק אויף דער ערד, ווי א פרוי, וואס וויל זיך נישט אומקערען אין שטאט, וואו ס'־לעבט נאך דער אלטער בעגריף ווענען ציוויליזאציע. איך האב איבערגעריסען מיין שטודירען אין מיטען; איך וועל נאך אנהויבען פון דאס־ניי — אבער נישט פאר דער שטאט...

— ווענען דעם וועלען מיר נאך אויך בעדאר־פען רעדען, לאנע. נאר היינט, אויב דער אגראנאם וועט זיך אפשטעלען אין דארף אויפ'ן וועג צוריק, בעדארף מען זעהר ערנסט אויפנעמען דעם ענין. דא איז בערע גערעכט; נישט דערפאר, וואס ער לאזט נישט האנדלען, נאר אזא חברה, ווי די שטיינ־בערגס, זייטשיק און נאך עטליכע, וואס דרעהען זיך ארום מיט זיי — זיי ווילען צושטערען אלץ, וואס מיר האבען דא אנגעהויבען. מען האט נישט גענוג איבערגעזיפט דעם מענשען־מאטעריאל. איך האב א סך מעהר געוויכט געלייגט אויף בערע'ס פאהרען איבער די שטעטלעך; לאזט זיך אויס, די מענשען, וואס ער האט אויסגעקליבען, זענען אוועק אויף אנדערע ערד־חלקים. איך אליין וואלט אונטער־געשריבען א בקשה, מען זאל זייטשיקען ארויסשיקען פון דאנען.

— און די שטיינבערגס?

— זעהסטו, זיי וואלט איך נישט געשעפט; דער יונגערער זוהן איז א נוצליכער מענש.

— רחל האט דיך ליב, יוסף; דו וואלסט אויף איהר געהאט א גוטע ווירקונג, ווען דו ווילסט...

— עה, לאנע... ביזט נאך אלץ א פרוי; דאס איז גוט פון דיר... גיב מיר דיין האנט, לאנע; זאג מיר צו, אז דו וועסט נישט זארגען; לאז עס געהן ווי עס געהט. לאמיר זיך אליין זיין געטריי, ווי די ערד איז צו אונז געטריי... זעה, לאנע, ווי שעהן די פעלדער קוקען אויס!

קוראציע זומער־צייט

געזעלשאפטליך־היגיענישע שמועסן

(צוגעשיקט דורך לאדזער „טאז")

פון ד"ר עקיבא אוריסאן

ווען די זון הויבט אן אביסעל דערווארעמען די קאלטע, פינסטערע לאדזער גאסען און מען הויבט אן צו פיהלען דעם פריהלינגס־גערוך פון אלע אונזערע רינשטאקעס, הויבט זיך אן ביי כמעט יע־דען מענשען, אין מוח, צוגרייבלען די פראגע. וואו־הין צו פאהרען אויף זומער.

די פראגע איז ביי אונז אין לאדז, ספעציעל אקטועל און וויכטיג, ווייל אנדערע שטעט האבען א גאנצע רייה היגיענישע און סאניטארע איינריכ־טונגען, וואס ערלויבען צו געניסען פון פרישער לופט, פון זון און פון וואסער אין שטאט גופא. מיר האבען לידער נישט צופיל גרינס, קיין טייך מיט ברייטע זונענדיגע פליאזשעס, די גאסען אונזערע זענען שמאל, אהן א בוימעל, שמוציג און אונזער ספעציפיש לאדזער לופט איז שוין פון לאנג גע־ווארען א שם דבר.

עס איז דעריבער קיין שום וואונדער, אז יע־דער, וואס האט נאר דערצו די קלענסטע מאטער־יעלע מעגליכקייט, ענטלויפט פון לאדז, ווי נאר עס ווערט אביסעל ווארעמער.

ביים אויסקלייבען אנ'ארט, אויף זומער, מוז מען אונטערשיידען מענשען געזונטע, וואס דארפען נאר אויסרוהען און מאכען א פאראט פון לופט און זון אויף הערבסט און ווינטער, קראנקע מענשען, וואס מוזען אויסנוצען די צייט פון זומער כדי צו פערבעסערען זייער געזונד־צושטאנד.

געזונטע קינדער דארפען נישט קיין שום קור־און באד־ערטער. א דארף, א טרוקענע מיט א וואלד און פעלדער — דאס איז פאר זיי אנ'אויס־געצייכענטער ארט, וואו צו פערברענגען די זומער־חדשים.

ביים אויסקלייבען, אבער פון א זומער־וואוינונג מוז מען זיין אויף עטליכע מאמענטען זעהר אויפ־מערקזאם. ערשטענס מוז זיין טרוקען, צווייטענס מוז זיין ריין.

ארום לאדז געפינט זיך א גאנצע רייה דערפער און ווען עס קומט דער זומער, ווערען זיי אלע פערוואנדעלט אין זומער־וואוינונגען; דער גאסט פון שטאט וואס חלשט ממש פאר א ביסעל גראז, קוקט נישט הערויף, וואס גאנץ אפט אין די געגענד א באסע, א מאלארישע, וואס קען ברענגען א סך שאדען דעם געזונד.

נישט זעלטען איז דער פאל, אז דער פויער פערוואנדעלט זיין שטאל אויף א זומער־וואוינונג. פערשטייט זיך, אז דאס לעבען אין אנטי־סאניטארע און נישט היגיענישע כאטקעס, קען דעם געזונד קיין נוצען ברענגען.

יונגע־לייט, געזונדע, לעבענסקרעפטיגע דארפען נאך מיין מיינונג אויף א זומער־וואוינונג נישט זיצען. יא, זיי קענען א וואך, 10 טעג אפרוהען זיך דארטען, אבער זיך אנידערזעצען אויף א חודש און אמאל נאך לענגער, פאסען דעם בויך, האט נישט קיין שום נוצען פון געזונטליכען שטאנדפונקט.

אזעלכע מענשען דארפען אום זומער זוכען א ענדערונג פון איינדריקע, זיי דארפען מאכען אויס־פלוגען, ארומרייזען, ארומפאהרען, ווייל די אויס־פלוגען מאכען געזונדער נישט נאר דעם גוף, נאר אויך דעם מוח.

א צווייטע קאטעגאריע מענשען זענען די, וואס זוכען אין די זומער־חדשים א רעטונג פאר זייער געזונד, א היילונג פון די יסורים, וואס פיי־ניגען זיי א גאנץ יאהר.

איידער איך וועל איבערגעהן צום אויסרעכ־ענען פון די קור־ערטער, וואוהין צו פאהרען, וועל איך מאכען צוויי קארדינאלע בעמערקונגען: 1) די גרעסטע טייל פון קראנקהייטען קאן מען גוט און נוצליך היילען אין די פוילישע קור־ערטער; זעלטען ווען מען מוז פון מעדיצינישען שטאנד־פונקט די קראנקע אוועקשיקען קיין אויסלאנד. די פוילישע קור־ערטער ענטוויקלען זיך פון יאהר צו יאהר. און א סך פון די שטעהען שוין יעצט אויף א רייז אייראפעאישער מדרגה, 2) שווער־קראנקע, אונהיילבארע טארען נישט פאהרען אויף קיין שום באד־ערטער, די מוזען זיצען אויף א זומער־וואוינונג ביי גוטע בעדינגונגען. לוידער זעהט מען אפט, אז אין די קור־ערטער קומען צופאהרען קראנקע מיט קרעבסען, מיט זייער ווייט פארגעשריטענע הארץ־קראנקהייטען, מענשען, וואס קענען נישט אהן א פרעמדער הילף, מאכען קיין צוויי טריט (איך רעד דא נישט וועגען רעומאטיקער און ארטריטיקער). פאר אזעלכע קראנקע ברענגט דער קור־ארט זעהר אפט מעהר שאדען, ווי נוצען.

אויב מען וועט שטודירען די ווירקונגען פון די וואסערען און בעדער פון איינצעלנע קור־ערטער, קען מען בעמערקען, אז א קור־ארט העלפט גע־וועהנליך צו א גאנצע רייה קראנקהייטען, אבער די קור־ערטער האבען זיך אזוי צו זאגען ספעציאלי־זירט, דאס הייסט געוועהנליך זענען זיי אמבעסטען ווירקזאם ביי געוויסע איינצעלנע קראנקהייטען, א־דער ביי א געוויסע קאטעגאריע פון קראנקהיי־טען. למשל, די וואסערען אין שטשאווניץ העלפען נישט נאר לונגען און אסטמא ליידענדע נאר זיי זענען אויך זייער גוט פאר מאגען־קראנקע; די ספעציאליטעט פון שטשאווניץ איז אבער לונגען, האלז און לופט־רעהרען.

אנהויבענדיג פון שטשאווניץ גיי איך יעצט אריבער צו די קור־ערטער פאר לונגען־ און אסטמא־קראנקע.

דא קומען אין בעטראכט אויף'ן ערשטען פלאן: ווינטער — אטוואצק און זאקאפאנע; זומער — זאקאפאנע און שטשאווניץ. מענשען אויפגערעגטע, מיט א שוואכע נערווען־סיסטעם, פיהלען זיך אין זאקאפאנע נישט זייער גוט. קיין זאקאפאנע דאר־פען אויך נישט פאהרען קיין לונגען־קראנקע מיט בייגונגען צו אפטע בלוטונגען, פאר לונגען־קראנקע איז דא א סך זומער־וואוינונגען אין דעם אזוי גע־רופענעם אונטערקארפאטען־לאנד, למשל, זאוואיע, פאראנין, קראשציענקא און אזוי ווייטער. שטשאווני־צער ספעציאליטעט איז לונגען, אסטמע, בראנכי־טען און האלז־קראנקהייטען. פאר הארץ־קראנקע איז בעריהמט קריניצע, זשעגיעסטוו און מושינע.

אין די ערטער וואס זענען בעקאנט דורך זייערע אויסגעצייכענטע קאלענזויערע בעדער, דאר־פען אבער נישט פאהרען קיין מענשען מיט שווערע הארץ־פעהלערס און מענשען מיט א זעהר הויכען בלוטדרוק, ווייל נישט זעלטען ווערט דער בלוטדרוק נאך העכער אונטער דער ווירקונג פון די מינעראל־בעדער. אויב סקלעראז איז פערבונדען מיט אנ'־אנדערע שטאפוועקסעל קראנקהייטען, איז ווען יא פאהרען, איז שוין בעסער קיין טרוסקאוויעץ, אדער איוואניטש.

טרוסקאוויעץ געהערט צו די בעסטע פוילישע קור־ערטער פאר שטאפוועקסעל־קראנקהייטען.

דארט אהין שיקט מען קראנקע מיט: צוקער, ארטריטיזם, נירען קראנקהייטען (שטיינער און זאמד) און מיט לעבער־קראנקהייטען. פאר רעומאטישע און ארטריטישע קראנקע, האבען מיר נאך א גאנצע רייה אויסגעצייכענטע קור־ערטער מיט זאלץ, יאד און שוועבעל־בעדער, איך רעכען נאר אויס א פאר פון זיי: דאס זענען טשעכאטשינעק, בוסק, סאלעץ, גאטשאלקאוויצע, ביעמיראוו, אוסטראן, צוליב זיין הערליכען בארג־קלימאט, און גרויסע וועלדער, איז ספעציעל גאפאסט פאר ארטריטיקער, וואס ליידען אויף די לונגען, אדער אסטמע.

א פוילישען קארלסבאד מיט אויסגעצייכענטע וואסערען פאר גאל־שטיינער־קראנקע, לעבער־קראנ־קע, פעטליביגקייט און כראנישע פערשטאפונג, האבען מיר אין מארשין.

מענשען, וואס געברויכען א ספעציעל הייסען קלימאט, ווי למשל כראנישע נירען־קראנקע, האבען צו זייער נוצליכקייט זאלעשטשיקע.

פאר נעווראסטעניקער, ערשטענס, אבער פיזיש געזונטע זענען גוט: קריניצע און די אלע ערטער וואס זענען צושפרייט אויפ'ן ברעג פון פוילישען ים, ווי קארוויע, ארלאווא און אנדערע.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

הערץ יאטן, כ'על עבק אנזוגן א בסירע עס עס עבק נישט שמעקן. כאמער איבערגילייגט, אז כ'בעדארף אבעט צו פורן אף אורלאפ. זאגין אליינט, דאס איז מאן נישומע א ראזשינקע? אנדערע ווילקער פענטאקיס מעגן פורן אף אורלאפ און איך ניש! אנדערע פענטאקעס מעגן זיך סמאזשען אף דער זון, און איך ניש? בו אב איך אגימאכט אז איך פוהר אבעט.

כעב עבק זוגן די רייבע ניוואהיט, אז ס'עט מיך זאן שטאריק פשיקרע צי פארלאזן ס'שמולע געסל. באר כ'מיז פורן. צמיינט עפטשער, אז כ'אניש קא אפעטיט צים עסען? אויב צמיינט אזוי איז עס א טועס. כאב יא אפעטיט, כאב באר ניש צום אפעטיט. ווי אזוי קען איך עסן, אז אלץ כמאליעו אראן די ווילקער. ווער פרעסט אף די סטאניקעס? — די ווילקער! ווער שנייפט אראן ס'ביסעל טרושקאפקיס, די יאגדעס און די שנעבעלעך? — די ווילקער! ווער זאפט אפ די סמעטענע מיט די זאערמילך? — די ווילקער! ווער טרינקט זיך וואסער מיט סאק? — די ווילקער! ווער פרעסט אפ די גאנצע ליאדעס? — די ווילקער! איך וואלט אעך גיגאנט אפעטיט צי גיטע זאכן, באר וואס קומט ארויס, אז די ווילקער פרעסער'ס האקן אלץ אראו!

אז איך על פורן אף אורלאפ, על איך אבעט שין צי דער זאך. אי, פין וואנען על איך הובן געלט דערויף? — בארישקייטן! און די ווילקער אבו דען יא געלט? די אנע אבעט ס'גידוכעס. איבער כאפט באם צוויטן. מ'שטעלט אעך וואקסן, און אז ס'קומט צום בעצולן, דרייען זיי זיך אוועק דעם קאשיק און זוגן: — קיש מיר!.. נו קישט איבער דעם אנדערן — אזוי לעבט מען און ווילקע!..

ווי איך פוער? דוס קען איך באך ניש זוגן. ס'איז א סאד, איך על עבק שראבן א בריוול, עם עך עבק דערווייסן.

זאלן מיר אלע גיזינט און שטאריק, איך פור אף אורלאפ!

צו כורע

— ווי האבען זי זיך בעסטען געבאוויעט אין טעאטער?

— ווי אזוי האב איך מיך געקענט באווייזען, אז צו פויזע האט געדויערט איינגאנצען 10 מינוט.

אנ'איידעלער מענש

רב (צו א יוד א ביגאמיסט): שייגאיץ איינער! ווי פאלסטו אויס חתונה צו האבען מיט פיר ווייבער?

יוד: וואס זאל איך טון? איך האב אזא איידעלע נאטור, און איך קען קיין פרוי נישט אפזאגען.

אביסעל גרעזעכץ

— פאניע ווייגטרויב, טרעפט אין וועלכע אויער סיקל בנט מיר.

— אין רעכטען אויער.

— דאס איז נישט קיין קונץ, איהר האט אונטערגעהערט — האט פאמערצאנץ געענטפערט.

דעם אנגעקלאגטענס לעצטע ווארט

ריכטער איהר ווערט פערמשפט אויף 4 יאהר תפיסה און אויף 8 יאהר בעזייטיגט צו ווערען פון לאנד.

אנגעקלאגטער: — פאניע סעדזשע, וואלט איך נישט געקענט צו ערשט אפקומען די צווייטע שטראף?

ביי יעדער ציהונג געווינט ער

ערשטער: ס'איז שוין ווידער געווען א ציהונג, און כ'האב שוין ווידער פערשפילט.

צווייטער: און ביי מיר איז גראד פערקעהרט, יעדע ציהונג ברענגט מיר געלד.

ערשטער: אזא גליק האט איהר?

צווייטער: ניין, איך בין א דענטיסט.

היינטיגע איידעמ'ס

— וואס איז אייער איידעם?

— ער האט א באנקראטען.

— וואס הייסט?

— איי פאניאטאוסקי פארק, און וואס איז מיט אייער איידעם?

— מייבער איז אנ'אפצעגער.

— דהיינו?

— ער ציהט מיך אפ פון קאפ ביז פיס.

ש. רעלעס.

אויסגעזארגטע

— וואס הערט זיך ביי אייך מכוח פרנסה?

— נישט קשה. מיט עלעו זאגען מיר פערזארגט.

— דהיינו?

— מיין ווייב עסט מיך, און איך עס מיין ווייב — אט אזוי נעמען מיר בייידע.

רעלעס.

היינט נישט!

מוטער: קינדער, היינט מז'ט איהר זיין געשטשטע, ווייל דער טאטע האט א געשוואלענע האנד און וועט אייך היינט נישט קענען קאטעווען!

ווער ס'געווינט

אויף דער פייפערובקע האבען מיר אונטערגעהערט אזא געשפרעך:

— איך האב 3 טייז.

— און איך האב א רעוואלווער.

— אויב אזוי האסט דו געווינען...

דעם ים ביי זיך איז שטוב

— איהר פאהרט הייאהר צום ים?

— צו וואס, איך האב דאך דאס אייגענע אין דער היים.

— ווי אזוי?

— כ'האב אנ'אפפלוס פון געלד, און א צופלוס פון פראטעסטען.

אויף א באנק
שבת נאכמיטאג אין פארק

ער: ענטשולדיגען זי, ס'דאכט זיך מיר, אז כ'האב שוין איהנס פנים ערגעץ וואו געזעהן.

זי: אויסגעשלאסען! איך טראג אייביג דאס פנים אויף דעם זעלבען ארט.

דער שאפער איז נישט שולדיג
אין געריכט

ריכטער: איהר ווערט פערקלאגט, אז איהר זענט איבערגעפאהרען דעם יוד.

שאפער: דער ריכטער ווייס נישט, אז יודען גייען אויבן אין וועג אריין?

ש. רעלעס.

ביי אנ'אויפגעקומענעם גביר

מאן: זעה באר סאלטשע, פון וואנען האסט די אזעלכע שמוציגע העמד?

פרוי: ער, כ'האב מיר אנגעוואשען ס'פנים!

אויף אורלויב

— וואו פאהרט הייאהר איהנס זיהן?

— אין א סקויטען־לאגער.

— און איהנס מאן?

— מסתמא, אין אינוואלאציע־לאגער.

אריין און ארויס

א בעקאנטער היגער ליך האט אויסגערעכנט אז ס'קען גיכער אריין א דינער איידער ס'קאן ארויס א געווינס אויף דער לאטעריע.

צווישען יונגע ווייבלעך

ערשטע: מיין מאן שבארכט אזוי שטארק ביים שלאפען אז פון אונזער חתונה אן האב איך נאך קיין אויג נישט צוגעמאכט.

צווייטע: דאס איז טאקע זעהר א שלעכטע זאך! איך האב ביי מאן אפגעוואוינט זעראן פאר דער חתונה.

אין געריכט

ריכטער (צו א פרוי אנ'עדות): ווי אלט זענט איהר?

עדות: (קוקט זיך ארום אין אלע זייטען).

ריכטער: וואס קוקט איהר זיך עפעס אזוי ארום?

עדות: צי ס'זיצט נישט דא אמאל א בעקאנטער...

צווישען מענער

— דו ווייסט, איך האלט מיין פרוי פאר א מלאך!

— דו ווייסט, וואס איך וועל דיר זאגען? איך וואלט מייגע אויך געוואלט שיקען אין הימעל אריין!...

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 151
פרייטאג, דעם 29 יוני 1934

„וויגאר־נע" פל־עצער

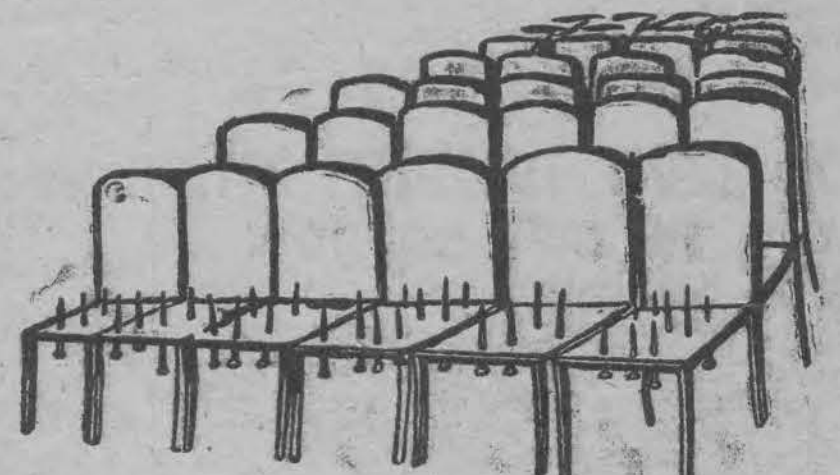

פאר די יודישע ראטמענער אין ענדעקישען שטאטראט

פאָליטיק פון וואַרשע

חימעל און ערד איז איצט פול מיט דייטשלאַנד, די דיפּלאָמאַטען מעגען זיך גרויסן. מיר האָבען אויסגעפיהרט דאָס אויבעריגע — דער היטלעריזם קאַפּיטולירט און קאַפּיטולירען קאַפּיטולירט ער קודם על אין די בעציהונג צו יודען.

אָט זאָגט דער גרויסער „דיפּלאָמאַט" אַלעקסאַנדער גראַנאַך: היטלער וועט נאָך קומען צו איהם אין גאַרדעראָבע, אין ראָזמאַיטאָשטשי־טעאַטער און מיט טרערען אין די אויגען וועט ער איהם בעטען צוריקצוקומען שפּילען טעאַטער אין בערלין און יונקאַ יידיש טעאַטער און נאָך דערצו „די געלע לאַטע", אַזוי זאָגט גראַנאַך און מיר דיפּלאָמאַטען קאָנען שוין איצט גראַנאַכ'ן נישט אָפּשפּאַרען, מען זעהט דאָך שוין בעשייַנפּערליך, אַז היטלער האָט שוין זיין גזלנ'ישע בעציהונג צו יודען און לאָזט שוין צוריק אויפ'ן גאַנצען פּאָליטישען פראָנט.

די וועלט, ווי מיר זעהען, געהט טאַקע פאָרווערטס, קולטור איז טאַקע נישט קיין קיי־און־שפּיי. די האָזיגע קולטור לאָזט זיך נישט בערישען פון באַרבאַרען.

געהט איצט דער קורס, און דער דיפּלאָמאַטישער וועלט, און דער ריכטונג צו פערטרייבען די היטלעריסטישע באַרבאַרען אין די מדבריות אַריין, דאָרט זייער ריכטיגער אָרט.

יאָ, מען דאַרף זיך נעהמען צו דער שרייבערייט. לאָמיר פערקאַשערן די אַרבעל.

פערגלייכענישען אין היטלערלאַנד

אין דייטשלאַנד רעדט מען איצט אַזוי: בלאָנדי ווי היטלער, הויך ווי געבעלס, שלאַנק ווי געריבג און אידעל ווי ראָזענבערג.

די ענדעקעס שפּילען „האַמלעט"

— ווייסט בעריל, די באַראַדאַוועצעס וואָס זיצען אין תפיסה שטודירן דאָרט שעקספּירס „האַמלעט"?

— די שטודירען: „ביטש אלבא ביע ביטש"...

ש. רעלעס.

פון לאָדזער האַנדעלס־מאַרק

געשפּרעך אין די האַלעס

— נו, ר' זלמן, ווי זעהען עפּעס היינט אויס ביזנעס?

— ס'איז נישט וואָשנע, די געשעפטען ליגען, סוחרים זיצען. דער דאָלאַר שטעהט און דער גאָלד פאַלט.

וואָס איז אזוינס דעפיציט?

— וואָס איז דאָס אַזוינס דעפיציט?

— דאָס איז דאָס, וואָס מ'האָט ווען מ'האָט שוין פאַרבישט!

ער האָט ליב גלעקלעך

— וואָס זאָל איך טון מיט מיין זיהן, ער האָט זיך צו שפּילען מיט גלעקלעך.

— מאַך איהם אַזער פאָר אַ טראַמוואַי־מאַשיניסט אָדער פאַר אַ סיים־מאַרשאַלעק.

א יוד ביי היטלער'ן

ווי אַזוי איז ער אַרויס די וואַנד

צו היטלער'ן קומט אַריין אַ יוד מיט אַ ביטע, מ'זאָל איהם ערלויבען צו לאָזען וואוינען אין בערלין — אָבער ווי אַזוי זעגט איהר דאַ אַריינגעקומען?

— האָט היטלער זיך געוואונדערט.

— איך האָב געזאָגט די וואַהר־עלנער, אַז איך בין געבעלס טאַטע!

איך בין דאָך נישט קיין משוגענער!...

געבעלס בעזוך אין א משוגעים־הויז

דער דייטשער פּראָפּאַגאַנדע מיניסטער געבעלס האָט באַכ'ן צוריק קומען פון פּוילען בעזוכט אַ משוגעים־הויז אין אַ שטעטעל אונטער בערלין.

עטליכע טעג פאַר'ן בעזוך, האָבען די אויפזעהער געלערענט די משוגעים צו בעגריסען געבעלס'ן מיט דער „דייטשער בעגריסונג".

ווען געבעלס איז אַריין אין שפּיטאַל, האָבען אַלע קראַנקע אויפגעהויבען די הענד און דער

און געשריגען „הייל היטלער!" אַ חוץ איינער איז געזעסען אין אַ ווינקעל אָהן שום בעוועגונג.

— פאַרוואָס בעגריסט דו מיך נישט מיט דער האַנד און דער הויך, היטלעריסטיש? — האָט איהם געבעלס געפרעגט.

— איך בין דאָך נישט קיין משוגענער — האָט ער געענטפערט.

דאָס און יענץ

אַרויסגעכאַפּט פון די צייטונגען מיט א פירוש פון „קונדס"

דער פראַנצויזישער הליון, וועלכער האָט שוין זייט ער איז הליון אָוועקגעלייגט 300 מענשען, פערלאַנגט פון דער רעגירונג אַ מתנה, צו זיין 300־טען „יובילעאום".

וואָס פאַר אַ מתנה קומט שוין היטלערן פון זיין רעגירונג, ער האָט שוין מעהר אָוועקגעלעגט.

אַ פוטבאָליסט איז געוואָרען קאָנסול אין קאַנאַדאַ.

אַ בעוויין, אַז צו דיפּלאָמאַטיע דאַרף מען שוין היינט קיין קאָפּ נישט.

די „באַראַנאָוי בליסקאָוויצע" שאָוויניסטען האָבען בדעה זיך צו ווענדען צו דער רעגירונג מיט אַ ביטע, מען זאָל זיי אַרויסגעבען „זאַמאַמקעס", ווייל זיי זענען געבליבען אָהן אַ „שטאַך" אַרבייט.

אַז געבעל'ס איז געקומען קיין וואַרשע האָט ער 3 מאָל אַרומגעקרייזט די שטאָט ביז ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט.

וואַרשאַווער ליצים פערטייטשען, אַז דאָס האָט מען מיט איהם געשלאָגען כפרות.

אין דיפּלאָמאַטישע קרייזען שמועסט מען, אַז היטלער וועט איינגיכען אַראָפּ.

דער „קונדס" האַלט נישט דערפון, וואָרום ווען אפילו ער זאָל אַראָפּ, וועט ער איינגיכען צוריק אַרויף — אויף די לייטער...

ש. רעלעס.

זיי האַלטען דעם פּסק בית־דין

זי טרינקט נישט נאָר זויגט, ער שלאָגט נישט נאָר קניפּט

גייענדיג אַזוי אין אַ היבטערגאַס, קומט מיר ענטקעגען אַ „באַראַ"־דאָווען און בעמערקענדיג, אַז קיינער זעהט נישט, דערלאַנגט ער מיר אַ דזשוך אין דער זייט, און געהט זיך ווי קיינמאָל גאַרנישט ווייטער, געה איך מיר אַזוי און דערמאָהן זיך פון יענעם גט.

געקומען איז אַ פּאָר־פאָלק צום רב זיך גט'ן. פרעגט דער רב די סבה פון גט.

— איך קען מיט איהר נישט וואוינען, טענה'ט דער מאַן — ווי איז דאָס געהערט געוואָרען, אַז אַ יודענע זאָל טרינקען, דעם גאַנצען טאָג האָ'ט זי אין איין כוסה'נען.

און ער? פאַלט אַן די יודענע — האַלט איז איין שלאָגען. מיר וואוינען שוין אַזוי לאַנג צוזאַמען, און אויף דער עלטער האָט ער זיך גאָר גענומען צו שלאָגען.

גיט אַרויס דער רב אַ פּסק, אַז זי זאָל אויפהערן צו טרינקען און ער זאָל מעהר נישט שלאָגען.

האָבען ביידע אָנגענומען דעם פּסק: זי האָט אויפגעהערט טרינקען, און ער האָט אויפגעהערט צו שלאָגען.

נאָך אַ צייט פערגליסט זיך איהר צו מאַכען אַ כוסה'לע און איהם ווילט זיך שטאַרק דער יודענע מקיים פּסק זיין, האָבען זיי געטראַכט און אויסגעקלערט אַזאַ עצה: זי האָט אַהיימגעבראַכט דעם בראָנפען אַריינגעגאָסען אין אַ פלעשעל מיט אַ מאַמקע און אויסגעזויגען, זי האָט נישט געטרינקען נאָר געזויגען... און ער גיט איהר פון צייט צו צייט אַ קניפּ, אַ צופּ, הייסט דאָס דאָך נישט געשלאָגען, און אַזוי איז עס געגאַנגען: געהאַלטען דעם רב: נישט געטרינקען, נאָר געזויגען, נישט געשלאָגען — נאָר... געקניפּט.

רעלעס

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: איהר ווייסט פאַניע שבת הגדול, איהר וואַלט שוין געזעגט אָוועקוואַרפען אייער שירים, ווי איז דאָך איבגאַנצען אָהן דראַטען.

שבת הגדול: וואָס עפּעס אָוועקוואַרפען? און אַז מיר האָבען שוין אַזויפיל יאָהרען אַ טעלעגראַף אָהן דראַטען, וועט מען איהם אָוועקוואַרפען?

משיח און ווישניאָווע־גורע

גאַנץ ווישניאָווע קאָכט מיט דער מעשה: אין אַ פלעשעל ווין האָט מען געפונען עפּעס אַ בעשריבען בריוועלע.

ווען מען איז אַריבערגעלאָפען צום רב ער זאָל דאָס איבערלייענען, האָט ער געענטפערט אַז דאָס זעהט אויס ווי משיח'ס האַנטשריפט און דער ווין דאָס איז דער יין־המשומר.

והראיה, עס שטעהט אין בריוועלע בפירוש, אַז משיח קומט באַלד וואָס: „איך וועל צו דיר קומען ווען אַלע וועט שלאָפען", אַזוי שטעהט געשריבען אין משיח'ס קוויטעל.

האָט מען צונויפגערופען אַן אַסיפה און בעשלאָסען, אַז ביינאַכט מוז יעדער שלאָפען אויף אַנ־אמה און דאַן וועט געוויס משיח קומען.

ביינאַכט אַרום 2 אַ זייגער האָט מען טאַקע געזעהען ווי איינער אין ווייסען שטעלט זיך אָב פאַר אַ ווילע אין וועלכער עס וואוינט אַ שעהן ווייבעל, ווענענס מאַן עס איז בעכטען אוועק אין שטאָט אַריין.

א בריף פון א לאָדזער ליטוואַק צום ווייב אויף „דאַטשע"

מיר ברענגען דאָ אַ בריף פון אַ ליטוואַק, וואָס רעדט בלשון אנחנו מיט'ן „מיר" — צו זיין ווייב אויף „דאַטשע"

ליבע זוגסטינע!

די קערסט מן הסתם וויסען ווי עס פּאָזשיוואַיעט דיר כו"ט איינער אַליין אין סטאָדט. טאָ קענען מיר דיר שרייבען, אַז מיר לעבט זיך ביסקאָמע. אַ גאַנצען טאָג האָט מען צו טון מיט'ן געשעפט. וויל דער דאָלאַר סטעהט נישט אויף איין אָרט, נאָר ער הויבט זיך און פאַלט ווי אַ שוואַרץ יאָהר. אָבער דערפאַר, אַז עס קומט דער וועטשער איז אַ מחיה נפשות. וואַספּנעווייך געזען מיר אַ ביסעל גוליאַיען, פּאָטאָם געהען מיר אין קינאָ, אַ באַקאַניעט געהען מיר דאַמאַ. מיר בעטען זיך די בעט, מיר לעגען גלייך די פּערינעס, מיר טוען זיך אויסעט און מיר לעגען זיך סלאָפען, אַז ס'איז אַ מחיה נפשות.

כ'האָב געמיינט, אַז אָהן דיר וועט זיין פּאַסקודנע. אָבער די זעהסט דאָך, אַז מ'גיט זיך אַנ'עצה.

משה בראדערזאָן פאַסט תעניתים

זיין געוועט מיט גראַנאַכ'ן

משה בראַדערזאָן האָט זיך געוועט מיט גראַנאַכ'ן אַז ער וועט נישט עסען 10 טעג און וועט נישט שלאָפען 15 נעכט.

— נו, ווער מיינט איהר, האָט דעם געוועט געוואונען? — משה בראַדערזאָן!

— ווי אַזוי איז דאָס מעגליך?

— ווייל ער עסט ביינאַכט און שלאָפט ביי טאָג.

נאָר קיין גלאַוונאַ — נישט קיין ווישניאָווע!

דער יוד און דער באַהן־קאַסיר

ביי דער קאַסע אויפ'ן וואָקזאַל ביי דער פאַבריקס־באַהן שטעהט אַ יוד און פערלאַנגט אַ בילעט, צווישען דעם יוד און דעם קאַסירער געהט אַזאַ שמועס:

יוד: גיט מיר אַ בילעט קיין גלאַוונאַ

קאַסיר: קיין ווישניאָווא גורע?

יוד: ניין, אַ בילעט דריטע קלאַס קיין גלאַוונאַ.

קאַסיר: דריטע קלאַס קיין ווישניאָווע?

יוד: איך זאָג דאָך ווראָזשנע קיין גלאַוונאַ!

קאַסיר: קיין גלאַוונאַ?

יוד: יאָ קיין גלאַוונאַ.

קאַסיר: פּאָלגט מיך, בעסער קיין ווישניאָווע!

יוד: כ'וויל נישט! גיט מיר אַ בילעט דריטע קלאַס קיין גלאַוונאַ

קאַסיר: וואָס וועט איהר טון אין גלאַוונאַ?

יוד: דאָרט איז ביי איהר באַבעס דאַגע.

קאַסיר: אין גלאַוונאַ איז דאָך סמוטנע!

יוד: וואָס אַרט דאָס אייך, איך וויל פאָהרען קיין גלאַוונאַ!

קאַסיר: אין ווישניאָווע איז דאָ אַ כלאַדנע „אַלהאַמבראַ", הערשקאָוויטשעס טעאַטער, ראַדזאַשיאַק'ס רעזוריע און אַבורגע „ווו גדעס" — פאָלגט מיך און פאָהרט קיין ווישניאָווע!

יוד: מיינע ווייסטע חלומות צו אייער קאַפּ, איהר פערקויפט מיר אַ בילעט קיין גלאַוונאַ, צי ניין?

קאַסיר: ניין, אַ בילעט קיין גלאַוונאַ וועט מען אייך פערקויפען ביי דער קאַלישער באַהן... איהר קענט צופאָהרען מיט דער „אומעקע"!

קליינע כראָניק־נאָטיצען

פערצייכענט פון אונזער רעפּאָרטער

די 17 יעהריגע רוסישע פּאָדערוויטשקאַ, האָט אַראָפּקוקענדיג פון פענסטער זיך פערליבט אין דעם 30 יעהריגען מאַניק שטרודעל, די פערלאָבונג וועט פאָרקומען די ערשטע וואָך נאָך דער חתונה.

• • •

דער בעריהמטער קעשענע־גנב זרח קראַדניק האָט בעכטען געפייערט זיין יובילעאום פון זיין 100־טען שטיקעל אַרבייט.

דער יובילאַר איז וואַרעם בעגריסט געוואָרען פון טורמע־וועכטער.

• • •

הערמאַן שנאַפּסקי איז נעכטען ביינאַכט אַהיימגעקומען שטאַרק אויפגערעגט. נאָך דער ערשטער „בעגריסונג" פון דער פרוי, איז ער אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאַל.

שלעכט געעפענט

קונה: איהר האָט מיר פערקויפט אַ שעכטעל שפּראָטען, איז וואָס טיפער זענען די שפּראָטען געווען אַלץ ערגער.

קרעמער: ענטשולדיגט: ווען איהר וואָלט די שעכטעל אויפגעעפענט פון דער צווייטער זייט, וואָלט איהר וואָס ווייטער געהאַט בעסערע.

א שאָד א טאָג!

אַלטער מאַן (צו זיין יונגער פרוי): דו הערסט, שרה'לע, איך האָב מיך אַסעקורירט אויפ'ן לעבען, מ'ווייסט דאָך נישט וואָס מאָרגען וועט זיין.

פרוי: איך האַלט פון דעם ווערטעל: „טו היינט דאָס, וואָס דו זאָלסט מאָרגען טון".

וואָס איז דער חילוק

פון אַ ווייב ביז אַ ראַדיאָ?

— איהר ווייסט, אין מיין ראַדיאָ הערט מען, וואָס אַנדערע רעדט.

— און מיין ווייב רעדט, וואָס זי האָט ערגיץ געהערט.

אמאָל און היינט

אַמאָל האָבען זיך יודען געוואָרפען צום האַנדעל היינט וואַרפט זיי זיך צוליב'ן האַנדעל.

שלעכט פערשטאַנען

בוכהאַלטער: איך בין אייך געקומען זאָגען, אַז... אַז... איך גיי שוין אַ גאַנץ יאָהר מיט אייער טאָכטער... און...

שעף: נו, ווילט איהר דערפאַר אַ הוספה?

ש. רעלעס.

מיטעק האָט נישט קיין מורא

מוטער: גיי אַוועק פון פענסטער — עס בליצט

קינד: כ'האָב נישט קיין מורא, מאַמעשי... דער טאַטעשי האָט געזאָגט, אַז מען האָט שוין די בליצען (בליסקאָוויצאַ) — אָפּגעשאַפט.

רעלעס.

די צרה קומט פון אויבען

— זאָג מיר בעריל, פאַרוואָס אַז די דייטשע „פיהרערס" קומען ערגעץ אויף בעזוך קומען די נישט מיט דער באַהן נאָר מיט אַעראָפּלאַנען?

— ווייסט נישט? — יעדע צרה קומט פון אויבען...

ש. רעלעס.